

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

BİZİM KUŞAK VE ÖTEKİLER

36 ŞAİR ve ŞİİRLERİ

yahya kemal ★ halit fahri ★ faruk nafiz ★ ke-
malettin kâmi ★ ahmet hamdi ★ ahmet kutsi
★ ömer bedrettin ★ necip fazıl ★ behçet kemal
★ yaşar nabi ★ ahmet muhip ★ hamit ma-
cit ★ ziya osman ★ cahit sıtkı ★ munis faik
★ feridun fazıl ★ bedri rahmi ★ fazıl hüsnu
★ orhan veli ★ oktay rifat ★ melih cevdet
★ ilhan berk ★ behçet necatigil ★ cahit kulebi
★ suat taşer ★ mehmet kemal ★ sabahattin
kudret ★ ceyhun atuf ★ necati cumalı ★
attilâ ilhan ★ metin eloğlu ★ ümit yaşar ★
turgut uyar ★ edip cansever ★ cemal süreya ★
ahmet oktay

BAKİ SÜHA EDİBOĞLU

BAKİ SÜHA EDİBOĞLU

BİZİM KUŞAK VE ÖTEKİLER

**36 şair üstüne
anılar ve şiirler**

VARLIK YAYINEVİ
Ankara Caddesi, İstanbul

FAYDALI KİTAPLAR : 85

**Bu yazıların bir bölümü Cumhuriyet
gazetesinde tefrika edilmiştir.**

**Varlık Yayınları, sayı : 1426
İstanbul'da Ekin Basımevi'nde basılmıştır
Ekim, 1968**

ANILARIN KAPISINDA

Bizden evvelkilerden ve bizim kuşaktan son yirmi yıl içinde büyük değerler kaybettik. Yahya Kemal Beyatlı, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Kutsi Tecer, Cahit Sıtkı Tarancı, Ziya Osman Saba, Sait Faik Abasıyanık...

Bunlar hemen hatırıma gelenler. Edebiyatımızda iz bırakıp geçenlerin pek çoğu hâtıralarını da birlikte götürüyorlar. Eserlerinin dışında, güzel kişilikleri, günlük yaşantıları, yüzleri, sesleri derin, sulara çöken yapraklar gibi ağır ağır hâfızalarımızdan silinip gidiyor.

Herhangi bir sanatçıyı incelerken, özel hayatına inmek, hiç şüphesiz onu daha iyi tanımamıza, eserlerini hangi koşullar, hangi etkiler içinde yaratıldığını öğrenmemize yardım eder.

Yahya Kemal'e zaman zaman, hâtıralarını niye yazmadığını sorardım. Batılı yazar, Doğulu konuşur, derdi. Pek çoğumuz hâtıralarımızı sırası geldikçe anlatır geçeriz. Hiç olmazsa önemli olanlarını bir "günlük"te toplamak hatırıma gelmez. Her nedense edebiyatımızda da "günlük" türüne pek önem verilmemiştir. Bu, biraz da gerçekleri olduğu gibi yazmamak çekimserliğinden ileri gelmektedir.

BİZİM KUŞAK VE ÖTEKİLER

Ben de herkes gibi, toplantılarda, içki sofralarında, yolculuklarda sırası gelince hâtıralarımı anlatırım. Hâfızam fena değildir.

Birlikte yaptığımız bir Antalya yolculuğu sırasında dostum Doğan Nadi, "Bunları niçin yazmıyorsun!" diye âdeta bana çıkıştı.

Ö gün bu gün başladım hâtıralarımı yazmaya. Yalnız hemen söylemeliyim ki, hâtıra yazmak hem hazin, hem de güzel şey. Hazin tarafı, ölenleri yazarken insan mezarlıkta dolaşmış gibi oluyor. Güzel tarafı da, eski günleri, güzel günleri yeniden yaşamak.

YAHYA KEMAL BEYATLI

1935 yılı Ağustosuydu. Cumhuriyet gazetesinde çalışıyordum. Gazeteciliğe Edebiyat kapısından girdiğim için beni daha çok aynı çatı altında çalıştığımız Peyami Safa, İsmail Habib Sevük, Mustafa Şekip Tunç, hikâyeleri ile Cahit Sıtkı, Hasan Âli Yücel gibi şöhretler ilgilendiriyor, bu arada Başyazarımız Yunus Nadi Beyin makalelerini büyük bir zevkle okuyordum.

Bir öğle vakti herkesin yemeğe çıktığı bir saatte Yazı İşleri Müdürünün telefonu çaldı. Yazı İşleri Müdürümüz Feridun Osman Mentешеoğlu, yerinde olmadığı için acı acı ısrarla çalmakta olan telefonu ben açtım. Biraz dumanlı boğukça, fakat kibar bir ses:

— Ben Yahya Kemal'im beğim. Yunus Nadi Bey İstanbul'da mı? Ankara'da mı?

Diye soruyordu. Birdenbire heyecanlandım. Garip bir tesadüf Yahya Kemal'i ses olarak ilk defa karşıma çıkarıyordu. Büyük bir nezaket ve hürmetle cevap verdim:

— İstanbul'dalar efendim, bir emriniz mi olacaktı?

— Şayet oradalarsa Parkoteli'nde beni aramalarını rica edeceğim.

— Şu anda matbaada değiller, fakat emrederseniz evlerine telefon edip aradığınızı söyleyim efendim.

— Siz kimsiniz aziz kardeşim?

— Bendeniz burada çalışan bir muharririm efendim.

— İsminiz?

— Bakî Süha...

— Yâ öyle mi? Çok memnun oldum, birkaç şiirinizi okumuştum. Sizi görmek, tanımak isterim.

— Emredersiniz efendim.

Benim için çok büyük değeri olan bu fırsatı kaçırmamak için hemen bir randevu, gün ve saati rica ettim. Üstad birkaç saniye düşündükten sonra:

— Bu cumartesi saat dörtte Beyazıt'ta tramvay durak yerinin arkasındaki kahvede buluşalım.

Dedi. O günlerde Beyazıt kahveleri bilhassa Küllük, fikir ve sanat adamlarının buluşup görüştükleri bir merkezdi.

Günlerden çarşamba idi. Daha cumartesiye üç gün vardı. Heyecan, sevinç ve sabırsızlık içinde bu üç gün geçti. O gün, az giyilmiş temiz bir lâcivert elbisem vardı onu giydim, belki okutturur diye en sevdiğim şiirlerimi şöyle kafamda bir sıraya koy-

dum. Evvelâ şunu okurum, dedim, sonra şunu, sonra da en kuvvetlisi, en tesirlisi sandığım bir şiirimi ezbere yolda kendi kendime okudum. Belki de okutturmaz da gözleriyle görmek, bizzat okumak ister diye aynı şiirleri temiz birer kâğıda hatasızca yazmıştım. Onlar da cebimdeydi. Düşmesinler, kaybolmasınlar diye, cüzdanında büyük para taşıyan insanlar gibi ikide bir elimi iç cebime sokuyor, büyük servetimin yerinde olup olmadığını kontrol ediyorum. Halbuki onları bir yankesici para diye cebimden çekse kimbilir bana ne kadar küfür ederdi.

Saat dörde beş kala Beyazıt'taki kahvenin önündeydim. Resimlerine göre hayalimde canlanan Yahya Kemal'i şöyle gözucu ile kahvede oturanlar arasında aramaya başladım. Hemen ilk bakışta tam da hayalimdeki insanı kahvenin ön sırasında tek başına oturur buldum. Sanki çift sandalyeye oturmuş gibi yayılmış, iri gövdesi öne doğru eğik, çenesini bastonuna dayamış dalgın dalgın Beyazıt camiine bakıyordu. Başında geniş kenarlı bir Panama şapka vardı. Yüzü de vücudu gibi geniş, benzi kırmızıya yakın, sıhhatli yanakları al aldı. Güzel ve iri gözleri vardı. Karşımdaki insanın Yahya Kemal olduğundan bir zerre bile şüphe etmeyerek yanına yaklaştım, hürmetle eğildim:

— Üstadım bendeniz Baki Süha, diyerek elini öptüm.

O, zaten elini öptürmeye hazır vaziyette idi, ko-

lumdan tutarak yanındaki sandalyeye oturttu. Önünde boş bir çay bardağı vardı. Ne içeceğimi sormadan yanımdan geçen garsona benim için de bir çay ısmarladı. Yaşımı, tahsilimi, gazetede ne iş tuttuğumu, nereli olduğumu, kaç yıldan beri şiirle uğraştığımı, kaç para kazandığımı, İstanbul'da nerede oturduğumu, içki içip içmediğimi tebessüm ederek arka arkaya sorduktan sonra dersinin yarısında kalmış bir profesör edasıyla, Beyazıt, Beyazıt Camiinin tarihi hakkında hemen konuşmaya başladı. Gayet renkli, heyecanlı ve o günleri gözleriyle görmüş, yaşamış gibi anlatıyordu. Konuşmasında uzaktan uzağa hissedilen bir Rumeli şivesi vardı. Meselâ, kuruş yerine, groş, Eşber yerine Ejber diyordu.

Bir aralık en çok sevdiğim şairlerin kimler olduğunu sordu. Onun en çok sevdiği şairlerin kimler olduğunu eskiden beri bildiğim için Fuzulî'den, Bakî'den, Nedim'den, Nailî'den bahsettim; asla yeni şairlerin hiçbirinin adını ağzıma bile almadım ve hele çok sevdiğim halde Ahmet Haşim'den zerrece söz etmedim. Ve tabii büyük bir ciddiyet ve utangaçlık içinde "Devrimizin en büyük şairi Yahya Kemal'dir" demeyi de ihmal etmedim. Bu sözlerim üzerine yüzü geniş bir tebessümle daha da genişledi. Omzumu okşadı ve derhal hangi şiirlerini sevdiğimi sordu. Arka arkaya saymaya başladım: Açık Deniz, Ses, Erenköy'ünde Bahar v.s... birkaç dakika sonra da en son yazdığı bir şiiri başından sonuna kadar ezbere ha-

tasız okuyunca aramızdaki dostluk ve sevgi büsbütün perçinlendi. Birer çay daha içtik. Bu arada benden de birkaç şiir ha okuttu, ha okutacak diye heyecan içinde bekledim. Haklı veya haksız yaptığım dalkavukluklar boşa gitti. İki saate yakın bir zaman içinde hep kendinden bahsetti veya ettirtti. Derin bir zevk içinde idi: “Demek yeni nesil beni okuyor, beni seviyor, hele siz çok seviyorsunuz,” demekten kendini alamadı. Benim büyük bir titizlikle yazıp hazırladığım büyük servetim üç şiirim cebimde boynu bükük olduğu gibi kaldı. Yahya Kemal benim şair olduğumu bile unutmuştu.

Hava, iyiden iyiye kararmıştı. Bastonuna dayanarak ayağa kalktı. Bana tekrar elini öptürdü - o zamanlar tramvaya binebildiği için - ağır adımlarla alaca karanlıkta Fatih - Harbiye tramvayına bindi ve Parkotel'in yolunu tuttu.

Bu ilk buluşmadan sonra haftada bir bazan on beş gün veya ayda bir Parkotel'de veyahut eski Tarabya Otelinde Yahya Kemal'le karşılaştığımız oluyordu. Bu karşılaşmalarda çoğunlukla yanında Ahmet Hamdi Tanpınar'ı, Prof. Vehbi Eralp'i, Salim Rıza'yı buluyordum. Ben bu toplantı ve buluşmaların en genci olarak Yahya Kemal'in tâbiriyle bir élève -bir talebe- gibi oturuyor, sadece konuşulanları dinliyordum. Gerçi isimlerini saydığım diğer dostlarımın da gerek oturuş âdabı, gerekse söze karışma bakımından benden pek farkları yoktu. Yahya Kemal'in

müsaadesi olduğu nisbette en çok Ahmet Hamdi Tanpınar, daha sonra Vehbi Eralp konuşuyor, ara sıra Salim Rıza -başkalarının değil- sadece Yahya Kemal'in şiirlerini okuyordu. Üstad kendi şiirlerini en iyi okuyanlar arasında başta Salim Rıza'yı kabul ediyordu. Edebiyat ve musiki sohbetlerinin dışında, Yahya Kemal sırası düşün düşmesin daimî surette devletten ve hükûmet adamlarından kuşkulandır bâzı ortadan, bazan da kulaklarımıza eğilerek: "Benim için ne düşünüyorlar, benim için ne diyorlar?" diye vehimlerle dolu sualler sormuştur.

Bir gün içimizden biri, içki sofrasında cesaretlenerek:

— Vallahi üstadım, sizin için imparatorluk şairi, fazla Osmanlı diyorlar, diyecek oldu. Bir baktım Yahya Kemal'in yüzü evvelâ kızardı, sonra sarardı. Neşesi bir balon gibi söndü, esnemeye başladı.

Bir anda esen bu soğuk havayı düzeltmek üzere rahmetli Ahmet Hamdi:

— İçimizde Yahya Kemal Bey kadar Gazi'yi seven az insan vardır. Kendisi, Cumhuriyet'i kuranlarla birlikte çalışmıştır. Sonra Millî Mücadele yıllarında yazdıklarını okumayan cahiller hep böyle konuşurlar... Bereket versin ki üstad'a komünist demiyorlar...

Deyince Yahya Kemal ağlamakla gülmek arası garip kahkahalarından birini koyuverdi. Ve arka-

sından uzun uzun öksürdü. Biraz evvelki soğuk hava kaybolmuş, kadehler tekrar doldurulup boşaltılmıştı.

Yahya Kemal'in masasında başkasını methetmekten hepimizi alıkoyan bir hava esirdi. Ancak o medheder, beğenirse biz de tasdik ederdik. Üstad ekseriyetle yaşıyanları değil, ölüleri, yahut unutulmuş olanları beğenirdi. Meselâ Nailî-i Kadim, Taşlıcalı Yahya, Nedîm v.b.

Peki bu kadar insan, edib, şair, düşünür kendi fikirlerimizi açık seçik, dobra dobra söyleyemeden, tartışmadan onun etrafında birer figüran gibi neye otururduk? Neye vakit, vakit onu otelinde ziyaret eder, beraber kadeh yudumlardık.

Hiç şüphesiz Yahya Kemal her şeyden evvel çok güzel konuşan, sohbetine doyum olmaz bir insandı. Sanattan, edebiyattan, tarihten, musikiden çok iyi anlıyo kaba güzellikler yanında gizli ve derin güzellikleri bambaşka bir dil ve eda ile telkin etmesini biliyordu. Şarkla Garbı yakından tanıyor, her iki medeniyetin güzel sanatlarındaki özellik ve yaratıcılıklarını, nerelerden gelip nerelere gittiklerini biliyor, daha doğrusu seziyor, düşünüyor ve terkiib edebiliyordu. Zevkte bir yönü ile imparatorluk mimarisinden başlayarak Selçukîleri ve ondan sonraki çağları, şiirde beyit'i, musikide sözsüz besteyi esas tutan bir Osmanlı idi. Başka bir yönü ile de Fransız Edebiyatının bütün devlerini biliyor, tanıyor, seviyor, Batının büyük musiki ustalarını dinlemese bile onları

yaptıkları işin büyüklük ve derinliğini anlayan ve bilen bir dille savunuyordu.

Amacı, Yahya Kemal'in fikir ve sanat kişiliğini incelemekten ziyade, onunla birlikte geçen günlerin anılarını dile getirmekten ibaret olan bu yazı serisinde söz ister istemez bu alana döküldü. Yahya Kemal'in sanat ve fikir hayatını böyle birkaç cümle ile ifade etmeye hiç şüphesiz imkân yoktur. Demek isterim ki biz Yahya Kemal'in etrafında kişiliklerini bir yana bırakıp sadece öğrenmek ve zevk almak için toplanırdık. Sıfat ve hüviyetleri ne olursa olsun hemen herkes onun yanında birer numara idi.

Aşağıda onun en çok sevdiği şiirlerinden birini, "Vuslat"ı okuyacaksınız.

V U S L A T

*Bir uykuyu cânanla beraber uyuyanlar,
Ömrün bütün ikbâlini vuslatta duyanlar,
Bir hazı tükenmez gece sanmakla zamanı,
Görmezler ufuklarda şafak söktüğü ânı.
Gördükleri rüya ezelî bahçedir aşka;
Her mevsimi bir yaz ve esen rüzgârı başka;
Bülbülden o eğlencede feryâd işidilmez,
Gül solmayı mehtâb azalıp bitmeyi bilmez...
Gök kubbesi her lâhza bütün gözlere mavi,
Zenginler o cennette fakirlerle müsavî;*

Sevdaları hulyalı havuzlarda serinler,
 Sonsuz gibi, bir fıskiye âhengini dinler...
 Bir rûh o derin bahçede bir def'a yaşırsa,
 Boynunda onun kolları, koynunda o varsa,
 Dalmışsa onun saçlarının râyihasiyle,
 Sevmekteki efsunu duyar her nefesiyle...
 Yıldızları boydan boya doğmuş gibi, varlık,
 Bir mûcize halinde o gözlerdedir artık;
 Kanmaz en uzun bûseye, öptükçe susuzdur,
 Zira susatan zevk o dudaklardaki tuzdur;
 İnsan ne yaratmışsa yaratmıştır o tuzdan,
 Bir sır gibidir az çok ilâh olduğumuzdan.

Onlar ki bu güller tutuşan bahçededirler,
 Bir gün nereden, hangi tesadüfle gelirler?
 Aşk onları sevk ettiği günlerde kederden
 Rüzgâr gibi bir şevk alır oldukları yerden...
 Geldikleri yol... ömrün ışıktan yoludur o;
 Âlemde bir akşam ne semâvî koşudur o!
 Dört atlı o gerdûne gelirken dolu dizgin,
 Sevmiş iki rûh ufku görürler daha engin
 Sîmaları gittikçe parıldar bu zaferle,
 Gök, her tarafından donanır meş'alelerle.

Bir uykuyu cânanla beraber uyuyanlar
 Varlıkta bütün zevki o cennette duyanlar,
 Dünyayı unutmuş bulunurken o sularda,
 — Zâlim saat, ihmal edilen vakti çalar da —

*Bir ân uyanırlarsa leziz uykularından,
Baştanbaşa her yer kesilir kapkara, zindan.
Bir fâciadır böyle bir âlemde uyanmak,
Günden güne hicranla bunalmış gibi yanmak.
Ey talih! Ölümden de beterdir bu karanlık.
Ey aşk! O gönüller sana mâl oldular artık.
Ey vuslat! O âşıkları efsûnuna râm et!
Ey tatlı ve ulvî gece! Yıllarca devam et!*

HALİT FAHRİ OZANSOY

Hecenin beş şairi arasında çeşitli türde yazılar yazan ve çok eser veren Ozansoy, zayıf esmer, kalın gözlükleri arkasından hülyalı ve dalgın bakışlarıyla hemen her yerde sevilen, aranan, şairliğine çok bağlı bir insandır.

Çocuk denecek yaştan bugüne dek yazı hayatına ve öğretmenliğine hiç ara vermeksizin devam etmiş olan Halit Fahri, gerek ozan olarak, gerek tiyatro yazarı olarak, gerekse eleştirici ve öğretmen olarak memleketimizin kültür ve sanat hayatına büyük hizmetlerde bulunmuştur.

1891 yılında İstanbul'da doğan Halit Fahri Ozansoy önce Vefa mahalle mektebinde, Rehber-i Tahsil'de, Bakırköy Rüştîyesinde okudu. Galatasaray Lisesindeki öğreniminden sonra, ki bu tarih 1914'e raslar, lise öğretmenliği imtihanını kazanarak Muğla Lisesine edebiyat ve felsefe öğretmeni oldu. Daha sonra Konya, Üsküdar, Vefa, İstanbul, Kadıköy liselerinde 1914'den 1926'ya kadar öğretmenlik yaptı. Galata-

F. 2

saray ve Atatürk Kız liselerinde Edebiyat öğretmenliği görevini bu tarihten sonra başarıyla yürüttü. Son görevinden, öğretmenlik hayatının 40 yılını idrak edince, 1956'da emekliye ayrıldı. Şimdi birçok dergilerle birlikte daha çok Hisar dergisinde şiirlerini yayınlamaktadır. Tercüman Gazetesinde hâtıralarını ve tiyatro eleştirmelerini neşreden Ozansoy, aktüel tiyatro hareketleriyle birlikte, akademik diyebileceğimiz etüdler de neşretmektedir.

Ozansoy ilk şiirini 1912'de Rübab dergisinde yayınladı. Sonraları Şehbal'de, Yeni Mecmua'da, Nedim'de, Hayat Mecmuasında, Servet-i Fünûn'da neşretti. Uzun yıllar "1926-1942" Servet-i Fünûn Mecmuasının yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Bu tarihten sonraki bazı şiirleri Çınaraltı ve Varlık dergilerinde görüldü. Şiirlerinde çoğunlukla melâli, hüznü, ayrılıkları ve bir nevi egzotizmi işleyen şair, son yıllarda daha sade, daha açık ve daha etkili şiirler yazmıştır. 10 tane şiir kitabı, hepsi de manzum olmak üzere yedi piyesi, iki telif romanı olan şairimizin çeviri roman ve piyeslerinin, batı edebiyatı üzerinde incelemelerinin sayısı elliyi aşmıştır. Piyesleri ilkin Darülbekâi'de (İstanbul Şehir Tiyatrosu) oynamıştır.

Eserleri şunlardır: Rüya (Şiirler, 1912), Baykuş (Aruzla facia, ilk oynanışı 2 Mart 1917, basılışı 1917-1948), Cenk Duyguları (Şiirler, 1917), Efsaneler (Şiirler, 1919), Bulutlara Yayın (Şiirler, 1920),

Gülistanlar, Harabeler (Şiirler, 1922), İlk Şair (Aruzla piyes, 1923), Sönen Kandiller (Hece ile facia, basılışı ve ilk oynanışı 1926), Paravan (Şiirler, 1929), Balkonda Saatler (Şiirler, 1931), Nedim (Piyas, oynanışı 1928-1929, basılışı (1932), On Yılın Destanı (Hece ile piyes, ilk oynanışı 29 Ekim 1933, basılışı 1933), Hayalet (Hece ile facia, basılışı ve oynanışı 1936), Sulara Dalan Gözler (Şiirler, 1936), Edebiyatçılar Geçiyor (Hâtıralar, basılışı 1939), Sulara Giden Köprü (Roman, 1939), Âşıklar Yolunun Yolcuları (Roman, 1939), Bir Dolaptır Dönüyor (Hece ile piyes, 1958), Hep Onun İçin (Şiirler, 1962), Sonsuz Gecelelerin Ötesinde (Şiirler, 1964), Darülbedai Devrinin Eski Günleri (Hâtıralar, 1964).

Halit Fahri Ozansoy'un özelliğini belirten şiirleri yanı sıra, bilhassa Aruz'a Veda adlı şiiri hem bir hatıra güzelliği taşımakta hem de yıllar yılı aruzla şiir yazmış bir ozanın heceye geçişindeki hassasiyetini, düşüncelerini ve anılarını canlandırmaktadır.

ARUZ'A VEDA

*İlk hasretiyle gençliğimin ilk elemeleri
Ey pash tellerinde gülen, ağlayan aruz,
Ey eski dost yad edelim eski demleri,
Madem ki son sadanı dağıtmış yorulmuşuz.*

*Anlat alevli bir çölün üstünde ansızın
Billûr sesinle hıçkırarak doğduğun günü,
Binbir âiyarda binbir ilâhî güzel kızın
Anlat nasıl terennümün inletti gönlünü...*

*Neydin gönülde, şimdi ne oldun, savallı, sen.
Hıçkır benim de bari bu son nâlemi.
Timsâlin âsümanda ziyalarla işlenen
Bir pembe gül mü, yoksa bir altın piyale mi?*

*Akşam, guruba karşı tüten bir buhurdanın
Hüznüyle şahit olma nihayet zevaline.
İran yoliyle - Zühre tacın, nağme kervanın -
Şâhane geldiğin gibi şâhane git yine*

*Biz şimdi başka bir yeni âhenge bağlıyız:
Âşık saziyle geldi erenler bu meclise.
Yalnız bugün senin gibi ölgün sadakıyız,
Zira bu saz da parçalanır gülmek istese..*

*İncitmeden rûbabını insafsız ellerin
Zalim temaslariyle zamanın sitemleri,
Ah ayrılırken, inliyerek pash tellerin,
Ey eski dost, yâd edelim eski demleri...*

FARUK NAFİZ ÇAMLİBEL

Uzun boylu, iri yapılı, dalgalı saçlı, dalgın bakışlı, her haliyle yakışıklı bir adam... Bu haliyle gençliğinde, hattâ şimdi bile, uzun yıllar hanımların ilgisini çektiği muhakkak.

Onu ilk defa Ankara'da II. Dünya Savaşı yıllarında pasif korunmalar dolayısıyla yapılan gece karartmaları sırasında bir lokantada tanıdım. Ulus meydanından Karaoğlan Çarşısına çıkan yolun sol tarafında küçücük bir "Yıldız" lokantası vardı. Eşimle birlikte sinemadan çıkmış, karnımızı doyurmak için lokantaya uğramıştık. Ankara sokakları zindan gibi kapkara idi. Lokantanın perdeleri inik, içerde belli belirsiz bir ışık yanıyordu. Saat 21.00 sularındaydı. Lokantada ancak üç-beş kişi vardı. Bir köşede yalnız başına çorbasını yudumlayan hülyalı bir insan vardı. Önce, gördüğüm resimlerine ve bir defa da İstanbul'da bir toplantıda kalabalık içinde tanıştırıldığıma göre, bu yalnız adam Faruk Nafiz Çamlıbel olmalı idi.

Bir aralık gözleri bize takıldı. Beni tanımasına hiç de ihtimal vermiyerek hafifçe yerimden doğruldum. Başımı saygı ile eğerek kendisini selâmladım. Alacakaranlık içinde bir iki saniye eşimle beni şöyle bir süzdükten sonra hayret edilecek bir hafıza çevikliği ile:

— Merhaba Baki Süha Bey... Nasılsınız? diye konuşmaya başladı. Radyodaki yayınlarımız için eşime ve bana iltifatlarda bulundu. Yemeklerimiz bittikten sonra da bizi masasına davet etti, uzun uzun dereden tepeden konuştuk...

Faruk Nafiz Çamlıbel 1898 yılında İstanbul'da doğdu. Bakırköy Lisesini bitirdi, daha sonra Tıp Fakültesine girdi, buradaki öğrenimini yarıda bırakarak, önce yazar, sonra öğretmen oldu. 1922 yılında Kayseri, 1924-1932 yıllarında Ankara ve İstanbul'da öğretmenlik yaptı. Öğretmenliği 1946'ya kadar devam etmiştir. 27 Mayıs 1960 tarihine kadar milletvekilliği yaptı. Milletvekilliğine seçilme tarihi 1946 seçimlerinde olmuştur.

Şiire Birinci Dünya Savaşı yıllarında Aruz'la başlayan Faruk Nafiz Çamlıbel, bu vezinle kuvvetli örnekler verdikten sonra hecenin beş ünlü şairi arasına katıldı ve ilk güçlü şiirlerini Büyük Mecmua'da yayınladı. 1919 tarihlerine tesadüf eden bu yayın

hayatı Yarın ve Nedim dergilerinde devam etti. Hece'yi ve Aruz'u aynı kolaylık ve başarı içinde kullanan Faruk Nafiz Çamlıbel, üç-beş yıl içinde memleket ölçüsünde büyük bir isim yaptı. Adını Aşk ve Sevda şairi olarak hemen her çevrede kabul ettirdi. Mütareke yıllarından sonraki şiirlerini 1927'de Hayat Mecmuası'nda ve daha sonraları da Güneş ve Akbaba dergilerinde Çamdeviren ve Deliozan takma adlarıyla yayınladı. Bu şiirler daha çok mizahî türdedir. Bir de Ana Yurt adında haftalık bir sanat dergisi çıkarmıştı. Sekiz sayı devam eden bu dergi 26 Ekim - 14 Aralık 1933 yılına kadar devam etti.

Faruk Nafiz Çamlıbel'in eserlerinin sayısı 21'i bulmuştur. Şiir kitapları şunlardır: Şarkın Sultanları, Gönülden Gönüle, Dinle Ney'den, Çoban Çeşmesi, Suda Halkalar, Bir Ömür Böyle Geçti, Elimle Seçtiklerim, Akarsu, Tatlı Sert, Akıncı Türküleri, Heyecan ve Sükûn, Zindan Duvarları. Tiyatro eserleri de şunlardır: Canavar, Akın, Öz Yurt, Kahraman, Yayla Kartalı. Bir de Yıldız Yağmuru adlı romanı vardır.

Türk şiirine ayrı bir tat ve kendi janrında yeni bir hava getirmiş olan Faruk Nafiz Çamlıbel'den eski ve yeni birkaç örnek verelim.

G U R B E T

*Bir kuş tanıyordum ki baharda
Salkımlar açan bahçemin üstünde uçar da
Akşamların ürperdiği bir sesle öterdi
Besbelli, bu iklime yabancı
Nerden koparak geldiği meçhûl
Endâmı uzun, tüyleri parlak, sesi vahşî
Bir kuş.*

*Akşamlı yatan köyde sadâlar durulunca,
Mehtâba yakın, gölgeli bir nokta bulunca.
Hicranla kısılmış, heyecanlarla boğulmuş
Bir sesle öterdi.*

*Öttükçe uğuldardı sesinde
Avâre kuşun duyduğu hasret,
Bir bilmediğim kıt'ada, bir dağ tepesinde,
Binbir çölin ardında kalan yurduna dâir
Öttükçe o hasretle genişlerdi, duyurdım
Korkunç uçurumlar gibi ruhumda derinlik,
Hergün daha bir parça yakından sevişirdik,
Ben şâir, o şâir.*

*Bir gün camı açtım ki, ufuk bir kara perde
Sahrâyı beyazlar bürümüş, yollar uyuşmuş,
Gördüm ki o gurbet kuşunun gezdiği yerde
Cansız bir avuç tüy yatıyor... Baktım: o kuşmuş...*

Çamlıbel'in 1960-1961 tarihleri arasında Yassıada'da yazdığı ve Kader ve Keder birliği ettiği arkadaşlarına ithaf ettiği kıtalardan birkaçına göz atalım.

YASSIADA

*Bilmiyor gülmeyi sakinlerinin binde biri;
Bir vatan derdi birikmiş bir avuçluk karada.
Kuşu hicran getirir, dalgası hüsrân götürür
Mavi bir gözde elem katrasıdır YASSIADA.*

RUHUN ÖLÜMÜ

*Ya gezen bir ölü, yahut gömülen bir diriyim;
Mumyadır, canlı da, cansız da, bu kabristanda.
Gömdüler ruhumu yüzbir sene mahkûm gibi;
Cismim ayrılsa da ruhum kalacak zindanda.*

KARINCA KADARINCA

*Kimi, derya gibi dört ufka uzatmış kolunu;
Kimi, avâre nehirler gibi akmış yabana...
Varsın, onlar sele versinler elim bahçesini;
Köyümün çeşmesi olmak yeter artar da bana...*

KEMALETTİN KÂMİ KAMU

Orta boylu, sarışın, yeşil gözlü, güler yüzlü bir insan... Hareketleri sâkin, konuşması hafif tonlu, her haliyle kibar ve biraz da mahzun duruşlu bir sanatkâr.

Kemalettin Kâmi Kamu'nun şiirlerini daha çocuk yaşta, ilkokuldayken herkes gibi ben de okumuş, ezberlemiş ve çok sevmiştim.

Kurtuluş Savaşı yıllarında "İstiklâl Ordusu Şehitlerine", "Gurbet" gibi şiirleriyle hemen her yerde, özellikle okul kitaplarında okunup sevilen Kemalettin Kâmi Kamu'yu ancak 1943 yılında Ankara'da Akba Kitabevi'nde tanıdım. Ufak tefek yapılı, gösterişsiz ve çok mütevazî bir hali vardı.

Birkaç defa da yine Ankara'da Ankara Palas'ta Yahya Kemal'in sofrasında karşılaştıktan sonra artık, aramızda yaş farkı olmasına rağmen, dost olmuştuk. Kemalettin Kâmi Kamu, bekârdı ve yalnız adamdı. Evkaf apartımanında bir odada tek başına oturuyor ve tıpkı şu "Kimsesizlik" adlı şiirinde anlattığı gibi yaşıyordu:

*Yıllar ki, bir kılıcım kapalı kında,
Kimsesizlik dört yanımda bir dıvar gibi;
Muzdaribim, bu dıvarın dış tarafında
Şefkatinc inandığım biri var gibi.*

*Sanıyorum saçlarımı okşuyor, bir el,
Kıpırdamak istemiyor göz kapaklarım;
Yan odadan bir ince ses diyor gibi “gel!”
Ve hakikat bırakıyor hülyamı yarım.*

*Gözlerimde parıltısı bakır bir tasın.
Kulaklarım komşuların ayak sesinde;
Varsın yine bir yudum su veren olmasın,
Baş ucumda biri bana: “Su yok!” desin de!*

Kemalettin Kâmi Kamu, 1901’de Bayburt’ta doğmuş, 6 Mart 1948’de Ankara’da ölmüştür. Şairimiz, İstanbul Erkek Muallim Mektebi son sınıfında iken Millî Mücadelenin başlaması üzerine 1920’de Ankara’ya gitmiş ve Anadolu Ajansı’nda çalışmaya başlamıştır. Üç yıl sonra tekrar İstanbul’a dönmüş, imtihanlarını vererek okulunu tamamlamıştır. Kamu, 1933 yılında Anadolu Ajansı temsilcisi olarak beş yıl kaldığı Paris’te Siyasal Bilgiler Okulu’nda tahsil görmüş ve 1938’de yurda döndüğü zaman önce Rize, sonra da Erzurum’dan Milletvekili seçilmiş, aynı zamanda Türk Dil Kurumu’nda terim kolu başkanı olarak çalışmıştır.

Edebiyatımıza “Gurbet” şairi diye geçen Kemalettin Kâmi Kamu, hecenin beş şairinden sonra ün yapan kuşak içinde birkaç şiiriyle ve çok genç yaşında -birdenbire- memleket ölçüsünde isim yapmış ve yaşadığımız o kara günlerin şiirini yaratmıştır.

Anavatanın düşman çizmeleriyle çığnendiği mütareke yıllarında, Kurtuluş Savaşının o ölüm-kalım zamanında yurt içindeki hicretleri, gurbet duygularını, yurdumuzu baştanbaşa saran yaşlı günleri, onun ardından gelen savaşları ve bu savaşlarda şehit düşen kahraman vatan evlâtlarını çok sıcak, çok içten gelen mısralarla dile getiren şairimiz, tereddütsüz söylenebilir ki, heceyi en güzel kullanan ve yarattığı âhenkle bu vezni herkese sevdiren şairlerin başında gelir.

Kemalettin Kâmi Kamu, az yazmış, fakat öz yazmıştır. Şiirlerini bir kitap halinde toplamamış, ancak ölümünden sonra 1949 yılında Rıfat Necdet Evrimer, “Kemalettin Kamu, Hayatı, Şahsiyeti ve Şiirleri” adlı bir kitap yayınlamıştır.

Kamu, ilk şiirlerini millî mücadele yıllarında 1921’de Dergâh dergisinde yayınlamış, daha sonraki şiirleri ise Varlık ve Oluş dergilerinde görülmüştür.

Başta Zihnî olmak üzere, birçok şair yetiştirmiş olan Bayburt bu şairler zincirine, en son ve en değerli bir halka olarak, tıpkı bir tabiat, bir bölge veraseti gibi Kemalettin Kâmi Kamu’yu da ilâve etmiştir. Nitekim folklor yönünden çok zengin olan

bazı Doğu illerimizde yetişen halk ozanlarının bilinmez bir oluşum ve çağlar boyunca sürüp gelen etkilennmelerle saz ve söz hünerlerini devam ettirmeleri bir gerçektir.

Bu bakımdan, Kemalettin Kâmi Kamu'yu her okuyuşumda, her düşünüşümde kökü Bayburt'ta bulunan bir şehir ozanının sıcak, içten gelen ve bu toprağa özgü nefeslerini duymuşumdur.

Gönlümüze, uzaktan uzağa, dağlar, bayırlar, yaylalar boyunca garip bir kaval sesi gibi yansıyan bu "Bingöl Çobanları" adlı şiirini birlikte okuyalım:

*Daha deniz görmemiş bir çoban çocuğuyum,
Bu dağların eskiden âşinasıdır soyum.
Bekçileri gibiyiz ebenced buraların,
Bu tenhâ derelerin, bu vahşi kayaların
Görmediği gün yoktur sürü peşinde bizi
Her gün aynı pınardan doldurup destimizi
Kırlara açılırız çingiraklarımızla.*

*Okuma yok, yazma yok, bilmeyiz eski, yeni
Kuzular bize söyler yılların geçtiğini,
başlarımızdan yıldızlar gibi yüksek;
Önümüzde bir sürü, yanımızda bir köpek,
Dolaştırıp dururuz aynı daüssılayı,
Her adım uyandırır acı bir hâtırayı.*

*Anam bir yaz gecesi doğurmuş beni burada.
Bu çamlıkta söylemiş son sözlerini babam;
Şu karşıkı bayırda verdim kuzuyu kurda,
“Suna”nın başka köye gelin gittiği akşam.*

*Gün biler, sürü yatar ve sararan bir ayla,
Çoban hicranlarını basar bağına yayla,
— Kuru bir yaprak gibi kalbini eline al
Diye hıçkırır kaval:*

*Bir çoban parçasısın, olmasan bile koyun,
Daima eğceksin başkalarına boyun;
Hülyama karışmasın ne şehir, ne de çarşı
Yamaçlarda her akşam batan güneşe karşı
Uçan kuşları düşün, geçen kervanları an.
Mademki kara bahtın adımı koydu çoban
Nasıl yaşadığından, ne içip yediğinden,
Çıngırak seslerinin dağlara dediğinden
Anlattı uzun uzun*

*Şehrin uğultusundan usanmış ruhumuzun
Nadir duyabildiği taze bir heyecanla,
Karıştım o gün bugün bu zavallı çobanla
Bingöl yaylalarının mavi dumanlarına,
Gönlümü yayla yaptım Bingöl çobanlarına!*

Kemalettin Kâmi Kamu, birçoklarımızın hâfızasında “Gurbet” adlı şiiriyle yaşar. Nitekim bu şiir yayınlandığı günlerde edebiyatımızda âdeta bir hâdise olmuş, aruz’la yazan eski şiir ustaları ister is-

temez hece vezninin zaferini kabul etmişler, hece'yi tutan genç eleştiriciler ve öğretmenler çeşitli gazete ve dergilerde yazılar yazmışlardır.

“Gurbet” şiiri hiç şüphesiz sadece bir vezin zaferi değil, aynı zamanda gerçek şiirin de ta kendisiydi.

*Gurbet o kadar acı
Ki ne varsa içimde
Hepsi bana yabancı,
Hepsi başka biçimde.*

*Eriyorum gitgide;
Elveda her ümide.
Gurbet benliğimi de
Bitirmiş bir içimde.*

*Ne arzum, ne emelim...
Yaralanmış bir elim
Ben gurbette değilim,
Gurbet benim içimde.*

AHMET HAMDİ TANPINAR

Eskiden Beyoğlu'nda "Moskova Pastahanesi" diye bir yer vardı. Tünel'deki Markiz ve Löbon Pastahanelerinden sonra edib ve şairlerin özellikle akşam üstleri, geceleri ve gece yarısından sonra toplandıkları, konuşup tartıştıkları bu çayhane, sabahçı idi. 1937 Şubat'ında sisli, puslu bir havada akşam üstü Beyoğlu'ndan geçerken bir çay içmek üzere Moskova'ya daldım. Beyaz Rus kadınlarının idare ettiği bu loş, fakat çok temiz bir ev içi gibi sıcak ve samimî yerde herkes kendini rahat hisseder, karınını doyurur, çayını kahvesini içer, kitabını okur, yazısını yazardı. Tıpkı Paris kahveleri gibi.

O akşam içeri girip pencerenin yanındaki masalardan birinde sıcak çayımı yudumlarken, arka taraftaki köşeden âşına sesler duymaya başladım. Bak-tım, Cahit Sıtkı ile Ahmet Muhip münakaşa ediyorlardı. Aynı masada onlarla beraber oturan birisi vardı. Okumakta olduğu **Nouvelle Littéraire** gazetesini çarşaf gibi açtığı için yüzünü göremiyordum. Cahit'in daveti üzerine masalarına gittim. Münaka-

şaya karışmadan gazetesine dalmış olan ufak yapılı, kırk yaşlarında gösteren adamı Cahit, dizine dokunarak, bana tanıttı:

— Ahmet Hamdi...

Cahit'in de, Muhip'in de kendisine yarı hoca, yarı arkadaş arası hissedilir bir saygıları vardı. Ahmet Hamdi benimle fazla ilgilenmedi. Nezaketle bir iki sual sordu, o kadar.. Fakat bir ara Cahit'ten Antalya'ya olduğumu öğrenince, “Ya, öyle mi?” diye yanıma sokuldu. Çünkü gençlik ve öğrencilik yıllarının bir kısmı Antalya'da geçmişti. Bu soğuk kış gününde birdenbire Antalya'yı hatırladı. Sıcak portakal bahçeleri, çağlayanlar, güvercin mağarası, masmavi dağlar ve denizler...

— Ah! dedi. Şimdi Antalya'da olsaydık. Ve benim yaşı 17 olsaydı... Derhal mektepten kaçır, sahile gider, bir kayanın üzerine oturur, sevdiğim kıza düşünürdüm. Meltem rüzgârlarına karşı gözlerimin yaşı kururdu.

Hamdi'yi birdenbire bir Güney sıcaklığı içinde sevdim. Gamlı yüzündeki hatlar hemen değişti. Onu güzel bir tesadüfün hemen karşısına çıkardığı bir hemşehri, bir ağabey gibi kucaklamak istedim. İkiimiz de garip bir hassasiyetin içine girmiştik. Ona bir zamanlar, Ankara'da hocayken pek yakışıklı olmadığı ve üstüne başına da pek bakmadığı için “Kırıpik Hamdi” demelerini hatırladım. Şimdi karşımdaki adam hiç de çirkin değil, bilâkis kıvrık kırpik-

leri, mânalı ağzı, taranmamış dalgalı saçlarıyla güzel bile sayılırdı. Boyu kısa, hafifçe kamburu vardı. Veyahut öne doğru eğik yürüyordu.

Bu ilk tanışma ve buluşmadan sonra Ahmet Hamdi ile -aramızdaki bir hayli yaş farkına rağmen- arkadaş olduk. O zamanlar Güzel Sanatlar Akademisi'nde Estetik hocasıydı. Ya ben arasına Akademi'ye gidiyordum, yahut Cumhuriyet Gazetesi'ne o geliyor, zaman zaman da Yahya Kemal'in meclisinde buluşuyorduk. Koltuğunun altında daima kitap taşırdı. Okuduğu kitabı herkes görmesin veyahut gösteriş yaptığını sanmasınlar diye ciltleri bir gazetenin arasına kor, koltuğunun altına öyle yerleştirirdi. Çoğunlukla Rimbaud, Stéphanie Mallarmé, Paul Valéry ve Baudelaire'i yanından ayırmazdı. Bu şairleri çok iyi biliyor, bazen dakikalarca ezbere onlardan şiirler okuyabiliyordu. Edebiyat hocalığından geldiği için Divan, Tanzimat Edebiyatlarını da yakından tanıyor ve biliyor, fakat halk şiirimize pek o kadar iltifat etmiyordu. Ancak Yunus Emre'ye ayrı bir kıymet veriyordu. Zaten Ahmet Hamdi'nin zevki folklorla açık değildi. Yahya Kemal'in, çoğunlukla yukarda adlarını saydığım Fransız şairlerinin hissedilir derecede etkisinde kaldığı için Ahmet Kutsi gibi, Necip Fazıl gibi folklor alanına dalmıyor, belki de halk ozanlarımızı okuyup sevmeğe vakit bulamıyordu. Ama bu konuda benim kanım odur ki, Hamdi, folklor'u sevmiyordu. Kır çiçeklerinden ziyade imbiklerden geçmiş şehir esanslarını koklama-

yı seviyor, şiirde serreserpelik yerine, disiplini ve özel bir istifi arıyordu. Şiirlerine dikkat edilecek olursa çoğunlukla kullanılan vezinlerden kaçmış, bunları kullansa bile bambaşka bir âhenk ve eda yaratmasını bilmiştir. Sırf bu yüzden şiirin disiplinine girmeyen düşünce ve duygularını düz yazıya dökmüş ve böyle yapmakla da Türk nesrine büyük bir hizmette bulunmuş, Batılı anlamda renkli, zengin ve bütün fikir mensurları pırıl pırıl yaran yeni bir Türk nesri yaratmıştır. Sağlığında yüzüne veya arkasından söylemeğe cesaret edemediğim kesinleşmiş bir kanımı şimdi söyleyeceğim için üzgünüm: Ulu bir çınara benzeyen nâsir Ahmet Hamdi'nin yanında şair Ahmet Hamdi nefis kokulu, fakat küçük bir leylâk ağacıdır. Hiç şüphesiz şiirinin ayrı bir tadı, bir kokusu vardır. Kelimecidir. Çok sevdiği bazı kelimeleri sık sık kullanır ve bu yüzden şiirleri birbirine çok benzer. Yahya Kemal'i çok sevdiğinden olacak, heceye bir aruz inzibatı getirmiştir. Özellikle "Bursa'da Zaman" şiiri bu düşüncemizi ispatlayan kuvvetli bir örnektir.

Ne yazık ki Hamdi, büyük bir şair olmak isterdi. Tıpkı o da Ahmet Haşım gibi çok kuvvetli bir nasir olduğunun farkında değildi. Veyâhut nesri hafif gördüğü için şiirin kapısını zorluyor, kendisine şair değil de nâsir denmesinden korkuyordu. Çünkü Hamdi, güzel sanat dalları arasında eski Yunan'dan beri en büyük, en ölümsüz ve en güç sanatın "şiir" olduğu kanısındaydı. Uzun yıllar okuyucusuna

kesin bir bilgi vermemek amacı ile şiir kitabı yayınlamadı. Fakat ölümünden birkaç yıl önce düz yazıya daha çok emek ve zaman ayırıp pek seyrek şiir yazdığı ve belki de bu alandaki gücünün zamanla tükendiğini hissettiği için “Şiirler” adlı bir şiir kitabı yayınladı.

Ahmet Hamdi, etrafında geniş bir dost, öğrenci ve hayran çevresi bulunmasına rağmen, yalnız adamdı. Hiç evlenmemişti. Daima sıcak bir yuvanın hasretini çeker, sık sık âşık olur. Âşık olduğu hanımlara uzun uzun mektuplar yazar, bunların pek çoğunu âşık olduğu hanımlara göndermek cesaretini kendinde bulamaz, bazen de bir delikanlı ataklığı içinde kahramanlaşır, hemen postaneye koşardı. Birkaçını bana okuduğu bu mektuplar cidden çok güzel şeylerdi.

Hamdi’de ne zaman başladığını bilemediğim bir Türk Sanat Müziği sevgisi vardı. Klâsik musikîmizin bütün ustalarını tanıyor, eserlerini zevkle dinliyordu. Hamamizade İsmail Dede için ve Üçüncü Selim için iki ayrı etüd yapmıştır. Zaman zaman Radyoevi’ne gelir, İtrî, Zaharya, Dede ve Hacı Arif Beyi dinlemek için saatlerce diskotek odalarında veya stüdyolarda beklerdi. Son zamanlarda Zaharya için hazırlayacağı bir makaleye ilham ve malzeme toplamak üzere bu büyük bestecinin bütün eserlerini birkaç defa başından sonuna kadar sabırla dinlediğini bilirim. Hamdi, onları dinlerken tarih içinde sanki düşsel bir geziye çıkıyor, Osmanlı tarihinin iniş ve çı-

kışlarını, zafer ve yenilgilerini, o çağlar içindeki uygarlığımızın şiirde, mimarîde, hat ve tezyinattaki paralellerini bir bir o bestelerde, o nağmelerde buluyor, notlar alıyor, tahliller yapıyor, bir gerçeği yakalayıp sezer gibi oldu mu, bir çocuk gibi seviyor, fakat sırlarını saklayan eski garip bir simyager gibi, hiçbir şey söylemeden geldiği gibi sessizce stüdyoları terk ediyordu.

BÜTÜN YAZ

*Ne güzel geçti bütün yaz,
Geceler küçük bahçede...
Sen zambaklar kadar beyaz
Ve ürkek bir düşüncede...
Sanki mehtaplı gecede,
Hülyam eşiği aşılmaz
Bir saray olmuştu bize;
Hapsolmuş gibiydim bense,
Bir çözülmez bilmecede.
Ne güzel geçti bütün yaz,
Geceler küçük bahçede...*

AHMET KUTSİ TECER

Ahmet Kutsi Tecer'i 1938 yılı Eylül'ünde tanıdım. Garip bir tesadüf beni birdenbire onun karşısına çıkardı. O tarihlerde İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne kayıtlıydım. Ankara'da misafir kaldığım eski, bakımsız, pis bir otelde cüzdanımı aşırdılar. İçindeki mütevazî para bir yana, Fakülte'den aldığım kimlik kartım da meçhul hırsızın elinde kalmıştı. O zamanlar sarı basın kartı olmadığı için, gazetecilere Devlet Demiryollarında, Denizyollarında, tenzilâtlı seyahat imkânı yoktu. Ancak öğrenciler kimlik kartları sayesinde yüzde elli tenzilâtla seyahat edebiliyorlardı.

Sağa başvurdum, sola başvurdum, cüzdanımı ve kimlik kartımı bulmaya imkân yok. Nihayet bir gazeteci arkadaş derdime çare buldu:

- Kalk, dedi, Maarif Vekâletine gideceğiz!
- Maarif Vekâletinde ne işimiz var?
- Sen gel benimle...

İtirazsız arkadaşşıma tâbi olarak, oturduğumuz

kahveye üç beş adım ileride Ulus Meydanı'ndaki eski Maarif Vekâletine gittik.

Becerikli arkadaşım, orada bazı tanıdıklariyle konuştu, sordu soruşturdu. Sonunda Maarif Vekâletinin Yüksek Tedrisat Umum Müdürlüğünde öğrenci işleriyle uğraşan Şube Müdürüne müracaat etmemiz gerektiğini öğrendik. Ancak derdimize deva bulabilecek olan Şube Müdürünün kim olduğunu bilmiyorduk.

Bize rehberlik eden odacı, Vekâletin alt katındaki odalardan birinin kapısını vurdu. İçeriden, "Buyurun!" sesi gelince bizi bırakıp gitti. Birkaç saniye sonra, uzun boylu, iri yapılı, kalın gözlüklü, sarışın, kibar tavırlı bir adam okumakta olduğu gazeteden gözlerini kaldırarak, yumuşak bir sesle:

— Buyurun efendim, ne istiyorsunuz? dedi.

Önce adımı söyledim, ziyaret sebebini kısaca anlattım. Sâkin sâkin beni dinledikten sonra:

— Demek Baki Süha sizsiniz?.. Çok memnun oldum, ben de Ahmet Kutsi'yim, dedi.

Birdenbire şaşırdım kaldım. Bir iki dakika evvelki sıkılğan, çekingen halim birdenbire kayboldu. İçimde bir rahatlık hissetmeğe başladım. Kısaca derdimi anlattım. Ahmet Kutsi zile bastı, bir memuru çağırttı, kendisine gerekli talimatı verdi. On beş dakika içinde muvakkat bir kimlik kartı hazırlattı.

Kendisine çok teşekkür ettim, ayrılmak üzere ayağa kalktım. Omuzumdan tutup beni yerime oturt-

tu ve sigara ikram edip kahve ısmarladıktan sonra:

— Yoo... Öyle çabuk salmam sizi, biraz şiirden, havadan sudan konuşalım, diye iltifatta bulundu. Bana refakat eden gazeteci dostum, müsaade istedi ve bizi Kutsi Tecer'le başbaşa bıraktı.

O günden sonra, artık arkadaş olmuştuk. Zaman zaman buluşuyor, şiirden, folklordan söz ediyorduk. Kutsi Tecer içine kapanık bir insan olmasına rağmen daima neşeli, hayatı ve tabiatı seven bir insandı. Büro hayatı, şehir hayatı onu sıkıyordu. Anadolu'nun şehir ve kasabalarına, köylerine özlem duyuyor, kırlara, ormanlara gitmek istiyordu.

Gayet sâkin ve hareketsiz bir mizaca sahip, ağır ağır konuşur, kızmaz, lüzumsuz yere söz söylemez, bağırıp çağırmasını bilmez, çoğunlukla güler yüzlü ve çok terbiyeli bir insandı. Tecer'in konuşmalarına daima bir ölçü, bir mantık hâkim olmuştur. Ele aldığı bir konuyu bazan en ince ayrıntılarına kadar anlatmak onun başlıca endişesiydi. Belki de öğretmenliğinden gelen bu alışkanlığı, onu halkımızın, hele köylülerimizin yanında konuşurken -hatip değilse bile- çok iyi, çok sevilen bir öğretici haline getiriyor ve saatlerce kendini dinletebiliyordu.

Kutsi Tecer genç yaşında Sivas Maarif Müdürlüğünden başlayarak halkla konuşmaya, dertleşmeye alışmış ve çok sevdiği bu çeşit çalışmalarını onu hatırı sayılır bir folklorcu yapmıştı. Anadolu'da gidip görmediği yer hemen hemen pek azdı. Gerek

Millî Eğitim Bakanlığı adına, gerekse özel olarak yaptığı folklor incelemeleri tam anlamıyla bilim metodlarına uygundur.

Çok sevdiği arkadaşı Halil Bedîî Yönetken ve Muzaffer Sarısözen ile birlikte yaptığı folklor derleme gezileri, Devlet Konservatuvarı arşivini çok zenginleştirmiş ve sonradan radyolarımıza verilen bu Anadolu ezgileri, Türk halk musikisinin büyük kitlelere kadar ulaşmasına, sevilip benimsenmesine sebep olmuştur.

Kutsi Tecer'in büyük hizmetlerinin başında, Sivas'ta Maarif Müdürü iken bir folklor derneği kurması ve bunun başına Muzaffer Sarısözen gibi ciddi, çalışkan bir folklor sevdalısını bulup getirmesidir.

Bugün radyolarımızda çalınıp söylenen, yurdu muzun her bölgesinden derlenmiş olan türkülerde başta Kutsi Tecer olmak üzere Muzaffer Sarısözen ve Halil Bedîî Yönetken'in büyük emek ve hizmetleri var.

Tecer, derleme gezilerine çıkarken bir çocuk gibi sevinir, kendini hazine aramaya giden insanlar gibi tarifi imkânsız bir zevke kaptırırdı. Gezi sırasında köylülerimizle kırk yıllık ahabmış gibi hemen sıcak, inandırıcı bir dostluk kurar, onlara titiz bir folklorcu olarak âhiret sualleri sorardı.

Halil Bedîî Yönetken'in anlattığına göre Kutsi, aynı zamanda eşine az raslanır iyi huylu, vefalı bir yol arkadaşı imiş. Gezi sırasında arkadaşları

en küçük bir rahatsızlık geçirse, hemen doktorlara, eczahanelere koşar, onlara bir koruyucu melek gibi bakarmış.

Güzel bir tesadüfle, 1942 yılından itibaren Ankara'da Kutsi Tecer'le tam beş yıl aynı apartıman-da oturdum. Kocatepe'deki Rize apartımanında. Tecer ve sayın eşi Meliha Tecer, o zaman gençtiler. Biri oğlan, biri kız iki yavruları vardı. Biz de aynı apartımanın çatı katında bir buçuk odada eşim ve kızım ile oturuyorduk.

Tecer, çok mükemmel bir aile reisi, çok müşfik ve iyi kalbli bir babaydı. Akşamları evine erken döner, eline bir kitap alır, her zaman oturduğu pencere yanındaki koltuğunda yemek saatine kadar okur, yemekten sonra yine okurdu. Sokakta olsun, evde olsun onu hiçbir zaman kitapsız göremedim. Kısacası çok kitap okuyan bir adamdı.

Kutsi Tecer, uzun zaman Millî Eğitim Bakanlığında Müdür, Şube Müdürü, Öğretmen olarak çalıştı. Sonra mebus oldu, bir müddet Paris Kültür Ataşeliğimizi yaptı, yurda dönünce tekrar öğretmen oldu. "Halk Oyunları ve Halk Türküleri Yayma ve Yaşatma Derneği"nin çok çalışkan bir üyesi olarak Anadolu'yu yeniden baştanbaşa dolaştı.

Ahmet Kutsi Tecer, çok yönlü bir insandı. Fakat çalışmalarını ve çalışma konularını dağıtmazdı. Şiirleri ancak bir küçük kitabı dolduracak kadar azdır. 1932 yılında sadece dostlarına dağıtmak üzere iki formalık iki yüz tane "Şiirler" adında bir ki-

tap yayınladı. O da birçokları gibi son yıllarda şiiri bırakır gibi oldu. Arka arkaya birkaç piyes yazdı. Bunların içinde en çok sevilip tutulan “Köşebaşı” idi.

Bir gün kendisine sormuştum:

— Artık bıraktınız şiiri, niye yazmıyorsunuz? diye.

O, kendine mahsus kibar, fakat hüzünlü tebesümünü ile cevap verdi:

— Ah o vefasız bir yakalıyabilsem... kimbilir hangi ufukların ardında?

— Eskisi gibi peşinden koşarsanız yakalıyabilirsiniz.

— O da bir devirmiş, geldi geçti...

Kabul etmek lâzımdır ki, Kutsi Tecer, az yazmış, erken susmuş şairlerdendir. Fakat bize kalan, sayısını kesin olarak bilemediğim yüz kadar şiir, onu Birinci Dünya Savaşından sonra gelen şairler kuşağının ön sırasında saymamıza yeter de artar bile.

Duydum ki Kutsi'nin sayın eşi dergilerde, şurada burada kalan şiirlerini bir kitap halinde toplayacakmış. Çok sevindim bu habere. Kitap çıkıncaya kadar biz ondan bir tanımlık -kendisinin çok sevdiği- ve mizacına çok uygun düşen “Tabiat Odam” adlı şiirini okuyalım:

Severim kırlarda ben yaşamayı

On iki ayı.

Severim kırların yeşil göğsünü.

Bütün süsünü

İstemem başımın üzerinde dam,
 Tabiat odam.
 İstemem topraktan başka bir yatak.
 Kehkeşanlar taak.
 Kuşlardan savrulan bir incecik tül
 Üstümde örtü.
 Ve aydan kırılan bütün yıldızlar,
 Rüyamda kızlar.
 Her sabah neşeyle uyanan bir eş,
 Koynumda güneş.
 Dallarda ötüşen kuşlar kabilem
 Bilmezler elem
 Ağlarsak bizimle beraber olur
 Hemşirem yağmur
 Sızlarsak bizimle beraber sızlar
 Kardeşim rüzgâr
 İsteyen toplansın binlerle arşın,
 Karlardan kışın
 Mutluka öptürür kırlarda temmuz
 Çıplak bir omuz
 Severim kırlarda ben yaşamayı,
 On iki ayı.
 Severim kırların yeşil göğsünü,
 Bütün süsünü.
 Ölürsem istemem ne yaş, ne kefen,
 Ne başka bir fen.
 Üstümde kalkmasın çimen, çiğ, yosun;
 Ruhum uyusun.

ÖMER BEDRETTİN UŞAKLI

Bu anılar serisinde sanatçıları bir tarih sırasından ziyade bende ve bizim kuşak üzerinde yaptıkları etkiler yönünden ele almak daha doğru olur kanısındayım. Bu bakımdan 1935 yılında tanıdığım Yahya Kemal'den sonra birdenbire daha geriye gidip 1929-1928'lere inmek ve hecenin beş şairinden sonra gelen şairlerin en çok tanınmış -Anadolucu, memleketçi, pastoral şiirin kuvvetli bir temsilcisi olarak ün salmış- Ömer Bedrettin Uşaklı'dan söz etmek zamanınca yerinde olacaktır.

Antalya'da yıl 1928. Henüz ortaokul yedinci sınıf öğrencisiyim. Küçük küçük manzumeler karalıyor, Türkçe hocamız şair Suat Salih Asral'ın teşviikiyle bu manzumeleri Antalya'da haftada iki gün çıkan "Zümrüt Ova" gazetesinde yayınlıyorum.

Bir akşam babam eve yanında genç bir misafirle geldi. Sokak kapısından içeri girerlerken gördüm, genç misafirin üç adım arkasından yürüyen bir de jandarma vardı. Silâhsız bir jandarma. Genç

adama, kapının önünde hazırol vaziyetinde bir selâm verdi. Ondan talimat aldı. Geri geri çekildi ve uzaklaştı.

Babam, kendisinden çok genç olan misafirimize yol gösterdi. Kaç-göç devri olduğu için kapılar açıldı, kapılar kapandı, on altı odalı büyük konağımızın misafir odasına geçildi. Ben merakla hemen babama sokuldum, ayakkabılarını çözüp terlikleri verdim, bir fırsat bulup kulağına fısıldadım:

— Babacığım, kim bu beyefendi?

Babam, kalın, tok babayani edasiyle cevap verdi:

— Bu beyefendi de senin gibi benim oğlum. Tanıyamadın mı?

— Hayır, babacığım.

— Hiç mecmualarda resimlerini görmedin mi?

— Hayır, görmedim.

— Bu beyefendi, meşhur şair Ömer Bedrettin... Manavgat kazasına kaymakam tâyin edilmiş, baba dostumuz olduğu için ilk defa bizim eve şeref verdi.

Hemen koşup elini sıktım. Bu kadar genç adam nasıl kaymakam olur? diye yüzüne hayretle bakmaya başladım ve biraz evvelki jandarmanın kendisini niçin takip ettiğini şimdi anlamıştım. Çünkü o tarihlerde valilerin üç-beş adım arkasında bir polis memuru, kaymakamların arkasında da bir jandarma eri yürüyordu.

Ömer Bedrettin bir yıl evvel "Deniz Sarhoşları" adlı ilk şiir kitabını çıkarmıştı. Yaşı yirmi beşti. Zayıf, çelimsiz, ortadan biraz uzunca boylu, mavi gözlü, soluk benizli ve biraz sinirli bir hali vardı. Elindeki Muhit mecmuasını bir koltuğun üzerine bıraktı, babamdan müsaade isteyerek bir sigara yaktı. Az yemek yiyor, az konuşuyor, daha çok kendi kendine kalmak istiyordu. Yemekten sonra bir aralık babamın, anneme: "Bu çocuk idarecilikte zor muvaffak olur," dediğini duymuştum.

Ömer Bedrettin ince yapısı, hassas tabiatı ile klâsik şair tipinin ta kendisiydi. O da kimseyi beğenmiyor, beğense bile gizliyor, meselâ Necip Fazıl'ı sever misiniz? Faruk Nafiz'den hoşlanır mısınız? gibi sualler soruyor, cevabını almadan yüzünü buruşturuyor, dudaklarını büzüyor, âdetâ sizi "hiç sevmem, hiç hoşlanmam!" demeye hazırlıyordu. Fakat ben o zamanlar Necip Fazıl'ı herkes gibi pek severdim. Bir gün kızacağını bildiğim halde, "Şu Necip Fazıl'ın Kaldırımlar'ına bayılıyorum" diyecek oldum. O dakikadan itibaren bana karşı tutumu derhal değişti. Aramıza bir soğukluk girdi. Öfkesini fazla belli etmeden: "Sen onun gibi yazmaya devam et! Bu memleket gerçek memleket şiiri, Anadolu şiiri bekliyor" gibi kısa bir nutuk çekerek kendi şiir tezini biraz yüksek sesle savundu. Fakat itiraf etmeliyim ki, evimize sık sık gelen; babamla, annemle, akrabalarımınla dostluk yapan Ömer Bedrettin'den çok faydalanmışımdır. Şiirlerinde gerçek bir Anado-

lu çocuğunun sesi ve ruhu yaşıyordu. Türkçesi arı yalındı. Gücünü halk şiirinden alan mısralarında insanı hemen sarıveren bir sıcaklık, özdenlik vardı. Kolay gibi görünen Anadolu tasvirleri kendinden evvel gelmiş olan hece şairlerinininki gibi çiğnenmiş sakızlardan değildi. Yapmacıktan hoşlanmayan bir gerçekçiliği vardı.

*Deminki kasırğa sen miydin atlı!
Niçin varlığından hasret taşıyor?
Gözlerin bulutlu, ruhun kanatlı;
Canında bir başka can mı yaşıyor?*

Bir kalemde, bir nefeste söylenivermiş gibi görünen şu sade ve güzel dördlüğü belki yirmi defa değiştirdiğini, yine de olmadı diye hayıflandığını hatırlarım.

Titizdi, sanatına karşı kıskançtı. Fakat bir yandan da çok popüler olmak, geniş şöhretlere ulaşmak isterdi. Sırf bu yüzden:

*Benim gönlüm serhoştur
Yıldızların altında
Sevişmek ah ne hoştur
Yıldızların altında...*

gibi basit şeyler de yazdı.

Ömer Bedrettin idarecilik hayatı yüzünden Anadolu'nun birçok yerlerini batıdan doğuya, kuzeyden güneye dolaştı. Edremit'ten Şavşat'a kadar birçok

ilçelerde kaymakamlık yaptı. Daha sonra da mülkiye müfettişi olarak hemen hemen memleket de gitmediği yer kalmadı. Onun için şiirlerinin de sekseni Anadolu tablolarıyla dolup taşar. Manavgat ırmakları, Munzur dağları, Antalya'da portakal bahçeleri, Uşak'ta halıcı kızlar, Samsun'da tütün işçileri, Çoruh'un azgın sularında çalışan kayıkçılar, Kütahya'da çiniciler...

İşte bütün bunları şiirlerinde ustalıkla canlandırdığı, nefis tablolar halinde yaşattığı halde Ömer Bedrettin özlediği ve beklediği ölçüde büyük şöhrete kavuşamamıştı. Bunun sebebini kendisi buluyor, İstanbul ve Ankara gibi sanat ve edebiyat merkezlerinden uzaklarda kaldığı için şöhret pazarını bir türlü kuramadığını, oysaki büyük şehirlerde her gün yüz-

gelen şair ve yazarların karşılıklı olarak birbirlerini metheden yazılar yazdıklarını, bir nevi dânişıklı döğüş oyunu oynadıklarını iddia ediyordu. Ömer Bedrettin bu iddiasında pek de haksız sayılmazdı. İsmail Habîb, Nurullah Ataç gibi eleştiricilerle gençliğinde tanışamamış, ancak mebus olup Ankara'ya geldikten sonra Meclis'te, şurada burada bir iki defa görüşmüş, onlardan pek de bir şey beklemeyen biraz mağrur, biraz insanlardan kaçan tabiatı ile şüphesiz çok şey kaybetmişti.

Fakat itiraf etmek lâzımdır ki, bu temiz yürekli Anadolu şairi, sanatta bir noktaya gelmiş, orada kalmış, yeni şiiri sevip benimsiyememiş, üstelik eski tarzda ve eski havasında ısrarla yazmaya devam

etmişti. Halbuki arkasında hızla gelişen, gerçek şii-ri şah damarından yakalayan bir Cahit Sıtkı, bir Ahmet Muhip, bir Fazıl Hüsnü kuşağı vardı ki, Ömer Bedrettin cinsinden şairler bu genç nefeslerin yanında hemen sönüp unutuluverdi.

KİM BİLİR?

*Güneşle beraber söndüğüm akşam
Ağlıyacak hangi rüzgâr, kim bilir?
Mermer bir heykele döndüğüm akşam
Başucumda kimler yanar kim bilir?*

*Her yanında yanık bülbüller öten
Bahçelerden bir gün sessiz geçerken,
Tabutumu yeşil dallar içinden
Seyredecek hangi bahar kim bilir?*

*"Nerde bizi candan seven o yolcu?..
"Niçin gitti başka yerde uyudu?..
Dişerek ruhuma çam kokusunu
Yolliyacak hangi dağlar kim bilir?*

*O yıl güllerimi kimler derecek?..
Bağımda üzümler nasıl erecek?..
Bana en son yudum suyu verecek
Hangi pınar, hangi pınar kim bilir?*

NECİP FAZIL KISAKÜREK

*Al eline bir değnek,
Tırman dağlara şöyle
Şehir farksız olsun tek
Mukavvadan bir köyle.*

*Yel olsa sende esen,
Cücesin şehirde sen,
Bir dev olmak istersen
Dağlarda şarkı söyle.*

N. F. Kısakürek

Bizim kuşak şairleri, isimlerini, yavaş yavaş duyurmaya başladıkları, Cahit Sıtkı'lar, Ahmet Muhip'ler, Fazıl Hüsnü'ler sanat ve edebiyat dergilerine yerleştikleri sırada, önlerinde dağ gibi duran iki dev şöhet vardı: Nâzım Hikmet ve Necip Fazıl Kısakürek. İkisinin de şöhetleri memleket ölçüsünde yaygın, ikisi de sanatlarının en güçlü çağını yaşıyorlardı.

O günlerde edebiyat çevrelerinde esen o verimli, mutlu ve olumlu havaya bu iki büyük şöret elle tutulacak kadar hâkimdi. Genç edebiyat ve Türkçe hocaları, derslerinde körpe zevklere onları aşıyor, delikanlılar, genç kızlar onların resimlerini arıyor, şiirlerini defterlerine geçiriyorlardı. Nâzım Hikmet ve Necip Fazıl'dan evvel gelen Faruk Nafiz ismi, bütün şairlik gücüne ve yaygın şöretine rağmen, artık aydınların, şiir sevenlerin hâfızasından silinir gibi oluyor, bir zamanların bu ünlü aşk şairi artık klâsikleşiyordu.

Nâzım'la, Kısakürek'in uzun yıllar devam eden güçlü solukları yanısıra, genç kuşağın birinci plâna çıkması bir hayli gecikti.

Ben Necip Fazıl'ı 1935 yılı sonlarında İstanbul'da Cumhuriyet gazetesinde tanıdım. O zamanlar gazeteye birkaç makale getirmiş, yazı işleri odasında çalışan Doğa Nadi'ye, bu makaleler yayınlanırsa, sanat ve edebiyat âlemimizde birer "hâdise!" olacağını söylemişti.

Durmadan yüzünü gözünü oynatıyor, yerinde duramıyor, çok heyecanlı, çekici, mübalâğalı, fakat -kim ne derse desin- güzel konuşuyordu. Benzetişleri yeni, esprileri güzel, iddiaları inandırıcıydı. Her haliyle insanı saran bir havası vardı.

O gün Doğan Nadi ile Necip Fazıl, iki saate

BİZİM KUŞAK VE ÖTEKİLER

yakın -biri bırakıp biri başlamak üzere- karşılıklı, aralıksız yaptıkları esprilerle, yazı işleri odasını kahkaha tufanına boğdular. Onların yüzünden tam da gazetenin hazırlanacağı saatlerde gülmekten iş yapmaya vakit bulamadık.

Necip Fazıl'ı daha sonraları Ankara'da sık sık görmeye başladım. Ağaç dergisini çıkarıyor, etrafını alan dostlarını, hayranlarını lckantalara, barlara götürüyor, avuç dolusu paralar sarfediyordu. Neme-lâzım, eli açık hattâ müsrif insandır. Para onun avucundan hazan yaprakları gibi uçar gider. Bu yüzden ona aramızda "Prens" adını vermiştik.

Bir akşam, yedi-sekiz kişilik bir grup halinde bizi Ankara'daki meşhur Tabarin Bar'ına götürmüştü. Aramızda hasisliğiyle meşhur rahmetli Nahit Sırrı Örik de vardı. Geç saatlere kadar yeyip içip eğlendikten sonra Necip Fazıl hesap istedi. Hesabı getiren garsona da paranın para olduğu zaman tam elli lira bahşiş bıraktı. Hepimiz hayret içinde kaldık... Hele Nahit Sırrı o incecik sesiyle bağrarak isyan etti:

— Ayol siz delirdiniz mi?.. Hiç elli lira verilir mi?

Necip Fazıl bir milyarder edasiyle, fütursuz cevap verdi:

— Hani ben sizden bir zamanlar elli lira borç istemiştim de paranız olduğu halde, param yok veremem, demistiniz. İşte şimdi o elli lirayı ben bir

garsona veriyorum. Sizi birazcık olsun para kullanmaya alıştırmak istiyorum...

Nahit Sırrı, kendi cebinden bir kuruş bile çıkmadığı halde Necip Fazıl'ın bu hareketine son derecede öfkeleni ve sesinin tonuna garip bir hüznün katarak:

— Ben sizinle bir daha hiçbir yere gitmem... Günah değil mi paracıklarınıza? dedi.

O yıllarda Necip Fazıl, şöhretinin tam da zirvesinde bulunuyordu. Şairliğinin tadını her alanda çıkarıyor, evinde uşak kullanıyor, yemeklerini zamanın en lüks lokantası sayılan Karpıç'ten getirtiyor, özel olarak kiraladığı büyük bir dairede fraklı, smokinli garsonlar kullanıyor, partiler veriyordu. Tabii bu türlü hesapsız harcamalar için de sık sık beş liraya bile muhtaç olduğu günler oluyordu.

Atadan, babadan kalma bir de at merakı vardı. Eline topluca bir para geçti mi, iyi cins bir at alıyor, ona bakmak için bir de seyis tutuyor, bir yığın masrafa giriyordu. Bu at sevgisi sonunda onu "Ata Senfoni!" adlı bir kitap yazmaya kadar götürmüştür.

Onun çok değişik, dalgalı olan hayatına kısaca bir göz atalım:

Necip Fazıl Kısakürek 1923-1924'lerden başlayarak yazı hayatına atıldı. 1925'de Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Paris'e gönderildi. Orafa fazla kalmadı, bir yıl sonra öğrenimini yarıda bırakarak İstanbul'a döndü. Geçimini sağlamak için bankacı-

lık mesleğini seçti. 1929 yılına kadar Hollanda, Osmanlı ve İş Bankalarında çalıştı. Çeşitli gazetelerde fıkra yazarlığı yaptı. 1936'da 17 sayı çıkabilen Ağaç Dergisi'ni kurdu. Daha sonra Büyük Doğu adlı edebî, siyasî bir dergi daha çıkardı. Necip Fazıl'ın artık şairliği unutup sosyal ve dinî akımlara kayan çabalarını harcadığı ve kendisini birkaç defa hapsedilene kadar götüren bu dergidir. Bana gücümeyeceğini, samimiyetime inandığını bildiğim için söylüyorum: Büyük Doğu, büyük şair Necip Fazıl'ın mezarlığı olmuştur.

Türk edebiyatına Örümcek Ağı, Kaldırımlar, Ben ve Ötesi gibi ölümsüz şiir kitapları; Tohum, Bir Adam Yaratma, Künye, Sabır Taşı, Para, Nâmı Diğer Parmaksız Salih gibi güzel ve unutulmaz piyesler kazandıran Necip Fazıl Kısakürek, ne yazık ki, sanki adlarını saydığım o şiir kitaplarını, o güzelim piyeslerini kendisi yazmamış gibi, siyasî, mistik akıntılara kapılmış ve bizi şair Necip Fazıl'dan mahrum bırakmıştır.

Şiirimize getirdiği yenilikleri ve güzellikleri burada bir bir sayacak değilim. Ancak şu kadar söyleyeyim ki, Kısakürek, Türk halk şiirini, mistik teke şiirinin herkese açılmayan kapılarından rahatça, başka bir rüzgârla geçmiş, Batı şiirinin havasını da taşıyan mısralarında madde ve ruh felsefesini kendi açısından en güzel bir dil, en mükemmel bir form ve tadına doyulmaz bir ahenk içinde vermiştir.

BİZİM KUŞAK VE ÖTEKİLER

Şimdi eski Necip Fazıl'ın tadına tekrar ve yendinden varmak için bazı şiirlerini birlikte okuyalım:

*Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında.
Yürüyorum, arkama bakmadan yürüyorum.
Yolumun karanlığa karışan noktasında
Sanki beni bekliyen bir hayâl görüyorum.*

*Kara gökler kül rengi bulutlarla kapanık
Evlerin bacasını kolluyor yıldırımlar.
Bu gece yarısında iki kişi uyanık:
Biri benim, biri de uzayan kaldırımlar.*

*İçimde danıla damla bir korku birikiyor
Sanıyorum her sokak başını kesmiş devler,
Simsiyah camlarını üzerime dikeyor
Gözleri çıkarılmış bir âmâ gibi evler.*

Kaldırımlar adlı, ünlü şiirinden aldığımız bu parçadan sonra bir de şu sıcak, yeri doldurulmaz ana sevgisini bütün içliliği ile anlatan “Anneciğim” adlı şiiri okuyalım:

*Ak saçlı başını alıp eline
Kara hülyalara dal anneciğim.
O titrek kalbini bahtın yeline
Bir ince tüy gibi sal anneciğim.*

*Sanma bir gün geçer bu karanlıklar,
Zulmetin ardında yine zulmet var,
Çocuklar hıçkırır, anneler ağlar,
Yaşlı gözlerinle kal anneciğim.*

*Gözlerinde aksi bir derin hiçin,
Kanadın yayılmış çırpınmak için
Bu kış yolculuk var diyorsa için
Beni de beraber al anneciğim.*

BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR

1935 yılında Babıâli'de Meserret kahvesinde oturuyorduk. İki gazeteci arkadaş tavla oynuyor, biz de seyrediyorduk. Dışarıda kar yağıyordu.

Tavla seyircilerinden Akşam gazetesi yazarı Hüseyin Avni Şenda, dışarıdan, yokuş aşağı geçmekte olan birine eliyle işaret ettikten sonra hızlı hızlı cama vurdu. Acele adamlarla yürüyen genç adam ne işareti gördü, ne de sesi duydu. Hüseyin Avni'ye sordum:

— Kim o?

— Behçet Kemal Çağlar.

— Niye çağırıyorsun?

— Atatürk, kendisini İngiltere'ye yolluyor, gitmeden evvel biraz konuşalım, diyecektim.

Ayağa kalktım, kapıyı açıp uzaktan Behçet Kemal'i seyrettim. Fakat o kadar hızlı yürüyordu ki arkasından yetişmeye, vasıta gürültüleri arasında Hüseyin Avni'nin sesini duymasına imkân yoktu. Uzaktan görebildiğime göre, üstünde kalın siyah bir palto, yine kalınca bir fötr şapka vardı. Boyu or-

tadan uzun, sıhhatli, dinç ve canı tez bir insana benziyordu. Yağmakta olan sulu kar rüzgârları arasında uzaklaşıp gitti.

Yıllarca sonra Behçet Kemal'i yakından tanıdım. Yıl 1940. Ankara Halkevi'nde bir şiir matinesi tertiplenmişti. Genç şairler birer birer sahneye çıkıp şiirlerini okudular. Kimisi mahcup sesini idare edemiyor, kimisi çok bağıyor ve bu yüzden -okuduğu parça çok hissî bahar şiiri- dinleyicilerin zevkini kaçırıyor, kimisi de elindeki kâğıdı titreye titreye düz bir yazı gibi kekeliyerek okumaya çalışıyordu.

Nihayet sahneye Behçet Kemal çıktı. Benzi hafifçe kırmızı, saçları dalgalı, boyu bosu yerinde, kalabalıklara hâkim bir tavırla. Bakışları cesur, hareketleri ölçülü ve düzgün. Şiir matinesi ve genç şairler üzerine kâğıtsız bir giriş konuşması yaptıktan sonra başladı kendi şiirlerini okumaya... Sesi gür, vurguları sert, heyecanı yüksek. Şivesinde hafif bir Anadolu diyalekti vardı. Her şiirinden sonra uzun uzun alkışlanıyor, alkışlandıkça coşuyor, sesinin tonunu yükseltiyor, terliyor, el ve kol hareketleriyle Halkevi salonunu dolduran gençleri heyecanlandırıyordu.

Bu, sahnede gördüğüm Behçet Kemal'di. Daha sonraları yüzyüze, karşı karşıya gelip birlikte çalıştık. Ankara ve İstanbul Radyolarında çeşitli programları birlikte yürüttük. Behçet Kemal bir şair ve fikir adamı olarak hemen her konuyu millet ve Atatürk ilkelerinden alarak yürüyen bir insandır.

En hissî, en lirik şiirlerinde bile bu iki temadan ayrılmaz. Meydanlarda, konferans salonlarında, okullarda, radyolarda millî heyecanı yükselten konuşmaları ve şiirleriyle yorulmak bilmez bir milliyetçi ve Atatürkçüdür. Atatürk sevgisi onda çok genç yaşında bir aşk gibi başlamış, ilk şiirlerinin pek çoğunu O'nun için yazmış ve nihayet bu aşk onu büyük Atatürk'ün huzuruna kadar çıkarmış, Atatürk'ten gördüğü takdir ve ilgi üzerine kendini büsbütün O'na adanmış ve çok kısa zamanda büyük bir şöhret sağlamıştır.

Hele Faruk Nafiz Çamlıbel ile birlikte Onuncu Yıl Marşı'nın sözleri Behçet Kemal ismini yurt ölçüsünde daha yaygın bir hale getirmiştir.

Bir maden mühendisi olduğu halde mesleğini hemen hemen hiç kullanmıyan şairimiz, yurdumuzun her tarafını Halkevleri Müfettişiyken adım adım gezmiş, sonra bu gezilerin izlenimlerini, çok renkli, çok duygulu şiirlerle yansıtmıştır.

Ege kıyılarından başlayarak Kars'a, oradan güneye Mersin ve Antalya sahillerine giden, Karadeniz kıyılarını birer birer gören ve Orta Anadolu'ya belki yüz kere geziye çıkan Çağlar'ın şiirinde buram buram memleket kokar.

Onun Atatürk ve Atatürk devrimleri üzerine yazdığı şiirler dolayısıyla yaptığı büyük şöhret, diğer şairlik yönlerini ister istemez gölgelemiş ve Behçet Kemal adı sadece Atatürk ve devrimlerin şairi

olarak bazı çevreler tarafından kasıtlı bir anlam içinde dondurulmuştur.

Onun bütün şiirleri topluca incelenecek olursa, hele son yayınladığı "Benden İçeri" adlı kitabı tarafsız bir gözle okunursa, görülür ki Behçet Kemal Çağlar, yalın Türkçesi, renkli tasvirleri ve zaman zaman doğrudan doğruya ruhumuza hitabeden mısralarıyla günümüzün güçlü bir şairidir.

Ancak Çağlar, kolay ve çabuk yazan bir şairdir. Onun bu halini görenler, bütün şiirlerini itham etmeye kalkışmışlar, bu kadar çabuk, bu kadar kolay yazan bir insandan gerçek şiir çıkacağına pek inanmamışlardır.

Halbuki, benim bildiğim, Behçet Kemal'in bir kolay bir de zor tarafı vardır. Kolay tarafı ile dost meclislerinde, sofralarda hattâ yolda yürürken yarı şaka, yarı ciddi irticalen şiirler söyler. Özellikle tanıdığı güzel hanımların gönlünü almak için hemen oracıkta, ânında şiirler yazar. Bazen bunların içinde çok güzel olanları da vardır. Behçet Kemal bu yönüyle halk şairlerimize pek benzer.

Fakat onun bir de zor tarafı vardır ki, işte bu tarafıyla gerçek şiirlerini verir. Bekâr odasında kapıp saatlerce kendi kendine kalır. Yazar, bozar, yeniden yazar, yarım bırakır, daha sonra tamamlar.

Behçet Kemal Çağlar, -bir kere teşebbüs etmiş ise de- hiç evlenmemiş, yakınlarda ölen sevgili an-

nesiyle birlikte oturmuştur. Kendisine bu konuda bir sual sorulduğu zaman şu cevabı verir:

*Çirkin alsak bize yazık olur
Güzel alsak kıza yazık olur...*

Özel hayatında bir şairden beklenmeyecek kadar intizamlı, işlerine ve randevularına sadık insandır. Benim bildiğim özellikle radyodaki programlarını hayret edilecek bir intizamla yürütür. Bazı ufak tefek hastalıkları dolayısıyla aksattığı bir iki program müstesna, yıllardan beri işinin başına saatinde gelir, saatinde gider.

Birçok yerlerde birçok işleri vardır. Amerikan Koleji'nde edebiyat hocalığı, özel bir müessesedeki neşriyat müdürlüğü, radyodaki programları, Halkevleri ve Devrim Ocaklarındaki görevleri ona boş bir dakika bırakmıyacak kadar çoktur. Bir yandan da gün geçmez konferanslar, törenler, açık oturumlar için okullara, derneklere davet edilir. Bunların hepsini de kabul eder, küçük not defterine günlerini, saatlerini yazar, zamanında davet edilen yerde hazır bulunur.

Çağlar'a ayırdığımız bu yazıyı onun gerçek şairlik yönünü yansıtan bir şiiriyle bitirmek istiyorum:

İSTİYORUM

*Bir çiçek istiyorum, ben bakmasam solacak
 Bir kanat istiyorum, beni yerden alacak
 Bir güneş istiyorum, gece bende kalacak...*

*Bir mermer istiyorum, gönlümce oymak için
 Bir kadın istiyorum, ruhunu soymak için
 Bir çift diz istiyorum, başımı koymak için.*

*Bir zincir istiyorum, hırsımı bağlayacak
 Bir yangın istiyorum, içimi dağlayacak
 Bir ana istiyorum, başımda ağlayacak.*

*Bir bilinmez kaleyi fethetmek tek başına,
 Vurulup düşmek birden son burcun son taşına
 Uzanan bir çift dudak gözlerimin yaşına.*

*Bir mihrap istiyorum, önünde diz çökmeğe
 Biraz yer istiyorum yoldan fidan dikmeğe
 Ve tohum istiyorum, boş tarlamı ekmeğe...*

*Bir sevgili, her derdim gözüne yaş koyacak
 Bir yapı, femeline elimle taş koyacak;
 Bir iman, istiyorum uğruna baş koyacak.*

YAŞAR NABI

1933-1934 yıllarında edebiyatımızda hissedilir bir kalkınma, özellikle şiir alanında verimli, güçlü bir hava esiyordu.

Şimdi hepsi de ellisinden yukarı yaşıta olan Ahmet Muhip Dranas, Fazıl Hüsnü Dağlarca, -yaşasaydı o da, o yaşlarda olacaktı- Cahit Sıtkı Tarancı, Şevket Hıfzı (Rado), Hamit Macit Selekler, Feridun Fazıl Tülbentçi, Reşat Cemal Emek gibi şairler, Yaşar Nabi'nin Ankara'da kurduğu Varlık Dergisi'nin etrafında toplanmışlar, kendinden evvel gelenleri dev adımlarıyla aşan yeni şiir örnekleri vermeye başlamışlardı.

Varlık Dergisi çıkmağa başladığı yıllarda ben Antalya'da bir lise öğrencisiydim. Yaşar Nabi'nin dergisine şiirler yolluyor, kendisine mektuplar yazıyor, merakla cevaplarını bekliyordum.

O zamanlar bir bankada çalışan ve tek başına Varlık Dergisi'ni çıkaran Yaşar Nabi, bir yığın işi arasında bana üç beş satırla da olsa mektuplar yazıyor, şiirlerim hakkındaki fikirlerini bildiriyor, beğendiklerini yayınlıyor, beğenmediklerini de sonradan bana tenkit etmek üzere saklıyordu. Daha yü-

zünü görmüş, kendisiyle tanışmış değildim.

1934 yılının yaz aylarında Ankara'ya gittim. İlk isim Yaşar Nabi'ye uğramak oldu. O günlerde çalıştığı bankadan ayrılmış, Hâkimiyet-i Milliye (Ulus) gazetesine girmişti. Çalıştığı odada rahmetli Nurettin Artam (toplu iğne) ve Hikmet Giray'la birlikte oturuyordu. Beni gayet nazik, sâkin bir tavırla karşıladı; masasının yanındaki sandalyeye oturttu.

Yaşar Nabi, çalıştığı gazetede fıkralar yazıyor, tercümeler yapıyordu. Fakat onun asıl işi, tutkusu Varlık Dergisi'ni 15 günde bir hiç aksatmadan muntazaman çıkarmaktı. Bunun dışında şiir yazıyor, piyes yazıyor, inceleme ve seyahat kitapları hazırlıyordu. Hemen hemen boş bir dakikası yoktu. Kendi kendime bir an düşündüm: Bu incecik, zayıf, uzun boylu, gözlüklü adam, âdeta yemez içmez, dünyaya sırf yazı yazmak için gelmiş bir makine midir, nedir?

İkide bir odaya girip çıkan elleri matbaa mürekkebiyle kararmış mürettepler, mürettip yamakları önündeki kutudan sahife sahife yazı alıyorlar, hiçbir şey söylemeden onları dizmek üzere mürettiphaneye götürüyorlardı.

Yaşar Nabi, hem benimle konuşuyor, hem de yazılarına devam ediyordu. Ben arada bir:

— Sizi meşgul ediyorum, bana müsaade ederseniz... diye kalkacak olduğum zaman, hemen gözlerini yazıdan kaldırıp:

— Hayır, hayır... Ben böyle çalışırım; biraz bek-

lerseniz şimdi yazılarımın sonu gelecek, diyordu. Bir aralık, Ankara'da kimlerle tanıştığımı, şair ve yazarlardan kimleri gördüğümü sordu ve hiç beklemediğim bir anda, kendisi hakkında şurada burada dedikodu yapıp yapılmadığını öğrenmek istedi.

O zamanlar Ankara'nın İstanbul Pastahanesi'ne, Ankara'nın bütün şair ve yazarları devam ederdii. Ben de birkaç kere bu sevimli yere Yaşar Nabi'yi görmeden evvel uğramış, Sadri Ertem, Nahit Sırrı Örik, Ahmet Muhip Dranas, Feridun Fazıl Tülbentçi gibi ünlü kişileri tanımıştım. Gerçi bu tanıdığım şöhretler, bir dergi sahibi ve az-çok hırslı bir şöhret arayıcısı olarak Yaşar Nabi hakkında dedikodu yapmıyor değildiler. Fakat bunların hepsi zarrarsız dedikodulardı. Hele rahmetli Nahit Sırrı Örik, özellikle ortak olduğu Varlık Dergisi'nden ayrıldıktan sonra Yaşar Nabi hakkında tıpkı dantelâ örer gibi tatlı tatlı dedikodular yapıyordu. Genç şairlerden bir kısmı da, şiirlerini Varlık'ın arka sahifelerine attığı için genç patronu çekıştirmekten geri kalmıyorlardı. Eşlıca dedikodu konusu, Yaşar Nabi'nin dergiye ısrarla başmakale yazması, sevdiği şairlerle sevmediği şairler arasında kendi ölçülerine göre tarafgirlik yapmasıydı.

Birkaç saniye düşündükten sonra kesin ve inandırıcı bir ifadeyle:

— Hayır, hakkınızda dedikodu yapanlara rastlamadım, yapsalar da ne çıkar, şöhretli insanların arkasından çok söz söylenir, diyecek oldum.

Yaşar Nabi bir aralık kâğıdı kalemi bıraktı, derince bir nefes aldı, hissettirmeyen bir öfke ve kırılganlık içinde:

— Ben hepsini bilirim, onlar dedikodu yapmadan rahat edemezler, dedi.

Edebiyatımıza, şiir kapısından “Yedi Meş’aleciler”le birlikte giren Yaşar Nabi, ilk yıllarda -1928’den bu yana- Kahramanlar, Onar Mısra, İkimiz gibi şiir kitapları yayınladıktan sonra, zamanla bütün edebî türleri denedi. Roman yazdı, manzum destan yazdı, inceleme ve gezi kitapları çıkardı, tercümeler yaptı, makaleler, fıkralar yazdı, kısacası denemediği tür kalmadı. Hattâ siyasî makaleler bile kaleme aldı. Zannımca genç yaşında şöhretin kapılarını zorluyor, çok kısa zamanda memleketimizin her yerinde, her yönüyle tanınan bir isim olmak istiyor. Fakat zaman zaman denediği bu türlerin hiçbirinde ısrar etmedi. Onun en büyük ısrar ve inadı -ki çok inatçı bir mizaca sahiptir- bütün gücüyle kendini Varlık Dergisi’ne bağlamak oldu.

Tam otuz beş yıldan beri hiç aksatmadan çıkardığı Varlık Dergisi ile Yaşar Nabi’yi ben, bir zamanlar çıkan ve 50 yıllık bir ömre sahip olan Servet-i Fünun Mecmuası’nın başyazarı ve mes’ul müdürü Ahmet İhsan’a benzetirim. Fakat hemen söylemeliyim ki, Ahmet İhsan’dan edebiyatımıza hiçbir şey kalmamıştır; ama Yaşar Nabi’den herhalde çok şey kalacaktır. Ancak birbirlerine benzeyen tarafları bir dergiyi inatla, sabırla yaşatabilmeleridir.

Varlık Dergisi, tıpkı Servet-i Fünun gibi edebiyatımıza birçok şair, hikâyeci, eleştirici ve denemeci kazandırmıştır. Hattâ biraz ileri giderek diyebileceğim ki, Varlık Dergisi çıkmasaydı, bugün herbiri ayrı bir şöhrat olan şair ve yazarlarımız kendi istidat ve kabiliyetleriyle başbaşa kalacaklar, büyük kitlelere mal olamayacaklar, daha doğrusu Yaşar Nabi'nin ısrarlı, titiz istek ve takiplerinden mahrum bulundukları için bir saman alevi gibi sönüp gideceklerdi. Çünkü Yaşar Nabi, kıymet verdiği, istidat ve kabiliyetine inandığı genç arkadaşlarına mektuplar yazar, ısrarla şiirlerini, hikâyelerini, makalelerini ister, onların tanınması ve sevilmesi için birbirlerine veyahut daha yaşlı yazarlara tenkitler yazdırır, kısacası edebiyatımızın pazarını hareketli ve canlı tutmasını bilirdi.

Günümüzde ismini duyduğumuz genç ve orta yaşlı şairlerin hemen hepsi Varlık Dergisi'nin sayfeleri arasından doğmuş, ün yapmış ve halen pek çoğu da ona bağlı kalarak bu eski ve vefalı ilk göz ağrısından ayrılamamıştır. Hiç şüphesiz Varlık Dergisi bellibaşlı bir "Edebî Okul" aracı değildi. Ama bir değil, belki de birkaç edebî okul onun sayfaları arasında kendiliğinden kurulmuş, yeni Türk şiiri en güzel, en uzun ömürlü olacak örneklerini onun tezgâhında dokumuştur. Bir Cahit Sıtkı Tarancı, bir Ahmet Muhip Dranas, bir Fazıl Hüsnü Dağlarca, bir Orhan Veli Kanık hep bu tezgâhtan geçmişlerdir. Yaşar Nabi'nin bir şair-dergi sahibi olarak Türk

edebiyatına hizmeti bu bakımdan çok büyüktür.

Yaşar Nabi, bu alandaki hizmetlerini son on beş yıl içinde daha da genişletmiş, kurduğu Varlık Yayınevi ile her türde yüzlerce telif, tercüme eser yayınlayarak Türkiye'nin okuma seferberliğine ve eğitim zevkine daha büyük ölçüde yararlı olmuştur.

Başta kendisi olmak üzere, beş-on kişilik bir kadro ile başardığı bu işler, Millî Eğitim Bakanlığını kıskandıracak, imrendirecek bir niteliğe yükselmiştir.

Onun için yazdığım şu satırları burada tamamlarken, şairliğinden bir hâtıra olarak tek bir örnek, sevdiğim bir örnek vermek istiyorum.

BEKLİYORUM

*En güzel rüyaları andıran enginlere
En geniş ümitlerle açılmak istiyorum.
Gözlerinin içinde bilmediğim bir yere
Günlerce gitsem, gitsem ve dönmesem diyorum.*

*Fakat ufuklarımı ne gün ne ay aşıyor,
Dalgalar bulutlırdan inmiyor bu denizde,
Bekliyorum, fırtına dinmiyor bu denizde,
Bu denizde en ıssız karanlıklar yaşıyor.*

*Ve ben şimdi aydınlık sabahlar bekliyorum.
Ümidi yelken gibi açarak bir gemiye
Sonsuz mesafelere doğru açılsam diye
Bir güzel gün, bir sükûn, bir bahar bekliyorum.*

AHMET MUHIP DRANAS

Yakın akrabam şair Hâmit Macit Selekler 1928-1932 yılları arasında Ankara'da Hukuk Fakültesi'nde okurken Ahmet Muhip Dranas'la arkadaş olmuşlar.. Yaz tatillerinde Antalya'ya geldiği zaman bana uzun uzun Muhip'ten bahseder, şiirlerini okurdu. Önce-leri (Ahmet Muhip Atalay) imzasıyla birkaç şiirini okuduğum ve akranları arasında sevgi ve hayranlık toplayan "Bulutlar" şairini nihayet 1934 yılında Ankara'da tanıdım. O zamanlar liseyi yeni bitirmiş olan Ahmet Muhip, İstanbul'da Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne gitmek için hazırlıklar yapıyordu.

Bütün genç şair ve yazarları etrafında toplayan, onlara iş bulan, himaye eden rahmetli Sadri Ertem bir akşam üstü İstanbul Pastahanesinde otururken yanıma gelen genç ve yakışıklı bir insanı takdim etti:

— Ahmet Muhip Dranas...

İnce uzun boylu, gözleri bir rüya âleminde yü-
zermiş gibi hafif dalgın, sesi yumuşak ve duman-
lı... Hafif kır düşmüş uzun saçları ince, uzun par-

maklariyle tam bir şair tipi... Ağır ağır konuşuyor, daha çok dinliyor. Dış âlemle pek ilgili görünmüyor, içine dönük hülyalı bir adam. Genç şairler kuşağının en başta gelen isimlerinden biri olduğunu hiç şüphesiz kendisi de biliyor. Belki de bu yüzden saklamaya çalıştığı tatlı bir gurur havası içinde, az gülüyor, az konuşuyor.

Sadri Ertem'le konuşurken onu inceden inceye tetkik ediyorum: Kahvesini ağır ağır yudumluyor, sigarasını derin bir iştihâ ile çekip havaya sanki hülyalı dumanlar savuruyor. Onu bir tablo gibi seyrederken çocukluğumda Antalya dolaylarında gördüğüm Romalı genç heykelleri hatırlıyorum. Yüz hatları, mânalı burnu, ince bir hüznle açılan dudakları ve sustuğu zaman uzun süren bir aşk savaşından yeni kurtulmuş gibi yorgun ve sağa doğru eğik başı... Evet bu haliyle Ahmîet Muhîp, konuşan bir Roma heykelini andırıyor.

İlk buluşup, tanışmamızda çok kapalı, çok kendi âleminde ve biraz da mağrur mizaçlı gördüğüm Dranas, derin sular gibi daldıkça, güzelleşen, zamanın ruhunun kapılarını sevdiği insanlara ardına kadar açan, fakat bütün bunlarla beraber şairlik gurur ve sevincini taptaze tutmasını bilen bir sanatkârdır. Biraz ağır ve tembel mizacı, bazan Sinop'lu olduğunu hatırlamışcasına bir Karadenizli alınganlığı ve sinirliliği içinde harekete geçer, yüksek perdeden öfkeli konuşmalar yapar, öfkелendiği zaman daha güzel konuşur, bazan da alay ve târizleri çok

şiddetli bir hal alırdı. Daha çok içki sofralarında hassasiyeti artan ve tutturduğu bir konuyu inatla savunan Muhip'i, o yıllarda ve o sofralarda kızdırmaktan çok çekinirdik. Bereket versin küsme huyu yoktu. Bağırır, çağırır, fakat üç beş dakika sonra sesine yumuşak bir ton vererek tartıştığı insana: "Senin gibi kıymetli bir şair nasıl böyle düşünebilir?" Yahut da kalbini kırdığı birine: "Sen benim biricik dostumsun, bunları başkasına söylemem, bana kızmadın ya!.." gibi sözlerle sert havayı gidermeye çalışırdı.

Ahmet Muhip'in anası babası Ankara'da Ön Cebeci'de kendi malları olan ufak bir evde otururlardı. Muhip'in çocukluk ve gençlik yıllarının bir kısmı bu sevimli evde geçmiştir. Delikanlılık çağında yazdığı "Fahriye Abla" adlı şiiri bu mahallede komşuları olan güzel bir kadın içindir. Şiirin tamamını, mahallenin havasını ve Muhip'in gençlik düşüncelerini kütün özellikleriyle yansıttığı için buraya aktarıyorum:

*Hava keskin bir kömür kokusuyla dolar
Kapanırdı daha gün batmadan kapılar.
O afyon ruhu gibi baygın mahalleden
Hayalimde tek çizgi bir sen kalmışsın, sen.
Hülyasındaki geniş aydınlığa gülen
Gözlerin, dişlerin ve ak pak gerdanıyla
Ne şirin komşumuzdun sen Fahriye abla!..*

*Eviniz kutu gibi küçücük bir evdi,
Sarmaşıklarla balkonu örtük bir evdi;
Güneşin batmasına yakın saatlerde
Yıkandı gölgesi kuytu bir derede;
Yaz kış yeşil bir saksı pencerede;
Bahçede akasyalar açardı baharla
Ne şirin komşumuzdun sen Fahriye abla!*

*Önce upuzun sonra kesik saçın vardı;
Tenin buğdaysı, boyun bir başak kadardı,
İçini gıcıklardı bütün erkeklerin
Altın bileziklerle dolu bileklerin,
Açılırdı rüzgârda eteklerin;
Açık saçık şarkılar söyledin en fazla,
Ne çapkın komşumuzdun sen Fahriye abla!*

*Gönül verdin derlerdi o delikanlıya
En sonunda varmışsın bir Erzincanlıya.
Bilmem şimdi hâlâ bu ilk kocanda mısın?
Hâlâ dağları karlı Erzincanda mısın?
Bırak, geçmiş günleri gönlüm hatırlasın!
Hâtıradâ kalan şey değişmez zamanla
Ne vefalı komşumuzdun sen Fahriye abla!*

1934 yılında bu şiir Varlık Dergisi'nde yayınlandığı zaman genç şairler arasında âdeta bir "hâ-dise!" yaratmıştı. Pek çoğu sevip beğendiği halde bir kısmı da, bu şiir ciddî bir edebiyat dergisinden

ziyade bir mizah dergisinde yer alabilir, diyordu. O zamanın görüşü buydu. Şimdiki şiir akımları ve genç kuşakların her konuya el atan eğilimleri gözönünde tutulacak olursa, o zamanlar, şiiri hissedilir bir taassupla koruyarak “şiire şu konu girer, bu konu girmez” gibi fikirler yürüten genç arkadaşlara karşın, Muhip yenici hattâ ihtilâlciydi. Halbuki bugün “Fahriye Abla” gerek şekil, gerekse konu ve ifade bakımından klâsik bir şiir bile sayılır...

Ahmet Muhip Dranas, İkinci Cihan Harbi'nden sonra gelen şair kuşakları arasında şekle ve öze ay-
nı derecede kıymet veren bir sanatkârdır. Hiçbir zaman birini diğerine tercih ettiği görülmemiştir. Bütün bu ölçülü yürüyüş içinde şeklin daha ağır bastığını söyleyenler bulunabilir. Ancak bu görüş ve düşünüş, yine de onun aleyhine bir not değil, artık şekli bir yana atıp alabildiğine bir başıboşluk içinde şiir söylemeye başlayan kendi kuşağı içindeki şairlere nazaran Muhip'in inatla, şekilde, istifta ısrarı ve kendine özgü bir ahenk yaratmak eğiliminden doğmaktadır. Mısra yapıları inceden inceye tetkik edilecek olursa Dranas'ın çoğunlukla kullandığı kelimelerin bir bütün içindeki ilk görevleri tıpkı bir musiki imlâsındaki notalar gibi ahenk nizamını sağlamak ve hiç şüphesiz buna bağlı olarak mânayı tamamlamaktır. Bu gözle bakıldığı zaman Muhip, hiç de kapalı, eski tâbiriyle “ıphamcı” değildir. Hattâ sembollerden kaçan bir hali vardır. Benim anlayışım göre, Muhip şiirde sembollere ister istemez yer

verse bile bu bir zorunlu geçiştir, bu geçişlerin şiirin gerçek yapısı ile doğrudan doğruya ilgisi yoktu. Kısaca şairimizin sembollerle başı pek hoş değildir.

Muhip'in şiirinde benzetişlerden çok "tarifler" vardır. Onun için mısraları aydınlık, sade ve yalındır.

"Ayaklar" adlı şiiri bu düşüncemi 'en güzel ispatlayan bir parça olduğu için buraya aynen aktarıyorum:

*Ölmüş o, ayrı düşmüş sürüden.
Ayakları dışarda örtüden.*

*Ölmüş herkes gibi ölen insan,
Yalnız ayaklar kalmış yaşayan!*

*Ardından ölüme düşen başın
İki kardeş baka kalmış şaşkın.*

*Der ki bu ayakları görenler:
Başım değilmiş düşünen meğer.*

*Ayaklarım... - Az gide uz gide
Ayaklarım... - Ümitler peşinde.*

*(Burada ansızın susup kalmış
Koyunları başı boş bırakmış.)*

*Yolcu ölmüş, işte ayaklar hür,
Yolcu ölmüş, ayaklar düşünür..*

HAMİT MACİT SELEKLER

*Gün soldu, vakit geç, gitme bırak kal!
Omuzlarında şal, başında örtü
Odama hülyalı bir akşam üstü
Gölgeler içinde renk ve dudak kal...*

H. Macit SELEKLER

Orta boylu, açık yeşil gözlü, daima güler yüzlü bir insan... Vücuduna göre, bir hayli büyükçe duran başı, ufacık elleri ve ayakları ile spor ve hareketten uzak kalmış bir bünye. Mat ve duru bir beniz. Daha çok kafası ile, gönlü ile çalışanlara mahsus ürkek, biraz durgun ve çekingen bir hali vardır Hâmit Macit'in... Sırasını ve yerini bulunca çok konuşur, güzel konuşur, ele aldığı bir konuyu en ince ayrıntılarına kadar dakikalarca anlatmaktan ve kendini dinletmekten pek hoşlanır. Vücudundan çok kafasını ve dilini çalıştıran şairimiz, herkesin her işi, her derdiyle yakından ilgilenir. Herkese dostluk, yakınlık gösterir. Devlet kapısında, mahkemelerde zorluğa uğrayan kimselere akıl verir, yol gösterir.

Sağlığına son derece düşkün olduğu için, pratisyen bir hekim kadar tıptan anlar. Tıpkı doktorlar gibi reçete yazabilir. Kalabalık yerlerden pek hoşlanmaz, sigara ve içki kullanmaz. Onu bir defa dahi olsun meyhanede gören olmamıştır. Nerede olursa olsun, en çok devam ettiği yer; eczahaneler, en çok dostluk yaptığı insanlar da eczacılardır.

Hâmit Macit Selekler, hemen her gün uzakta bulunan akrabalarına, arkadaşlarına mektup yazar. Başından aşkın olan işleri arasında sayfalarca mektup yazmaktan pek hoşlanır.

Çocukluğunun bir kısmını, babasının Antalya dolaylarında Bucak Müdürlüğü yaptığı köylerde, delikanlılığının bir kısmını da Antalya'nın içinde geçirmiştir. Okul hayatında çok çalışkan, çok terbiyeli, sâkin bir öğrenci olan Selekler, Antalya'nın o doyum olmaz güzelliklerini şiirlerinde olanca gücüyle yansıttığı halde kırlarda, deniz kenarlarında, portakal bahçelerinde gezmeyi, denize girmeyi sevmez. Evinde oturup kitap okumayı, çocuklarıyla konuşup dertleşmeyi sever.

Şairimizin hayatının ve edebiyatımıza giriş günlerini kısaca özetlemek isterim.

Selekler, 1909'da Antalya'da doğdu. Konya Lisesi'ni 1928, Ankara Hukuk Fakültesi'ni 1931'de bitirdi. 37 yıllık Adliyecidir. Yurdumuzun çeşitli il ve ilçelerinde savcılık, yargıçlık yaptı. Adliye müfettişliği sırasında güneyden kuzeye, batıdan doğuya

baştanbaşa yurdu dolaştı. Son olarak İstanbul'da hâkimdi. Yüksek Hâkimler Kurulu üyeliği, Yargıtay üyeliği görevleri dolayısıyla Aralık 1962'den beri Ankara'dadır.

Şiirleri ilk önce Servet-i Fünun - Uyanış, Varlık (15 Temmuz 1933 - 1 Aralık 1938) ve Çığır 1934 dergilerinde yayımlandı.

Hâmit Macit'in şiir yazma heyecanını ve zevkini canlı tutan genellikle çok sevdiği arkadaşları Ahmet Muhip Dranas, Behçet Kemal Çağlar ve Avni Givda olmuştur. Sanat yönünden kendisine ilgi gösteren ve teşvik edenler de bir zamanlar Servet-i Fünun - Uyanış dergisini yöneten Halit Fahri Ozanoğlu, eski Hayat mecmuasını idare eden Faruk Nafiz ve Varlık dergisinin kurucusu Yaşar Nabi Nayır olmuştur. İlk sanat ve şiir sevgisini kendisine aşılayan ve gördükleri istidat dolayısıyla şiirin iklimine doğru çekmeye çalışan hocaları Ahmet Hamdi Tanpınar, Suat Salih Asral, Sadettin Nüzhet Ergun'dur.

Bugün kendisini susmuş bir şair haline getiren, şiirden uzaklaştıran nedenlerin başında savcı ve hâkim oluşu gelir. Bu görevlerde çok ağır, çok sorumlu işler yüklenmiş olan Selekler'in ilk ününü sağlayan şiirlerinden pek sevilen "Çay" adlı şiiri 1929'da Hayat dergisinde çıkmıştır.

Şeklalar semaverde

Gümüştan şeffaf bir sır

*Porselen kadehlerde
Süzülmüş renk ve ıtır.*

*Kıvrık kirpikleri yaş
İki çift göz, iki baş
Odada tatl, yavuş
Bir sesle fısıldaşır.*

*İşlemeli bir perde
Ağır ağır iner de
Düğümленir içerde
Okunmayan bir satır.*

Hâmit Macit Selekler'in sone tarzında birçok başarılı denemeleri vardır. Zaten ona bir ahenk şairi olarak bakmak lâzımdır. Şairimiz, hecedeki ahenge aruz disiplininin geçtikten sonra varmış, kendine özgü bir müzikalite yaratmasını bilmıştır. Şu çok sevilen ve birçok genç kızların, delikanlıların özel şiir defterlerine geçmiş "Resim" adlı sonesini okuyalım:

*Yüzünü ben çizdim bir resim gibi
Günlerce gözlerin için uğraştım.
Al dudaklarında beyaz bir çizgi
Hâlinde hülyamın fecrini açtım.*

*Benim varlığımdan daha çok eski
Bir günde başlıyor hâtıralarım
Ağzından hâtıra sandığımdaki
Sesleri bahara dağıtıp saçtım.*

*Sen ki neyin varsa bir sabah vakti
Eğilip söylemek istediğimdin
Sen anam, kardeşim, sen sevgilimdin.*

*Bir tek sözle olsun etmeden vedâ
Demek gittin. Demek susuzluğumda
Bulduğum bir damla kumlara aktı.*

Hâmit Macit Selekler'in, kendi kuşağı arasında büyük bir ün sağlamasına sebep olan "Sol" adlı şiirine, dedesi Edipzade Ahmet Beyin Arapça "Sol" adlı bir şiiri okuyup anlatması yol açmıştır. Şimdi onu da okuyalım:

*Madem ki seninçin yüreğim üzgün
Madem ki bu sessiz uzletimdeyim
Gözlerim kanmasın ışığa bir gün
Yıllarca ufuktan nur bekliyeyim.*

*Sende renk renk olurken gül dudağa haz
Dağılırken bende dalga dalga haz
Sesimde bir üzgün, solmuş ihtizaz
"Sen de sol, sevgilim, nasıl" diyeyim.*

*Sol damla damla sen, rengini ver, sol,
İçimde alev sol, gözümden fer, sol,
Deyince sana bu titrek eller, sol,
Ki asla visale erişmeyeyim.*

Hâmit Macit Selekler yurt güzellikleri, tarih

gururu, aşk, sevinç ve üzüntüleri üzerine yazmış bir gairdir. Şiirlerinde Antalya, Çanakkale, İstanbul, Ankara, Urumkuş, Fatih, Anıttepe gibi dekor ve motifler yer alır. Genel olarak heceyi ve koşma şeklini, sone ve terza rima'yı kullandı. Mısralarında sese, buluşlarında inceliğe çok dikkat etmiştir.

Şiirlerini 1944'de yayınladığı Sulh ve Diğer Şiirler, 1956'da yayınladığı İyilik adlı kitaplarında toplayan Selekler, Atatürk sevgisini dile getiren son şiirini Hisar dergisinde "Sabah" adı ile yayınlamıştır.

*Anıttepe... Ar Sokağı... Gençlik Caddesi...
Sabah, kuşlar: kanat kanat... Bir çocuk sesi...
Ak bir bulut, penceremde bir tül: İncecik...
Sonra serin, sonra yeşil, sonra mavilik...*

*Bir tomurcuk açar gibi içimde bir hâl,
Bir yavru kuş uçar gibi, içimde bir hâl...
Yine eski günler olsa, ben çocuk olsam.
Ve geçmişte sevindiğim bir günü bulsam:*

*Hâtıramda o gün asla solmayan nakış,
Akdeniz'e ulaşılmış, İzmir alınmış.
Yine eski günler olsa seninle birlik,
Sevinirdik, sevinirdik, çok sevinirdik...*

*Bir noktada birleşseydi gerçekte hayâl,
Bir noktada birleşseydi dün, bugün, yarın...
Yine ince, yine güzel, yine sarışın:
Karşı yoldan çıkıverse Mustafa Kemal...*

ZİYA OSMAN SABA

Ziya Osman Saba'yı, Cahit Sıtkı vasıtasıyla tanıdım. Yıl 1936... Cumhuriyet gazetesine yeni girmişim. Cahit, "Cevat Sadık" imzasıyla yazdığı hikâyelerinden birkaçını getirmiş, ücretini almak üzere bana fişini doldurtmuştu. Ayrılacağı sırada:

— Aşağıya inip Ziya Osman'a uğrayayım, paramı alayım, dedi.

Hayretle sordum:

— Ziya Osman'la yazı ücretinin ne alâkası var?

Cahit gülererek cevap verdi:

— Bilmiyor musun, Ziya burada muhasebe servisinde çalışıyor, hiç karşılaşmadınız mı?

Hemen ayağa kalktım. Cahit'le beraber aşağıya indik. Üç-beş kişinin birlikte çalıştığı alt kattaki odada kapının yanında küçücük bir masada güzel yüz-lü, temiz bakışlı bir genç oturuyordu.

Cahit, o kesik kesik konuşmasıyla, aynı yerde çalıştığınızı kastederek, "Ol mâhiler ki derya içredir deryayı bilmezler..." gibilerden bir şeyler söyledi ve bizi tanıştırdı. Arkasından da hemen ilâve etti:

— Ziya'cığım, on param yok, şu fişi hemen vezneye sevkettiriver.

Uzun boylu, yakışıklı, son derece kibar, mütevazı genç adam, Cahit'in kendisine uzattığı fişi aldıktan sonra:

— Çok özür dilerim, bir dakika beni bekler misiniz? diyerek odayı terketti. Masasının yanında kendi sandalyesinden başka bizi oturtacak sandalye yoktu. Ayakta birkaç dakika bekledik. Oda arkadaşlarından birkaçı: "Buyurun oturun!" diyerek kendi sandalyelerini verecek oldular. Teşekkür ederek ayakta beklemeyi tercih ettik. Beş dakika sonra Ziya geldi, Cahit'e:

— Paran hazır, vezneye uğrayabilirsin, dedi. Yüzü hep gülüyordu. Mahçuptu, çekingendi. Üçümüz birlikte odadan çıktık, holde ayakta konuşmaya başladık. Ziya kalorifer radyatörüne dayanmış, elleri arkasında ağır ağır, hafif sesle bana soruyordu:

— Demek Baki Süha sizsiniz? Beş-on gün evvel maaş ve ücretleriniz hakkında elimden bir kâğıt geçti, fakat bu Baki Süha, bizim şair Baki Süha mı acaba diye düşündüm, fakat sizin olacağınıza hiç ihtimal vermedim. Çok özür dilerim, size hoş geldiniz demek üzere bu tereddüt yüzünden yukarı kata çıkamadım. Zaten yukarı kata çıkmak pek âdetim değildir.

O günden sonra aynı müessesede Ziya ile hemen her gün buluşup görüşüyorduk. Hukuk Fakül-

tesini yeni bitirmişti. Evliydi. Hasta bir karısı vardı. Çok mütevazı bir ücret aldığı halde işinden memnundu. Yüzü hep gülüyordu. Genç yaşında daha Galatasaray Lisesindeyken “Yedi Meş’aleciler” adıyla kurulan edebî okulun yedi gencinin en küçüğü oydu.

Gazetede her karşılaşmamızda yeni bir şiiri olup olmadığını sorduğum zaman, yüzü kızararak:

— Ufak tefek şeyler var, ama daha bitmedi, daha olmadı, derdi.

Okuması için ricalarda bulunur, ısrar ederdim. Yine o her zamanki mahcup tavırlarıyla odasından dışarı çıkar, yine kalorifer radyatörüne arkasını dayar, âdeta bir günah işler gibi yeni yazdığı veyahut tamamlamak üzere olduğu şiirini okurdu. Yanılmıyorsam, 1937 yılında kendi ağzından ilk dinlediğim şiir şuydu ve beni çok etkilemişti:

*Bu vakitsiz giden yaz, erken inen akşamla,
Kapanmış pancurlara, dayıyarak başını,
Dinle solgun bahçenin kalbe anlattığını,
Ağacın yaprak yaprak, hazuvun damla damla.*

*Kuşlar sanki yaralı, benzi sararmış gamla,
Duymak güneşin, rengin bizi bıraktığını
Günler günü vefasız leyleklerin akını.*

— *Ah uzak palmiyeler... kaçmak, seninle yazla.*

*Çardak altları bitti, bitti üzümün tadı,
Artık ihtiyar çamlar, selviler saltanatı,
İşte bir kere daha harab oldu bahçeler.*

*Urperen vücudunu yavaşça koluma ver.
Gözlerinde okunan bütün hüznü Eylülün,
Karanlıktan, geceden, ölümden korkan gönlün.*

Ziya bu güzel şiirini hiç de güzel okumuyordu. Şivesi tam İstanbul şivesiydi. Fakat inşadına hiçbir teatral unsur katmıyor, mısraları düz yazı gibi, âdetâ bir hikâyeye anlatırcasına okuyor, kelimelerin mısra içindeki önem ve değerlerinin hakkını veremiyordu. Bu, onun hiç şüphesiz kişiliğinden geliyordu. Çünkü Ziya Osman Saba, eşine hemen hemen hiç rastlamadığım derecede mütevazı, hattâ -eski tâbi-riyle söyliyeyim- aşırı derecede (mahviyetkâr) bir insandı.

Özel hayatı çok sade ve hareketsizdi. Kalamış - Kızıltoprak taraflarında oturuyordu. Bütün hayatı eviyle çalıştığı gazete arasında gidip gelmekle geçiyordu. Bizim kuşak şair, hikâyeci ve yazarlarının pek çoğu Beyoğlu'ndaki pastahane, sinema, tiyatro ve meyhanelerde toplu halde sohbet eder veya eğlenirken Ziya, evinde çocuklarıyla, kitaplarıyla, çiçekleriyle meşgul oluyor, bazan tek başına oturduğu semtin تنها yollarında yürüyor, yemeğini saatinde yiyor, uykusunu saatinde uyuyordu. Uzun arkadaşlığımız boyunca onu bir defa olsun Beyoğlu'nda görememiştim. Talebeliği Galatasaray Lisesinde geçtiği halde Beyoğlu'nu, genellikle kalabalık yerleri pek sevmezdi. Belki senede birkaç defa çocuk yıl-

larını hatırladığı ve özlediği için -bir şiirinde söylediği gibi- **“Koklamak isterim Tünel’in kokusunu...”** diyerek Köprü’den bu yana geçer, Tünel’e biner, ağır ağır yürüyerek vitrinleri, bilhassa fotoğrafhane vitrinlerini seyrede seyrede Galatasaray Lisesine kadar gelir, okulunun demir parmaklıkları arkasında durur, gönlünü o eski çocukluk günlerinin acı, tatlı, fakat hepsi de güzel olan hâtıralariyle doldurup taşırır, belki de gözleri biraz nemli gerisin geri döner, Köprü’den kalkacak 6,30 vapuruna yetişirdi.

Yukarıda da söylediğim gibi, Ziya Osman bilhassa fotoğrafhane vitrinlerini çok seyrederdi. Vitrinlerde gördüğü başlarını birbirine dayamış mes’ut çiftler, gözleri aydınlık bir rüya âlemine dalmış gibi duran genç kızlar, yepyeni elbiseleri kabarık beyaz papyonlariyle ayak ayak üstüne atmış küçük erkek çocukları, redingot elbiseleri içinde elini çenesine dayamış yanındaki kalın ciltlere öteki elini uzatmış mütefekkir bakışlı orta yaşlı, yaşlı erkekler ve beyaz duvaklar içinde genç eşinin koluna girmiş güler yüzlü taze gelinler...

İşte bütün bunları Ziya dakikalarca seyreder, onların o anki hayatını şimdi nerede, nasıl yaşadıklarını düşünürdü. Nitekim onun bu çok masum zevki kendini bir eser yazmaya kadar götürmüştü, sonunda **“Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi”** adlı kitabını yayınlamıştır.

Ziya Osman Saba, Yedi Meş'aleciler okulundan geldiği halde, bu okulun şiirimize getirdiği bazı yeniliklerin ötesine de geçmiş, birer birer şiiri bırakıp başka türde yazılar yazan arkadaşlarına nazaran daha güçlü ve ünlü bir şair olarak kalmasını bilmiştir.

Yedi Meş'aleciler arasında yazı hayatına şiirle başlayan Sabri Esat Siyavuşgil, Yaşar Nabi Nayır, Cevdet Kudret Solok, Vasfi Mahir Kocatürk, Muammer Lûtfi gibi isimler birer birer şiiri bıraktıkları halde, Ziya Osman ölünceye kadar şiire bağlı kalmış, bu arada kendine has bir tadı, bir özü ve biçimi olan düz yazı örnekleri de vermiştir. Hiç şüphesiz bu düz yazılarında Ziya, şiir unsurunu ön plânda tutuyor, ya da elinde olmıyarak şiir havasından ayrılamıyordu. Düz yazılarını, çoğunlukla 30-35 yaşlarından sonra yayınlamaya başladığı için olacak, ilk şiirlerine nazaran bunlar daha olgun, daha doyurucu ve kişiliğine özel örneklerdir.

Başından itibaren Ziya Osman Saba'nın şiirleri topluca gözden geçirildiği zaman, genel olarak insanda bıraktığı izlenimleri şöylece özetlemek mümkündür:

Şairimiz derin ve düşündürücü değildir. Şiirinin başlıca özelliği, sade, açık ve yalın bir dile sahip olmasıdır. Tabiatı, insanları, hayatı sevmesi, daima her şeyde ve her yerde güzelliği, iyiliği ve saadeti araması yanı sıra, zaman zaman ölüm korkusu-

la burkulan bir yaşantı içinde ürpertiler geçirmesi, fakat bütün bunları tevekkülle karşılayan bir miza-cın çemberinden kurtulamaması...

Başka bir açıdan bakıldığı zaman Ziya, aynı zamanda bir hâtıralar ve hasretler şairidir. Geçmiş ve bir daha geri dönmiyecek olan zamanların, güzel günlerin özlemi içinde bahtsızlığına yanar durur. Fakat bu yanısta ve Tanrıya yakarıştta o kadar masum, o kadar temiz ve sade bir dille söylenir ki, insanda karamsarlık yaratmadığı gibi, aksine hayata, tabiata, güzel şeylere karşı olan tutkularınızı daha da güçlendirir.

Şu "Sevgiler" şiirini birlikte okuyalım:

İnsanlar hepinizi seviyorum!

İçinizde dostlarım, kardeşlerim var.

Ey şehir!.. Bütün hemşehrilerim.

Bayramınız bayramım, kederiniz kederim.

Yoksullar, hastalar, zavallılar,

Sizler için gözlerimdeki pınar.

Ölüler! Özlemez olur muyum dünyanızı,

Aranıza karışmış annem var, babam var.

Günler geçiyor diye bir yandan içim sızlar,

Hayat Hayat! Seviyorum seni.

Yemyeşil çayırılarda bembeyaz gezen kızlar!

Aranızda sevgilim var...

MUNİS FAİK OZANSOY

Boyu ortadan biraz uzun, yeşil gözlü, sıhhatli, saçlarının azalmış olmasına rağmen yakışıklı bir insan.

Munis Faik Ozansoy, şiirlerini aruz vezniyle yazar. Arasına da hece veznini kullandığı olur. Dili konuşulan, anlaşılır, sade Türkçedir. Ozansoy, sigara içmez, pipo içer. Alkollü içkilerden en fazla şarabı sever. Bugüne kadar evlenmemiştir. Resmî işlerinde kendisini hırpalarcasına çalışır. Şiir matinelere gençlerle birlikte katılmayı ve herkes gibi alkışlanmayı o da sever. Böyle matinelere takdimci, ismini söyler söylemez hemen yerinden heyecanla doğrularak kürsüye muntazam adımlarla yürür, tıpkı Galatasaraylı bir talebe gibi etrafı selâmladıktan sonra gür ve sıhhatli bir sesle şiir okumaya başlar. Zaman zaman omuzlarını kaldırır indirir, ayak değiştirir. Fakat acemi hatipler gibi elini koyacağı yeri aramaz. Ya ellerini arkadan bağlar, veyahut -ezberden okuduğu için- sol elini bir cebine sokar, sağ elini de kalbinin üstünde tutar Alıştığı her şe-

ye çok bağılı olan Munis Faik Ozansoy, evinde oturduğu bir koltuğu yıllardır değiştirmemiştir. Evini çok zevkli ve klâsik bir üslûpta döşemiştir. Duvarları çeşitli tablolarla doludur. Giyimine çok dikkat eder, ve her türlü hareketi pek zariftir. Ozanımızın bazı şiirleri klâsik Türk musikisi üslûbunda bes-telenmiştir. Ağır devlet hizmetlerinden vakit bulduğu zaman bol bol okuyan Munis Faik Ozansoy'un çok zengin bir kitaplığı vardır.

Munis Faik Ozansoy, Hisar dergisinin kurucularındandır. Servet-i Fünun şairlerinden ve Fecr-i Âti kurucularından Faik Ali babası, Şair Süleyman Nazif amcasıdır. Küçük yaşta şiir yazmaya ve tercümeler yapmaya başlayan Ozansoy, çeşitli sanat çalışmalarından sonra Hisar'ın yayınlandığı 16 Mart 1950 tarihinden itibaren şiirleriyle olduğu kadar deneme, inceleme ve eleştirme yazılarıyla da sanat ve edebiyat alanındaki hizmetine Hisar'da devam etmektedir.

Şimdi Hisar'ın yazı kurulu üyesi olan ve Başbakanlık Müsteşarı bulunan Munis Faik Ozansoy, 4 Nisan 1911 yılında Midilli'de doğdu. İstanbul'da aile çevresinde başladığı ilk öğrenimine Ecole Moderne adlı Fransız okulunda devam etti. 1932 yılında Galatasaray Lisesini, 1935 yılında da Ankara Hukuk Fakültesini bitirdi. 1939 yılına kadar İş Bankası'nda hukuk müşavirliği ve müfettişlikte çalıştıktan sonra, İktisat ve Ticaret Bakanlığına geçti.

1957 yılına kadar adı geçen Bakanlıkta sırasıyla, Kredi Müdür Muavini, Şirketler Müdürü, Müfettiş, Teftiş Heyeti Başkanı, Dış Ticaret Dairesi Başkanı ve Müsteşar olarak çalıştı. 1957 yılında Yüksek Murakabe Heyeti Üyesi ve Başbakanlık Müşavirliği görevlerinde bulunduktan sonra, aynı yıl Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü, ve 1958 Milletlerarası Brüksel Sergisi Türkiye Genel Komiserliği'ne ve bu yılın sonlarında Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğine tayin edildi. 1961 yılından 1964 yılına kadar Merkez Bankası Başmüşavirliği 1964-1965 yıllarında da Ankara Sanayi Odası Genel Sekreterliği görevini yapan Ozansoy, 1965 yılı sonunda Başbakanlık Müsteşarlığına tayin edildi.

Munis Faik Ozansoy'un ilk şiirleri ve yazıları Galatasaray Lisesinde öğrenciyken 1930'da yayınlanmaya başlamıştır. O tarihlerde "Akademi" ve "Galatasaray" dergilerini, 1936-1937 yıllarında da babasıyla birlikte "Marmara" dergisini çıkarmıştır. 1939 yılından "Hisar"ın ilk çıkış tarihi olan 1950 yılına kadar "Resimli Şark", "Çığır", "Millet", "Bayrak", "Şadırvan" gibi dergilerde şiir ve eleştirme yazıları yayınlanmıştır.

Ozansoy yurt içinde ve yurt dışındaki çeşitli kültür sanat ve bilim kurullarında çalışmaktadır. Bunlar arasında 'Galatasaraylılar Derneği', "Türk-Fransız Kültür Derneği", ve "Sanat Sevenler Klübü" Başkanı ve Sanat Tenkidçileri Cemiyeti Yönetim Kurulu Üyesi bulunmaktadır.

Ozansoy ayrıca, yurt dışında The American Foundation üyeliğine ve merkezi Paris'te bulunan Milletlerarası Sanat Tenkidçileri Cemiyeti (AICA) ya sosyeter üye seçilmiş bulunmaktadır.

Munis Faik Ozansoy'un basılmış eserleri şunlardır:

Büyük Mabedin Eşiğinde (Şiirler, 1938), Haya! Ettğim Gibi (Şiirler, 1948), Düşündüğüm Gibi (Denemeler, eleştirmeler, 1957), Bir Daha (Şiirler, 1959), Yakarış (Şiirler, 1959), Medea (Manzum tragedya, 2 perde, 1963), Andromak (Racine'den manzum tragedya tercümesi, 1963), Zaman Saati Şiirler, (1965). Ayrıca Halit Ziya Uşaklıgil'in "Kâbus" adlı oyununu bugünkü dille sahneye yeniden uygulamıştır. Yakında "Yakınma" adlı yeni bir şiir kitabı ile deneme ve eleştirmelerinin toplandığı "Düşündüğüm Gibi II" kitabını yayınlayacaktır.

Munis Faik Ozansoy'dan bir iki örnek sunalım:

Y A K I N M A

*Neler değişmezdi, Tanrım,
İstersen dünden bugüne;
Her nefeste inanırım
Gücümün büyüklüğüne.*

*Sana sensin sebep ancak
Ne sorran var ne de öncen.*

*Dünya elinde oyuncak,
Yapmak ve yıkmak eğlencen.*

*Bu iken değişmez gerçek,
Nedir kulların tafrası?
Bana gülünç geliyor pek
İnsanın tanırılması.*

*Ara sıra uyar bizi
Gazabımla yalvarırım;
Anlayalım acimizi,
Hizaya gelelim tanrım.*

M E V L Â N A

*Şüpheyle dolaştım epey,
Aradım ölümsüz bir şey
Bana yol gösterdi de ney
Buldum nihayet Mevlâna.*

*Sendedir sözün doğrusu,
Susayanı kandıran su
Yok artık ölüm korkusu
Öleyim 'emret Mevlâna.*

*Bütün kapılar kapansın
Ve açılsın senin kapın
Balçığı insan yapansın
Rabbe ne hacet Mevlâna?*

CAHİT SITKI TARANCI

Cahit Sıtkı ile tanışmadan evvel mektuplaşıyorduk. Ben Antalya'da bir lise öğrencisiyken o da Mülkiye'de (Siyasal Bilgiler Okulu) idi. Cahit, bir talihsizlik yüzünden okulu yarıda bıraktı. Daha doğrusu üstüste aynı sınıfta kaldığı için Mülkiye'den ayrıldı. Ailesi, özellikle babası, onun idareci veyahut diplomat olmasını istiyordu. Bu yüzden babası ile arası açıldı. Galatasaray Lisesini çok çalışkan, başarılı bir öğrenci olarak bitirdiği halde "şairlik mesleği" gelip yakasına yapıştığı ve ilk şöhretini de yapmaya başladığı için yüksek okuldaki derslere pek aldırış etmez olmuş, olsa da olur, olmasa da olur gibi bir derbederlik içine girmişti.

Ben bütün bunları Cahit'in bana yazdığı mektuplardan anlıyor veyahut seziyordum. Mektupları çoğunlukla dertliydi ve maddî şikâyetlerle doluydu. Üstelik Beşiktaş'ta bir kıza da âşık olmuştı.

Gariptir, ben edebiyatımızın veyahut gazetecilik âlemimizin ünlü kişilerini hep 1935-1936 yıllarında tanımışımdır. Cahit'le de öyle oldu.

1935 yılının Ekim ayıydı. Ahmet Halit Kitabevi'nden çıkmış, Cumhuriyet gazetesine doğru yürüyordum. Gün kararmak üzereydi. Yirmi metre kadar ileriden -bana gönderdiği fotoğrafına göre- Cahit olduğundan şüphe etmediğim kısa boylu bir genç geliyordu. Koltuğunun altında gazeteler vardı. Aynı hizaya ve karşı karşıya gelince ben durdum, o da durdu. Ürkek ve dalgın bir hali vardı. Bir-iki saniye birbirimize bakiştık. Kolundan tuttum ve hiçbir şey söylemeden yine bir-iki saniye geçti. Birdenbire kekemeliği çözülmüş bir insan haliyle hemen konuştu:

— Yanılmıyorsam... Baki Süha...

— Evet Cahit, benim...

Sarılip öpüştük. Üzerinde sarı renkli ve biraz kirli bir enpermeabl vardı. Boyu bir Japon veya Çinli kadar kısa, benzi esmere yakın duru-mat, şakrakları azıcık çıkık, ağzı büyükçe, gözleri siyah ve güzeldi. Birdenbire dikkat ettim, elleri ve ayakları sekiz on yaşındaki bir çocuğunki kadar ufaktı.

Bu ilk buluşmadan önce iki yıla yaklaşan mektuplaşmalara göre, teessüs etmiş bir dostluğumuz vardı. Fakat gariptir, mektup dilinden konuşma diline birdenbire geçilemiyor. Bu yüzden ilk dakikalarda birbirimize az-çok resmî bir edayla hitap ettik. Meselâ: "Sizin bu akşam bir yere sözünüz var mı?" gibi. Halbuki mektuplarımızda: "Cahit sen bu şiirinde çok bedbinsin", "Baki, sana kaç kere yaz-

dım o (.....) mecmuaya şiir verme diye..." şeklinde yazışıyorduk.

On beş yirmi dakika süren bu yarıresmî konuşmalardan sonra üç beş adım ilerdeki Meserret kahvesine girdik. Şimdi bir pastahane ve tatlıcı dükkânı olan bu sevimli yer, o zamanlar daha çok gazetecilerin ve edebiyatçıların buluşup sohbet ettikleri bir randevu mahalliydi.

Hava iyiden iyiye kararmıştı. Cahit âni bir kararlar, bu akşam bir yerde birkaç kadeh içebilir miyiz? dedi. Derhal kabul ettim. Zaten o söylemese ben teklif edecektim. Yalnız kendisine yarım saat kadar müsaade etmemi, çok yakında bulunan bir kitapçıdan bir miktar avans para alacağını söyledi. Zaten hissedilir bir telâş içindeydi. Parasız olduğu besbelliydi.

Hiçbir yere gitmesine lüzum olmadığını, o akşamki masraflarımızı karşılayacak kadar param olduğunu, avans işini bir başka güne bırakmasını söyledim. Çünkü düşündüm ki, Cahit avans almağa gideceği kitapçıdan eli boş dönebilirdi. Hayır, olmaz, diye ısrar etti ve bir anda fırlayıp kahveden çıktı. Kahvede yarım saatten fazla bekledim, içim sıkılmağa başladı. Gazete okudum. Tavla oynayanları seyrettim. Nihayet Cahit çıkageldi. Yüzünden hemen anladım, eli boş dönmüştü... Kitapçıyı bulamamış, biraz sonra gelir demişler, beklemiş beklemiş, ne gelen var, ne giden... Üzgün bir tavırla:

— Emrindeyim. Bu akşam senden olsun! dedi.

Derhal ayağa kalktık. Nereye gideceğimizi sordum. Cahit çoktan kararını vermişti. Benim meyhaneye, dedi. Afrika Hanı'nın altında küçük, ucuz bir meyhane vardır, oraya... Sirkeci'den tramvaya atlayıp Beyoğlu'nda Parmakkapı'da indik. Yarım saat sonra Cahit'in küçük, fakat çok sevimli meyhanesindeydik. Üç dakika içinde beyaz mermerli masamız küçücük meze tabaklarıyla dolup taşıtı. Bir de 49 luk Bahçe rakısı ısmarladık.

Cahit ilk kadehlerde pek konuşmuyor, daha çok bana sualler soruyor, sonra uzun uzun düşünüyordu. O akşam geç saatlere kadar Küçük Afrika meyhanesinde oturduk. Karşılıklı şiirler okuduk. Birbirimizi tenkit ettik. Dikkat ettim, Cahit daha çok beğendiği mısralar, buluşlar, yenilikler üzerinde duruyor, beğenmediği, sevmediği parçalar hakkında hiçbir şey söylemiyor, susmayı tercih ediyordu.

Meyhanemizin Cahit'ten de kısa boylu tıknazca sevimli bir şefgarsonu vardı: Magromatis Efendi... Mesleğinin tam ehli olan bu sevimli Rum, bir dakika bile durup dinlenmeden masaları donatıyor, küçücük elleriyle üç beş tabağı birden taşıyor, bütün müşterileriyle ilgileniyor, fakat Cahit'e çok ayrı, hissedilir bir itibar gösteriyordu. Magromatis Efendi o tarihlerde kırk beş - elli yaşları arasındaydı. Yüzünde hiç eksik olmayan tatlı bir gülüş vardı. Mesleğini zevkle, neşeyle yürütüyor, bir kadeh bile içmediği halde âdeta çakırkeyif görünüyordu.

Daha sonraları Cahit, bu Magromatis Efendi için bir meyhane hikâyesi yazdı ve Cumhuriyet gazetesinde yayınladı. Dostum Doğan Nadi'den öğrendiğime göre, üstad Hüseyin Rahmi kendisine bir mektup yazarak muhakkak Cahit Sıtkı ile tanışmak istediğini, birlikte bir öğle yemeği yemeleri için bir randevu temin etmesini rica etmiş.. On gün sonra Hüseyin Rahmi, kitapçı Hilmi ve Doğan Nadi, Park-otel'de buluşmuşlar. Fakat Cahit Sıtkı o günlerde Paris'e gittiği için yemekte bulunmamış. Hüseyin Rahmi üzgün, fakat merak içinde ısrarla, merakla soruyormuş:

— Kimdir bu Cahit Sıtkı?.. Herhalde yaşlı başlı, eski meyhaneleri ve o meyhanelerde çalışan hünerli garsonları inceden inceye tetkik etmiş usta bir kalem olacak. Gazetenizde Magromatis adlı bir hikâyesini okudum ve çok beğendim... Doğan Nadi, onun yirmi dört, yirmi beş yaşlarında bir genç olduğunu, liseden arkadaş olduklarını söyleyince, Hüseyin Rahmi: İmkânı yok efendim, olamaz, o yaştaki bir adam o eski devir meyhane ve garsonlarını bu kadar güzel, bu kadar canlı tasvir edemez, diye tutturmuş. Doğan, çok yakında Paris'ten dönünce sizi muhakkak tanıştırırım, demiş ama, Cahit, Paris'ten döndüğü zaman ne yazık ki Hüseyin Rahmi de yirmi gün evvel hayata gözlerini yummuş..

Bu hâtırayı, Cahit'in hikâye ve düz yazı alanındaki başarılarını belirtmek için yazdım. Oysa ki,

Cahit, hikâye ve genellikle düz yazı alanında şöhret yapmış bir sanatçı değildi. Onun ancak gazete sütunlarında kalan ve ekmek parası için yazdığı hikâyelerinin güzelliğini, sadeliğini ve bir şiir havası taşıyan içtenliğini ancak yakınları, şair ve sanatkâr dostları bilirdi. Cahit, hikâyelerini sanat dışı bir hâdise gibi saklar, hattâ bunların altına nadiren Cahit Sıtkı, çoğunlukla da Cevat Sadık ve İrfan Kudret imzasını atardı. Bana bir gün: “Çok hikâye yazıyorum, sigara ve içki parasını onlar getiriyor, bana bir takma ad bulur musun?” demişti.

Paris’te tahsildeyken geçiminin büyük bir kısmını Cumhuriyet gazetesine yazdığı telif, tercüme hikâyeleriyle temin ettiği için -gazetenin yazı işleri kısmında çalıştığım yıllarda- haftada iki üç defa yazılarını yayınlamak zorunda olduğumuzdan ismi sık sık tekrarlanmasın diye “İrfan Kudret” takma adını ben bulmuş ve Paris’teki adresine bir mektup yazarak bildirmiştim.

Verdiği cevapta, kendisine çok iddialı bir takma ad bulduğumu, “hem irfanlı, hem de kudretli bir şahsiyet! Benim gibi âciz bir Cahit Sıtkı’ya yakışmıyor!” diye yazıyordu. Fakat buna rağmen mektubuna ekli olarak yolladığı üç hikâyeye “İrfan Kudret” imzasını atmıştı.

Cahit Sıtkı’nın 46 yıl süren kısa ömrünü şu bölümler içinde incelemek gerekiyor: Doğduğu yer olan Diyarbakır’daki çocukluk ve ilkokul yılları. Da-

ha sonra İstanbul'da Sen Jozef ve Galatasaray okullarındaki delikanlılık yılları, Mülkiye - Siyasal Bilgiler'deki iki yıl, Mülkiye'den ayrıldıktan sonra Paris'e gidinceye kadar İstanbul'daki memuriyet ve derbederlik günleri, İkinci Cihan Savaşının çıkması üzerine Paris'ten yurda dönüş, Ankara'daki memuriyet hayatı ve evlilik yılları, hastalığı, tedavi için Viyana'ya gidişi ve orada hayata gözlerini yumması. 1910-1956 yılları arasına giren bu kısa ömür çoğunlukla acılar, sıkıntılar, aşkta başarısızlıklar, meyhaneye köşelerinde, bekâr odalarında geçen üzüntülü gün ve gecelerle doludur. Yaradılıştan yüzü az gülen bütün keder ve sevinçlerini içinde saklayan bu kapalı mizaç, hayatı her şeye rağmen çok seviyor, Allahın kendisinden esirgediği güzel yüz ve uzun boyun derin hasret ve imrentisi içinde ister istemez kendini şiire veriyor, ilgileri, sevgileri ve nihayet neticesiz aşkları şiirin derin ve karanlık kuyularında arıyor.

Ancak, Cahit'in bütün ayrıntıları ile bilmediğim, ancak kendisinden dinlediğim çocukluk ve Galatasaray Lisesinde geçen delikanlılık yıllarında yüzü biraz gülmüştür. Yaşamayı, güzel giyinmeyi sevmesi, kendi boy ve yaşındaki kızlara biraz çapkın, biraz düşünceli gözlerle bakmış olması bu yaşlarda çok mümkündür. O günlere ait resimlerinde giyinişi şık, saçları muntazam taranmış, bakışları üzüntüsüz

ve cesurdur. Gerek portre resimlerinde, gerekse aile ve arkadaşları ile birlikte çektiirdiğı resimlerinde o yılların Cahit'i, iç ve dış âlemiyle yaptığı savaştan muzaffer çıkmış, kendine güvenen, adımlarını tereddütsüz ve sağlam atan bir Cahit'tir. Şairimiz ilk şöhretini yapıp ismini genç şairler kuşağının en ön sıralarında görmeğe başladığı, Peyami Safa ve Nurullah Ataç gibi eleştiricilerin kendisi hakkında olumlu makaleler yazdıkları, Mülkiye'yi terkettiğı, Beyoğlu'nda bohem hayatına atıldığı günlerden sonra, belki de hayal ettiğı birçok şeylere kavuştuğı için kendini bir boşlukta ve yalnız bulmağa başlamış, artık karamsar yönü ağır basan bir Cahit Sıtkı meydana gelmiştir.

Fakat bu ruh haleti içinde de zaman zaman kendine bir teselli yastığı buluyor, sanatın ve sanatkârın ölümsüzlüğü üzerine, içli, düşündürücü, gururlu hattâ bazen filozofça şiirler yazıyordu. Cahit'in bu yönünü bütün gücüyle dile getiren şu "Sanatkârın Ölümü" şiirini buraya aktarmak isterim:

*Gitti, gelmez bahar yeli
Şarkılar yarıda kaldı,
Bütün bahçeler kilitli
Anahtar Tanrıda kaldı.*

*Geldi çattı en son ölmek,
Ne bir yemiş ne bir çiçek,*

*Yanıyor güneşte petek
Bütün bal arıda kaldı...*

İkinci Cihan Savaşında Paris'in düşmesi üzerine, orada bulunan üç beş arkadaşıyla -bunların arasında şair Oktay Rifat da vardır- bisikletle Marsilya'ya kaçan, buradan da yurda dönmek imkânını bulan Cahit Sıtkı, birkaç ay İstanbul'da kaldıktan sonra bir gün baktık Ankara'ya çıkageldi. Dostlarının pek çoğu Ankara'daydı: Ahmet Muhip Dranas, Feridun Fazıl Tülbentçi, Orhan Veli, Melih Cevdet, Oktay Rifat, ayrıca Nurullah Ataç, Sabahattin Eyüboğlu vesaire...

Cahit bir müddet Anadolu Ajansı'nda çalıştı. Sonra yedeksubay oldu. Askerlikten terhisinden sonra da kesin olarak Ankara'ya yerleşti ve Çalışma Bakanlığı'nda o zamana göre iyi sayılabilecek bir mütercimlik kadrosuna tayin edildi. Artık kısmen, muntazam sayılabilecek bir hayat sürüyor, ailesi ve babasıyla görüşüyor, mektuplaşıyor, işine zamanında gidiyor, zamanında çıkıyor, ancak akşam üstleri şaşmaz ve değişmez bir intizamla saat 6 sularında Ankara'da Büyükpostanenin yanındaki Şükran lokantasına devam ediyordu. Burası lokantayla meyhane arası sevimli bir verdi. Ancak 20-25 kişiyi alabilecek büyüklükte olan Şükran lokantasının belli-başlı müşterileri şairler, hikâyeciler, gazeteciler ve sayıları birkaçı geçmiyen ressamlardan ibaretti.

Akşam üstleri Cahit hepimizden evvel meyhaneye gelir, her zaman oturduğu köşedeki masaya geçer, ilk kadehini söyler ve bizleri beklemeye başlardı. Dakikalar ilerledikçe şairler, gazeteciler sökün etmeye başlardı. Cahit'ten sonra hemen Şahap Sıtkı gelir, onu Ahmet Muhip Dranas, Orhan Veli, Oktay Rifat, Melih Cevdet, Fethi Giray, Mehmet Kemal takip eder. Akşam üstleri saat yediye, bazan sekize kadar Ankara Rodyosu'nda çalıştığım için, en geç ben giderdim. Meyhaneye girdiğim zaman bütün arkadaşları çoğunlukla az-çok yüklerini almış, yüzleri kulakları kızarmış, münakaşa eder halde bulurdum.

Ben masaya oturduktan sonra "Neredeydin? Nerede kaldın yahu?" gibi âdeta bir ağızdan sorulan sualleri birer birer cevaplandırırdım. Bu arada Cahit, hemen masayı temizlettirir, yeni mezeler ısmarlar bir şişe daha açmalarını söylerdi. Şairler masasının şefi Cahit'ti. Çünkü Şükran lokantasında krediyle yiyip içebiliyor ve birçoklarımıza da kefil oluyordu. Şimdi hatırlayabildiğim kadar, Cahit'in meyhanede o zamana göre 100-150 lira arası kredisine vardı. Ay başlarında maaşını alır almaz hemen meyhaneye koşar, müşterek borçlarımızı öder, daha sonra da bizlerden, senin şu kadar, senin şu kadar borcun var diyerek hesapları tahsil ederdi.

Şükran meyhanesi, hepimiz için hem ucuz bir demlenme yeri oluyor hem de şiirlerimizi, hikâye-

lerimizi orada okuyor, tartışıyor; bazan sert, bazan tatlı sohbetler ediyorduk. İçimizde sert, kavgacı mi-zaçlı arkadaşlar da vardı. Onları birkaç kadehten sonra idare etmek bazan çok zor oluyordu. Cahit'in böyle sert, sonu tatsızlıkla bitecek tartışmalarda hiç sesi çıkmaz, usulcacık kadehini yudumlar, bazan lâfa karışarak tarafları sükûnete davet eder, çok üzüldüğünü, meyhanenin diğer müşterilerini rahatsız ettiğimizi yumuşak, hattâ yalvaran bir sesle arkadaşlara hatırlatırdı.

Bir akşam iki şair arkadaş, yeni çıkmakta olan bir dergi yüzünden uzun uzun tartıştıktan sonra işi azıttılar, hafiften başlayan hakaretler küfürleşmeye kadar vardı. Neredeyse yumruklaşacaklardı. Bir ara baktım masanın bir köşesine büzülmüş olan Cahit sessizce ağlıyordu. Bir fırsat bulup kavgacı şairlere işaret ederek Cahit'in gözyaşlarını gösterdim. Her ikisi de bir anda sustu. Bir iki dakika sonra da mendilini çıkararak gözlerini silen Cahit, şöyle konuştu:

— Ne kadar üzüliyorum, ne kadar, bilemezsiniz! Paylaşamadığınız ne var bu dünyada?.. Ayıp değil mi canım... Şair insanlara yakışır mı böyle münakaşalar etmek?..

Bunları söyledikten sonra yine dolup dolup boşalıyor, tekrar ağlıyordu. Kavgacı şairler bir aralık kendi konularını unutmuşlar, Cahit'i teselli etmeye başlamışlardı.

R O B E N S O N

*Robenson, akıllı Robenson'um,
Ne imreniyorum sana bilsen.
Göstersen adana giden yolu;
Başımı dinlemek istiyorum.*

*Ben gemi olurum, sen kaptan ol;
Yelken açarız bir sabah vakti.
Güneşte gölgemiz olur deniz.
Yolculuk! derken adamızdayız.*

*İsterdim tercümanım olasın,
Tanıtasın beni balıklara,
Vahşi kuşlara ve çiçeklere;
Bizdendir diyesin benim için.*

*Ağaca çıkmasını bilirim -
Tanırım meyvanın olmuştunu;
Taş kırmak da gelir elimden
Ateş yakmak da, aş pişirmek de.*

*Robenson, hâlden bilir Robenson,
Adan hâlâ batmadıysa eğer,
Alıp götürsen beni oraya,
Deniz yolu kapanmadan evvel!*

FERİDUN FAZIL TÜLBENTÇİ

Feridun Fazıl Tülbentçi adını, onu tanımadan birkaç yıl önce bol bol duymuş, dergilerde şiirlerini okumuştum.

“Evvelkiler ve Bizim Kuşak” adlı bu seriye, şimdi sadece tarihî kitaplar, makaleler, incelemeler yazan bir şöhreti de dahil etmemin sebebi, Tülbentçi’nin 1932’den başlayarak on yıla yakın bir zaman, çeşitli dergilerde, çoğunlukla Varlık, Ağaç, Oluş, Gündüz ve Yücel gibi dergilerde, zamanına göre güzel şiirler yayınlamış olmasıdır.

Bugün elliye yakın tarihî eseri, iki binden fazla tarihî makalesi bulunan Feridun Fazıl Tülbentçi, önce “Sabahtan Bir Saat Evvel” adlı şiir kitabını yayınlamış, daha sonra “Mütarekeden Sonrakiler” adlı bir de antoloji tertiplemiştir.

Bu seriye onu almamış, ondan bahsetmemiş olsaydım 1932-1933’lerde yayın hayatına başlayan bizim kuşağın, gününe göre çevresini etkilemiş, güzel şiirler yazmış, fakat şimdi susmuş olan bir şairini atlamış olurum. Onun tarihî eserlerini zevkle

okuyan çok geniş bir kütle, belki bir zamanlar Feridun Fazıl'ın şair olduğunu duymamış, şiirlerini görmemiş olabilirler. Ama edebiyat tarihleri, antolojiler ondan muhakkak bahsedeceklerdir.

1934 yılında birçokları gibi onu da Ankara'da İstanbul Pastahanesinde tanıdım. Samet Ağaoğlu, Ahmet Muhip Dranas, rahmetli Sadri Ertem ve Nahit Sırrı bir masanın etrafında topluca oturmuşlar, edebiyattan, siyasetten, günlük konulardan bahsediyorlardı. Ben de yanlarında genç bir şiir amatörü olarak onları dinliyorum, ancak bir şey sorulduğu zaman konuşuyordum.

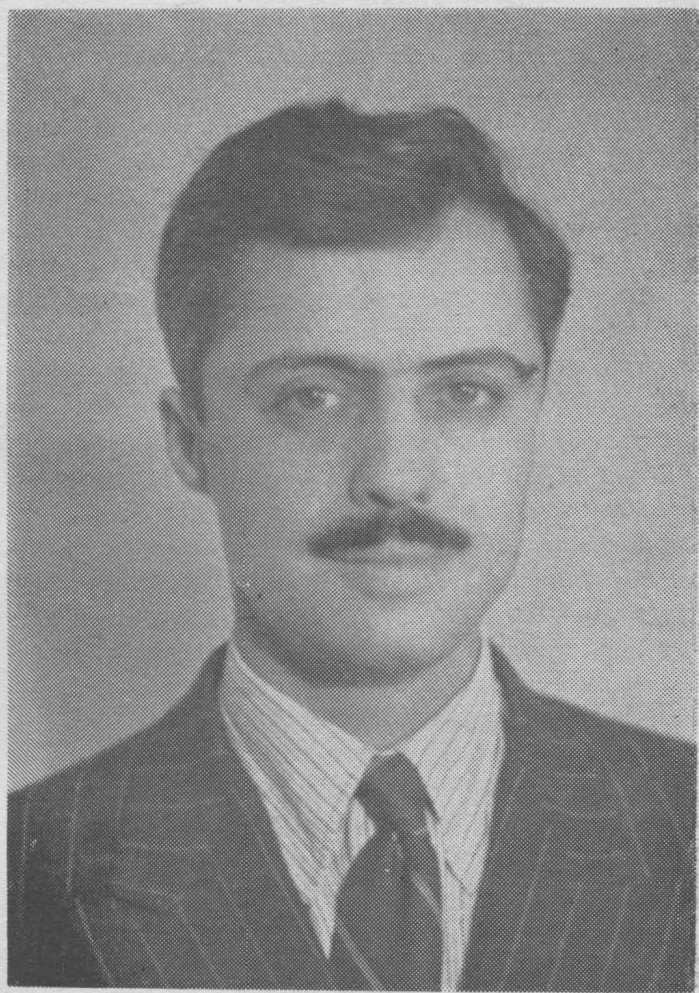
Masamıza orta boylu, esmer, güzel gözlü, yakışıklı, iyi giyinmiş bir genç yaklaştı. Ve Sabri Ertem'e bir şeyler söyledikten sonra bir sandalye çekip oturdu. Bir iki dakika sonra rahmetli Nahit Sırrı, o kendine mahsus konuşmasıyla bizi birbirimize tanıştırdı:

— Meşhur şairlerimizden Feridun Fazıl Bëyi tanımıyor musunuz?

Ben çekingen, mahcup bir edayla:

— Hayır efendim, henüz tanımıyorum, yalnız şiirlerini Varlık'ta okuyorum, dedim.

Feridun Fazıl, büyük bir yakınlık ve ilgi göstererek, Ankara'ya niçin geldiğimi, ne kadar kalacağımı, bir arzum olup olmadığını sordu. O zamanlar Maarif Vekâletinde görülecek bir işim vardı. Onu takibediyordum. Kendisine teşekkür ettim, bir müş-

kilim olursa, kendisinden ricada bulunabileceğimi söyledim.

Feridun Fazıl Tülbentçi o zamanlar Matbuat Umum Müdürlüğü'nün iç matbuat bölümünde çalışıyordu. Zeki, çalışkan, hareketli bir insandı. Bulunduğu dairenin en çetin, en yorucu işlerini o görüyor, bu arada şiirler, çeşitli türlerde yazılar yazıyordu. Gayet kuvvetli bir hâfızası ve hiç aksamayan bir dikkati olduğu için Matbuat Umum Müdürlüğünde sevilen ve sayılan bir eleman haline gelmişti.

Bir yıl evvel çıkardığı "Mütarekeden Sonrakiler" adlı şiir antolojisi genç şairler arasında o zamana göre hâdisse yaratmış, antolojiye girenler, girmeyenler, lehinde, aleyhinde konuşmalar yapmışlar, makaleler yazmışlardı. Feridun Fazıl Tülbentçi, Varlık Mecmuasından sonra yayın hayatına başlayan Necip Fazıl Kısakürek'in çıkardığı Ağaç Mecmuasında şiirler neşrediyor ve Kısakürek'le birlikte derginin hazırlanmasında yardımcı oluyordu.

1936 yılında Ağaç Dergisi'nde çıkan şu "Onlar Hayata Böyle Doğmuşlardı" adlı şiiri, Tülbentçi'nin o günlere göre, çok beğenilen ve sevilen bir parçası olarak karşılanmış, ilerisi için kendisine büyük ümitler bağlanmıştı.

*Yolları yataklarına aldı sel,
Kızıl örtülere büründü dağlar.*

*Güneşle beraber ufuklardan gel,
Bu yerden seni de alacak rüzgâr.*

*Vücudunu simsiyah mantona sar;
Senin rüyalarını kim bilecek.
Tanrının ışıklar verdiği diyar,
Bütün günahları bizden silecek.*

*Bu gece yavaşça uykudan uyan,
Kentini, evini, barkını bırak.
Kimseler olmasın sesini duyan,
Denizden, yurdundan her şeyden uzak.*

*Karanlık çökünce sensiz bu suya,
Ayrılmaz geceler belki gündüzden.
O kadar hasretim sonsuz uykuya,
Usandım yıllarca giden bu düzden.*

*Günlerim geçerken, seni dağlarda,
Gözlerim yollara dalmış beklerin.
Dağlara çıkmışım bu genç çağlarda,
Ümidim, hevesim ve çiçeklerim.*

*Hayalim, yüzlerce büyür korkuda.
Işıklar yol olur önünde nurdan,
Kâbuslar küçülür kalır uykuda,
Biz neler bekleriz, neler yağmurdan.*

*Meyvalar dallarda yansın kuraktan.
İçinden kurtulup dar çemberlerin
Geliyor bir yağmur sesi uzaktan,
Ömrü uzun olsun yol verenlerin.*

1939 yılından sonra şiiri tamamen bırakıp kendini tarih yazarlığına ve tarih sevgisine kaptıran Feridun Fazıl Tülbentçi, açık ve güzel Türkçesiyle birdenbire sevilen bir Babîâli adamı olmuş, Ankara Radyosu'na her gün yazdığı "Geçmişte Bugün" adlı konuşmalarıyla hemen bir iki ay içinde yurt ölçüsünde büyük bir isim yapmış ve dinleyiciler tarafından çok tutulan bu radyo konuşmalarını senelerce sürdürmüştür.

Daha sonra Ankara'dan göç ederek İstanbul'a gelen ve Vatan Gazetesi'nde çalışmaya başlayan Feridun Fazıl Tülbentçi, Ankara Radyosu'ndaki konuşmalarını da bırakmış, onun yerine başkalarının hazırladığı bu türdeki tarih konuşmaları hiçbir rağbet ve ilgi görmediği için kısa bir zaman sonra programlardan kaldırılmıştır. Tülbentçi'nin her gün beşer dakikaya sığdırdığı bu nefis konuşmaları, radyocu olmayan bazı idareciler, başkaları tarafından da kolaylıkla yürütülebilecek basit bir iş zannetmişler, fakat radyo konuşmaları tarz ve üslûbundan anlamadıkları ve belki de Feridun'un pürüzsüz ve güzel Türkçesinin tadına varamadıkları için, neden sonra yanıldıklarını anlamışlardır.

Tülbentçi, Babîâlî'ye yerleştikten sonra kendini büsbütün tarih ve tarihî roman yazarlığına bağlamış, çeşitli tefrikaları, birer birer kitap haline gelmiştir. Onun Türkçesindeki sadelik ve güzelliğin, hiç şüphesiz, gençliğinde edebî bir terbiyeden geçmiş olmasına ve radyoculuk yönüyle milyonlara hitabede bilme tarz ve tekniğine vakıf olmasına bağlamak lâzımdır.

On yıl kadar Babîâlî'de çalıştıktan sonra -ki, bu arada radyolarımızda kahramanlık konuşmaları yapıyordu- ondaki radyoculuk aşkı ateşini kaybetmemiş olduğu için, kendisine yapılan bir teklif ve rica üzerine İstanbul Radyosu'nda Müşavirlik almış, 1964'de TRT kurulduktan sonra da yine İstanbul Radyosu'nda çok önemli bir bölüm olan Eğitim Yayınları Şube Müdürlüğüne getirilmiştir.

Tülbentçi'nin şairlik yıllarını hatırlatmak ve gelecek kuşaklar arasında inceleme yapacak olanlara bir belge vermek üzere onun yine 1936 yılında Ağaç Dergisi'nde yayınlanan "Beyaz Günler" adlı şiirini buraya aktarıyorum:

*Geceler bembeyazdır
Ay vurur saçaklara.
Geçen her mevsim yazdır,
Gel, gitme uzaklara,*

*Pınarların susuzdur
Geceler uykusuzdur*

*Bu yollar korkusuzdur
Gel, gitme uzaklara.*

*Karanlık kayboluyor
Gürültüler doluyor
Eyvah, sabah oluyor,
Gel, gitme uzaklara.*

*Ömrümüz bir niyazdır
Artık önümüz yazdır
Geceler bembeyazdır
Gel, gitme uzaklara.*

*Ömrümüz bir bahardır,
Geceler bir diyardır
İçinde her şey vardır,
Gel, gitme uzaklara.*

*Nehirler deniz arar,
Kışlarımız gün arar,
Geceler gündüz arar,
Gel, gitme uzaklara.*

*Bugün ayrı dün birdik,
Sonsuz âleme girdik;
Beyaz günler geçirdik,
Gel ,gitme uzaklara.*

BEDRİ RAHMI EYÜBOĞLU

Bir hayli esmer, kara kaşlı, kara gözlü, orta-
can uzunca boylu, dalgalı gür saçlı... Çoğu zaman
saçlarından küçük bir hevenk perçim gibi kalın kaş-
larının üstüne düşer. Elleri iri ve güçlü. Hem resim
yapan, hem şiir yazan eller... Bir zamanlar ağzın-
dan hiç sigara düşmezdi. Son günlerde yine öyle
mi, bilmem. Beş altı aydan beri görmüyorum Bedri
Rahmi'yi. Çok çalışıyor, durmadan çalışıyor. Bir
gün bana:

— Ben durursam fena dururum. Onun için gün-
de sekiz dokuz saat çalışmaya mecburum, demişti.

Ben onları, eşi Eren Eyüboğlu ile birlikte can-
lı bir resim yapma makinesi gibi görürüm. Bedri'-
nin Akademi'deki hocalığı bir yana, sabahın erken
saatlerinde başlar çalışmaya, akşamlara kadar re-
sim yapar. Arabasına atlayıp Anadolu'da gezilere
çıkarak, gittiği yerlerde hiç vakit kaybetmeden etrafı
tarar, çalışacağı yeri seçer. Bazan yalnız, bazan eşi
ile birlikte sergiler açar. Eyüboğlu, memleket dışına

taşmış olan ressamlık şöhreti yanısıra, bizim kuşağın oldukça ünlü, kıdemli bir ozanıdır.

Onun ilk mısralarını 1928'de, sahifelerini genç heveskârlara açık tutan Muhit Dergisi'nde görmüş-tüm. Aynı sahifede şiirleri çıkan gençlerden ayrılan ve birdenbire insanı saran bir havası vardı.

Daha sonraları çeşitli dergilerde okuduğum şiirleri -resim yaptığını bildiğim için olsa gerek- bende bir ressamın fırçasından çıkmış renk ve hareket cümbüşleriyle dolu birer tablo izlenimi uyandırıyor-du. 1941 yılında yayınladığı "Yaradana Mektuplar" adlı şiir kitabında bütün şiirlerini topluca okuduktan sonra kanılarımda bazı değişiklikler oldu. Ressam Bedri Rahmi ile, şair Bedri Rahmi, zaman zaman aynı şiir potasında eriyip birleşiyorlar, bazan da birbirlerinden tamamen ayrılıyorlardı. Öyle sanıyorum ki, bu devre, Eyüboğlu'nun kişiliğini aradığı, kendine özgü şiir çabaları, yaptığı delikanlılık çağlarıdır.

Ressam-şairimiz, zamanla şiirle, resimle yetinmeyip Yeni Adam dergisinde, Tan ve Cumhuriyet gazetelerinde çeşitli makale, fıkralar ve hikâyeler yazmış, bir zamanlar da Milliyet gazetesinin açtığı bir hikâye yarışmasında birinciliği kazanmıştır.

Şiir ve düz yazılarının pek çoğunun Ses, Dün, İnsan, Varlık, Yeditepe, İnkılâpçı Gençlik dergilerinde yayınlayan Eyüboğlu, bizim kuşak içinde halk şiirine ve halk zevkine büyük değer vermiş ve nitekim

F. 9

1953'de "Canım Anadolu" adlı bir kitap yayınlamıştır. Halk şiiri kadar halk ezgilerine de tutkun olan şairimiz, bir gün bana:

— Ben halk türkülerini, halk şiirini sevmeyi anamdan, Fransızca'yı ve batı kültürünü de babamdan öğrendim, demişti.

Evinde, Anadolu gezilerinde her zaman ve her yerde halk türküleri dinlemeyi çok seven Eyüboğlu, şehirleşmiş, yozlaşmış halk türküleri taklitleriyle, otantik, gerçek halk türkülerini titiz zevkli bir folklorcu gibi ayırmasını gayet iyi bilir. Zaten resimde, Anadolu kilimlerinden, Anadolu halılarından ve süslemelerinden yürüyerek yeni Türk resminin öncülüğünü yapan sanatkâr, şiirde olsun, resimde olsun modern sanat anlayışıyla millîciliği en güzel ortam ve anlamda birleştirmiş ve onun bu tutumu memleket ölçüsünde yaygın bir hale gelmiştir.

Bedri Rahmi Eyüboğlu, kabul etmek lâzımdır ki, şiirde kişiliği kendine özel bir kuyumcu, bir kelimeci, kısacası bir mısra şairi değildir. Ona göre şiir, gözün iyi gördüğü, yüreğin iyi duyduğu, öz ve açık deyişlerdir. Şiirin oyuna, fazla, lüzumsuz süse, kapalılığa tahammülü yoktur. Köylümüz, halkımız için ayrı, aydınlarımız için ayrı şiir düşünmek yanlışdır. Türk zevki, Anadolu zevki açık seçik, yalın, pırıl pırıl güneşli bir zevktir.

Resimde ve şiirde millîci ve Anadolucu olan Bedri Rahmi, sanattaki bu bilince Paris'te yüksek

resim tahsili yaptığı sıralarda varmış, daha sonraları, batı ülkelerinde ve Amerika'da kaldığı sürelerde özellikle kaynağı halka dayanan güzel sanatların hangi koşullar altında ve hangi yollardan yürüterek evrenselliğe ulaştığını incelemiştir.

Bugün şiirimizden, resmimizden ve diğer güzel sanat dallarından hangilerinin, ne gibi koşullar içinde dünyaya mal edilebileceğini çok iyi bilen ve sezen Eyüboğlu'nun, ne yazık ki, birkaç yıldan beri bu zevki sürdürecektir şiirlerine, düz yazılarına hasret çekmekteyiz. Benim okuduğum, gördüğüm kadar gazetelerde, dergilerde yazılarına raslamıyoruz. Ne oldu, şiire küstü mü? Yoksa sessizce bir şeyler hazırlıyor da bunları bir kitapta toplamayı mı düşünüyor? Benim bildiğim, Bedri Rahmi'nin resim gibi şiirsiz yaşamasına imkân yoktur. Belki de diyorum, onun son yıllarda büyük yapıları, modern otelleri süsleyen geniş hacimli çalışmaları şiire zaman ve imkân bırakmıyor.

Bir de şu var: Bedri Rahmi zamanı ve zevkleri iyi kollayan bir sanatkârdır. Yeni şiir akımları ve anlayışları içinde güme gitmektense, bir süre susmayı da düşünmüş olabilir.

Biz şimdi onun yeni şiirlerini bekleye dururken, hiç eskimeyen, hiç yıpranmayan, taptaze kalmış bir şiirini "Güzel ile Faydalı" adlı şiirini okuyalım:

*Ben arıya arı demem
Arının balı olmak*

Ben güzele güzel demem
Güzel faydalı olmalı
Güzel dediğin işe yaramalı
Kadın mı? Hamur yoğurmali
Çocuk doğurmali.
Ağaç mı? Meyva vermeli
Çiçek mi? Kokmalı
Bayramdan bayrama neyleyim güzeli
Güzel dediğin her Allahın günü
Yanı başımızda olmalı
Yağmur misali hem gözüümüze, hem gönlümüze
Hem toprağımıza yağmalı
Güzel dediğin yağmur misali hepimizin olmalı.

Bu güzel şiirinde de görüldüğü gibi, Bedri Rahmi Eyüboğlu sanatın, faydanın emrinde ve hükmünde olmasını isteyen bir anlayışa sahiptir. Ve hemen söylemeliyim ki, bu serbest mısralarda uzaktan uzağa kokusunu ve ruhunu duyuran bir halk şiiri havası vardır.

Şimdi de ressam gözüyle çalışan şair Bedri Rahmi'den başka bir örnek verelim: .

YIKANSIN GÖZLERİM YIKANSIN

Soyunsun gözlerimin cilâsında
İçersinden aydınlanmış tarlalar
Soyunsun beyazlığı içlerinden gelen evler

*Soyunsun utancını arzular
Yıkansın gözlerim yıkansın...*

*Soyunsun gözlerimin cilâsında
Gelmiş, gelecek bütün kızlar,
Soyunsun hafızanın insan gözü değmemiş yerin-
Sineler, buseler, arzular **de**
Ve bütün bir ömür
Lâhzada harcansın
Yıkansın gözlerim yıkansın...*

FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA

Güçlü şiirlerini 1935 yılından beri çeşitli dergilerde gördüğüm halde, ne İstanbul'da ne de Ankara'da Fazıl Hüsnü ile buluşup tanışmak mümkün olmadı. Çünkü şairimiz, Ordumuzun genç bir subayı olarak Anadolu'da, çoğunlukla doğu illerinde bulunuyordu. Kendi isteğiyle yüzbaşıyken emekliye ayrıldıktan sonra İstanbul'a geldi, Çalışma Bakanlığı'nın İstanbul Bölge Müdürlüğü'nde müfettişlik görevi yapıyordu.

1950'den bu yana birçok fırsatlar çıktığı halde bir türlü karşılaşıp buluşamıyorduk. Çok gariptir, şair ve yazarların pek çoğu meyhanelerde buluşup tanışırlar. Bizimki de öyle oldu. Bir sonbahar akşamıydı, Beyoğlu'nda Çiçek Pasajı'ndaki meyhanelerden birine tek başıma gitmiştim. Dışarıda hafif hafif yağmur çiseliyordu. Rutubetle, bana göre gamlı, fakat çok hareketli bir Beyoğlu akşamı...

Küçük meyhanenin bir köşesinde yemeğimi yer, kadehimi yudumlarken tam da karşımdaki masaya gözüm ilişti. İki kişi biraz erkence başladıkları için

olacak, içki ve yemek faslını bitirmek üzereydiler. Çünkü dikkat ettim, sofralarındaki tabaklar boşalmış, şişeler tükenmiş, meze artıkları boş bir tabağa doldurulmuş ve konuşmaları bir hayli hararetlenmişti. İnsan böyle yerlerde tek başına olunca ister istemez çevresiyle ilgilenir, hattâ bazan komşu masalarda yapılan konuşmalara kulak verir, dikkat ve tecessüsü artar.

İşte ben de bu ruh haleti içindeydim. Karşımdaki masada oturan iki kişiden biri, ötekine yüksek sesle:

— Fazıl Hüsnü, sen bu şiirinde kendini de geçmişsin! gibilerden methiyeler savuruyor, karşısındaki de onu sakın, kendinden emin, coşmadan, heyecanlanmadan dinliyordu.

Bir anda gözümün önünden Fazıl Hüsnü'nün dergilerde çıkan resimleri geçti. Hayalimdeki insanla karşımdaki insanı kıyaslamaya başladım. Birkaç dakika süren bu inceleme ve kıyaslamadan sonra kesinlikle karar verdim: Çatık kaşları, sıhhatli yüzü, etine dolgun-tıknaz vücudu ve bir askere yakışan ciddiyetiyle karşımdaki adam hiç şüphesiz Fazıl Hüsnü Dağlarca'ydı.

Kendisini inceden inceye tetkik ettiğimin herhalde farkında olacak ki, o da bana gözlerini dikti, uzun uzun baktı baktı, kadehine biraz daha içki koydu, tekrar, gene baktı. O sırada ben ayağa kalktım, iki adım yürüdükten sonra masalarına yaklaştım.

tım, içkinin verdiği rahathk içinde kendimi tanıttım. Fazıl Hüsnü'nün ilk cümlesi şu oldu:

— Deminden beri sizinle gözlerimizle konuşuyorduk. Siz gelmeseniz ben gelecektim...

Kırk yıllık dostmuş gibi konuşmaya başladık. Yanındaki arkadaşı, Fazıl Hüsnü'nün şiirlerini Fransızcaya çeviren bir meraklıymış, çevirdiği şiirler Fransa'da bir dergide yayınlanmış... Şimdi ismini hatırlayamadığım bu genci o akşam çok sevmiş ve konuşmalarını merakla dinlemiştim. Fazıl Hüsnü, az konuşuyor, daha çok dinliyor, arasıra sualler soruyor, kendisi hakkında konuşulmasından -pek hissettirmeden- zevk duyuyordu. Herhangi bir konu üzerinde fikrini söylerken özellikle benzetişleri ve kısa cümlelerle yaptığı tahliller çok canlı ve yeniydi. Söylenmiş sözleri, beylik lâfları tekrarlamaktan kaçan bir hali vardı. Fakat konuşması hiç de güzel değildi. Konyalı-Adanalı arası garip bir diyalekti vardı. Bazı kelimelerini anlamakta güçlük çekiyordum. Ve pek tabii şiirlerini de güzel okuyamıyordu.

Daha sonraları iyice farkettim ki, Fazıl Hüsnü, bu eksikliklerini bildiği için kendisi okumuyor, yeni yazdığı bir şiiri ısrarla istediğimiz zaman bir kâğıt kalem istiyor, oracıkta hemen yazıyor, buyurun siz okuyun! diyordu. Nitekim Fazıl Hüsnü'nün hiçbir toplulukta, hiçbir törende ve çok rica ettikleri halde okulların tertip ettikleri hiçbir şiir matinesinde tek bir mısra okuduğu ne görülmüş, ne de duyulmuştur.

Bundan 5-6 yıl önce İstanbul Radyosu'nda ter-tiple­diğim "Ozanlar ve Sesleri" adlı programa pek çok genç şair arkadaşlarım seslerini verdiği halde Fazıl Hüs­nü bütün ısrar ve ricalarıma rağmen bu pro­gramlara katılmamış, ancak benim okuduğum şiirlerinin altına kendi sesiyle imzasını atmıştı. Rad-yoculuk hayatımda garip olduğu kadar, bir nevi ye-nilik sayılabilecek bu hâdise şöyle cereyan etmişti: Boş bir banda Fazıl Hüs­nü'ye belki on defa (Fazıl Hüs­nü Dağlarca) diye ismini söyletmiş, sonra bun-ları benim okuduğum kendi şiirlerinin altına monte etmiştim. Ne kadar gariptir ki, şairimiz her defa-sında ismini ayrı bir ton ve renkle söylüyordu. Ni-ye böyle yaptığını sorduğum zaman, şu cevabı verdi:

— Nasıl şiirlerim birbirine benzemiyorsa, ses imzalarım da birbirine benzememeli. Onların hepsi bende ve başkalarında geçmiş günlerin anılarını ve çağrışımlarını yaratmalıdır.

Kendi kendime, güzel söz ama, beni tatmin et-medi, insanın imzası bir çeşit olmalı ve değişmeme-li, diye düşündüm.

Fazıl Hüs­nü Dağlarca, kendi kuşağı içinde hiç şüphesiz en ön plânda geliyor, dergilerde çıkan ve kitap halinde yayınlanan şiirleri şöhretini her gün biraz daha artırıyordu. Fakat Fazıl'ın şöhreti, daha çok şairler ve yeni edebiyatımızı yakından izleyen

meraklılar arasında yaygındır. Kendinden evvel gelen kuşaktaki Nâzım Hikmet, Faruk Nafiz Çamlıbel, Necip Fazıl Kısakürek, Behçet Kemal Çağlar gibi halka inmiyor, büyük kütlelerin çoğunluğu -hattâ entellektüeller de dahil- Fazıl Hüsnü Dağlarca adını tanımıyor, şiirini bilmiyordu. Halbuki Dağlarca, yukarıda adlarını saydığım şairlerle kıyaslandığı zaman, bazıları ile aynı hizada, bazılarından da büyük bir şairdi. Çok şiir yazıyordu. Çok kitap çıkarıyordu ve hemen hemen edebiyat dergilerinin hepsinde imzasına raslanıyordu. Böyle olduğu halde değerine eşit bir şöhreti yoktu.

Uzak değil, on sene kadar evvel Anadolu'da bir gezi sırasında misafir olduğum ünlü bir Vali, bana günümüzün en değerli, en sevilen şairi kim? diye sordu. Üç isim saydım. Bunların başında Fazıl Hüsnü vardı. Ünlü Vali, gayet safca ve hiçbir küçüklük duygusuna kapılmadan :

— Tanımıyorum, hiç ismini duymadım, demesin mi?

Çok gariptir, bir Tevfik Fikret yirmi yaşında, bir Faruk Nafiz, bir Orhan Seyfi 25 yaşında, bir Nâzım Hikmet 22 yaşında, bir Necip Fazıl aşağı yukarı 23 yaşında şöhretini duyduğu, halka mal olduğu halde, bizim kuşakta kırkına, ellisine dayanan ve yukarıda isimlerini saydığım şairlerden hiç de aşağı olmayan bir yığın ozan, ancak bir avuç edebiyatsever arasında tanınmakta, bir türlü halka,

geniş kütlelere kadar inememektedir. Varsa yoksa halkımız, hattâ aydınlarımız arasında hâlâ Yahya Kemal, Faruk Nafiz, Nâzım Hikmet, Necip Fazıl isimleri dilden dile dolaşmakta, genç ozanların adlarını bilenlere, kitaplarını ev kitaplıklarında bulunduranlara pek seyrek rastlanmaktadır. Halkla genç ozanlarımız arasındaki -ki birçoğuna genç denemez- bu mesafenin, bu kopukluğun sebepleri ne ola? Bunun birçok sebepleri arasında hatırıma hemen geliverenler şunlar olsa gerek: Bir defa çağımız insanı, genellikle maddileşmiştir. Biraz da romantik çağlar boyunca akıp gelen hissîlik ve şiirseverlik duyguları hemen herkeste azalmıştır. Sonra, genç ozanlarla halkımız arasında dil bakımından, şiir anlayışı bakımından büyük uçurumlar vardır. Ve nihayet, şiirimiz Batı anlamında gerek örf, gerek biçim ve gerekse konu zenginliği bakımından ileri bir anlayış düzeyine çıktığı halde, halkımızın büyük bir çoğunluğu olduğu yerde kalmış, ozanlarımızın ilerleyişine ayak uyduramamıştır. İşte ben çağımızın büyük bir ozanı olduğu halde, gerektiği kadar halkımızca tanınmamış ve benimsenmemiş olan Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın kaderini bu nedenlere bağlıyorum.

Çoğu zaman gerçek, çoğu zaman da kendi kendimizi avutmak, teselli etmek için söylediğimiz bir söz vardır: Büyük şairler, büyük sanatkârlar yaşadıkları çağlarda değil, öldükten sonra, daha ileri çağlarda anlaşılırlar, sevilirler. Ama bunun aksini

ispatlayan birçok örnekler de vardır. Meselâ Tevfik Fikret, Mehmet Âkif, Nâzım Hikmet gibi şairler yaşadıkları ömür boyunca isimlerini bol bol duyurdular gibi, ölümlerinden sonra da ünlerini sürdürmüşlerdir. Bütün bu konuları inceden inceye ele almak sosyologlarımıza, estetikçilerimize ve sanat tarihi yazarlarımıza düşer.

Fazıl Hüsnü Dağlarca her yönüyle bu memleketin insanını ele almış, sadece duyarak değil, göreyerek, dokunarak, diyebilirim ki; koklayarak köyümüzü, köylülerimizi şiirine mal etmiştir. Fakat ne yazık ki, köyümüz de, köylülerimiz de onun bu gerçek ve içten söyleyişlerinden habersizdir. Çünkü Fazıl'ın şiiri, aydınlar için yazılmıştır. Ve bu şiirlerde çoğu zaman bir kapalılık, halkın anlıyamıyacağı bir içtenlik, bir burukluk ve şiirin kişiliğine özel, garip bir istif oyunu var.

“Toprak Ana” adlı kitabından aldığım, Sivas dolaylarında yazdığı şu “Yük” şiirini birlikte okuyalım:

*Çıktım bir kuşluk vakti pazara,
Aşk idi, avare bir aşk idi gönlümün tek yükü,
Gördüm oduncular saçlı sakallı, vakitsiz,
On saatlik yoldan gelmiş, yorgun:
Yık evime odunu kardaş,
Bir eşek yükü.*

*Sesler uzanıyordu irili ufaklı dört yanımdan,
— Çevir arabayı hayda, çek yükü.
Tavuklar, yumurtalar, yağlar, üzümder,
Sevdim hepsini birdenbire, sevdim, utandım:
Yık evime samanı kardaş,
Bir eşek yükü.*

*Kalmadı eski azatlığım, lüzumsuzluğum,
Çöktü omuzlarıma düşünmek yükü.
Rençberler, kokular, kadıncıklar sardı beni hep,
Yaşlandığım dağ kimin, gençeldim rüzgâr ku-
Yık evime derdi kardaş dar:
Bir eşek yükü.*

ORHAN VELİ KANIK

1933 yılında yayın hayatına başlayan “Varlık Dergisi”nin ilk şairleri arasında bizim kuşaktan Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Muhip Dranas, Fazıl Hüs-nü Dağlarca, Şevket Hıfzı (Rado), Feridun Fazıl Tül-bentçi, Hamit Macit Selekler, Reşat Cemal Emek gi-bi şairler ön plânda geliyor, özellikle Muhip ve Ca-hit’e dergi hepimizden fazla itibar gösteriyordu.

Zamanla Şevket Hıfzı (Rado), Hamit Macit Selekler ve Feridun Fazıl Tülbentçi şiiri bıraktılar. Varlık, şairler yönünden hissedilir bir zayıflamaya doğru gidiyordu. Kendisi de bir şair olan derginin sahibi Yaşar Nabi, yeni yeni şöhretlere, kıymetlere yer vermeye başladı. 1933’den 1936’ya kadar sayıları el-liyi geçen birçok genç istidat bu derginin yaprakları arasında parlayıp söndü.

Nihayet 1936 yılının Aralık ayında dergi üç yeni isim üzerinde duruyor, esaslı bir hamle yapmaya hazırlanıyordu.

Orhan Veli’nin bu tarihte çıkan dört şiirini dergi şöyle sunuyordu:

“Varlık’ın şiir kadrosu yeni ve kuvvetli genç imzalarla zenginleşmektedir. Aşağıda dört şiirini okuyacağınız Orhan Veli, şimdiye kadar yazılarını neşretmemiş olmasına rağmen olgun bir sanat sahibidir. Gelecek sayılarımız onun ve arkadaşları Oktay Rifat, Melih Cevdet, Mehmet Ali Sel’in şiirimize getirdikleri yeni havayı daha iyi belirtecektir.”

Varlık’ın 1936 Aralık sayısından sonra artık üç genç şair hemen her nüshada şiir yayınlamaya başladılar. Mehmet Ali Sel, Orhan Veli’nin takma adı idi. Her nedense bazı şiirlerinin altına bu imzayı atıyordu. Fakat hemen söylemek isterim ki, Orhan Veli ile Mehmet Ali Sel imzalarını taşıyan şiirler gerek öz, gerek biçim ve gerekse işlenilen konular bakımından birbirlerinden pek farklı değildiler. Bu iki ad kullanmanın nedenini yıllardan sonra kendisine sorduğum zaman, şu cevabı aldım:

— O zamanlar çok şiir yayınlıyordum. Adımın dergide her zaman görünmesi hem benim için, hem de dergi için doğru değildi. Bir de şu var; Mehmet Ali Sel, benim bazı tecrübelerime âlet olmuş bir isimdir.

1937 yılının Şubat ayıydı. Cahit Sıtkı, bir akşam üstü o zaman çalıştığım Cumhuriyet gazetesine geldi:

— Kalk, dedi, bu akşam işin yoksa genç şairlerden biriyle tanışacağız, daha evvel mektuplaştık, bu akşam beni Tepebaşı’nda Tilla pastahanesinde bekliyecek. Sen de tanımak istersen gel...

— Kim bu şair?

— Orhan Veli.

Günlerden cumartesiydi; Cahit'in teklifini memnuniyetle kabul ettim. Bir saat sonra Tilla pastahanesinin küçük salonuna girdiğimiz zaman Orhan Veli'yi tanımakta, daha doğrusu o, bizi tanımakta hiç güçlük çekmedi. Daha çok lâvantenlerin devam ettiği bu çayhanede loş bir köşede tek başına ince uzun boylu bir genç oturuyordu. Daha evvel dergilerde Cahit'in resimlerini görmüş olacak ki, hemen tanıdı, bize doğru ilerledi, ayağa kalktığı zaman bana, hele Cahit'e nazaran çok uzun boylu olduğunu farkettim. Gayet kibar bir tavırla elini uzattı ve duyulur duyulmaz hafif bir sesle ismini söyledi. Arkasından da bana dönerek:

— Yanılmıyorsam siz de Baki Süha olacaksınız.

Yüzünde ince, zarif bir gülüşle bizi masasına davet etti. İlk tanışmanın o sıkıntılı dakikaları içinde hep birbirimize bakiştık. Orhan, birdenbire sıkıntılı havayı yırtan sıcak, samimî, aynı zamanda çok terbiyeli bir sesle konuşmaya başladı:

— Efendim, ben bu saatlerde sizi bir pastahaneye değil, bir meyhaneye davet edecektim, fakat özür dilerim, Galatasaray Lisesinde muallim muavinliği yapıyorum. Bu akşam mezundum, bir arkadaş âni olarak hastalandı, onun yerine nöbet tutmaya mecbur oldum, bir saat sonra okula dönmek zorun-

dayım... Halbuki Degüstasyon'a, yahut Rejans'a gidip birkaç kadeh içebilirdik.

Bu mazeret üzerine Cahit pek hissettirmedi ama, tam da kerahat vakti olduğu için keyfinin bir hayli kaçtığını tahmin ediyorum. Biraz kendisini zorlayarak kibarca Orhan'a cevap verdi:

— Başka bir akşam buluşur, hem içer, hem de bol bol konuşuruz.

Böylece içki ve yemek bahsi kapandıktan sonra sohbet konuları ister istemez şiire, eleştiriye, dergilere ve ufak çapta dedikoduya döküldü. Orhan'ın birçok meselelerde, kesin, kendine özgü görüş ve düşünceleri vardı. Kendinden hiç bahsetmiyor, ikide bir bizim Oktay, bizim Melih diye arkadaşlarını ele alıyor, onları açık açık methediyor, bazı şiirlerinden örnekler veriyor, müşterek fikirlerini çoğu zaman onların ağzından naklediyordu. Edebiyatımıza, birlikte çıkardıkları ilk kitapları "Garip" dolayısıyla "Garipçiler" diye geçecek olan bu üç arkadaş arasında çok sıkı bir düşünüş, görüş birliği olduğu gibi eski kuşakları yıkmak için ortak bir taktik kullandıkları da daha o zaman anlaşıyordu.

Orhan, edebiyat, özellikle şiir konusunda sakın, kararlı ve ciddî konuşuyordu. Yüzünde âdeta matematik problemi çözen bir öğretmen, ya da çalışkan bir öğrenci ifadesi vardı. Zaman zaman gülmüyor değildi. Fakat bu gülüşler nedense hep hesaplı, ölçülüydü. Yahut bende o tesiri bırakıyordu.

O akşam Orhan'ı aynı masanın başında oturur-

ken fizik yapısı, giyimi, kuşamı, tavırları bakımından da ister istemez şöyle bir süzdüm. Bende kalan bu ilk izlenimler şöyledir: Hiç de güzel bir adam değil. Yüzünde sönmüş veya patlatılmış olan ergenlik izleri var. Zaten eli alışmış, ikide bir yüzünde dolaşıyor, yeni çıkmakta olan bir ergenliği hemen yakalıyor, onunla oynuyor oynuyor, sonra dalgınlıkla yaptığı bu işten birdenbire vazgeçiyor. Kulakları başına göre büyükçe, alt dudağı etli ve sarıkık. Elleri çok güzel, tırnakları muntazam ve bembeyaz. -Diyebilirim ki, Orhan'ın en güzel yeri elleriydi-. Saçları çok hafif dalgalı, muntazam taranmış. Üzerinde muhakkak surette İngiliz kumaşı olduğunu sandığım siyaha yakın koyu renkli bir elbise... Gömleği o zaman moda olan Halifaks yakalı, boyununu biraz sıkmış, zarif bir iğne kıravat bağını sımsıkı tutuyor. Pantolonu biraz dar, yeni ütülenmişe benziyor. İnce bacaklarına göre, ayakları büyükçe, kunduraları kalın tabanlı pahalı cinsten...

Orhan'ı ölümünden birkaç yıl evvel veya ölümüne yakın zamanlarda görenler bu ilk tanışmamızdaki giyim kuşağıma belki de inanmıyacaktırlar. Çünkü son yıllardaki Orhan, üstüne başına pek bakmaz, kışın karlı, yağmurlu havalarını incecik kirli bir pardesü ile geçirir, kıravat takmaz, tıraşını muntazam olmaz, elbise yaptırmak için o eski kendisini çok seven terzilerine uğramaz olmuştur. Halbuki 18 ile 30 yaşları arasında zaman zaman imrenilecek derecede şık ve temiz giyimli bir insandı.

Yeri ve sırası gelmişken burada Orhan Veli'nin, değerli yazar ve eleştirici Fahir Onger'e hayatı hakkında verdiği notu aktarmak istiyorum:

"1914'de İstanbul'da Beykoz'da doğdum. Babam Cumhurbaşkanlığı Orkestra Şefi Klarnetist Veli Kanık. Anne tarafımdan da sanatla uğraşanlar varsa da hep amatör kalmışlar. Çocukluğum umumiyetle İstanbul'da geçti. Cihangir'de ve İstanbul'un muhtelif semtlerinde oturdum. Annem bir eşraf kızıdır. İlk tahsilimi Galatasaray'da yaptım. Sonra babamın işi Ankara'ya nakledilince Ankara Lisesinde okudum. Edebiyat merakım ilkokuldan başladı. İlkokulun ilk sınıflarında ileri sınıflarda okutulan bazı derslere karşı -bu arada tahrir dersi de vardır, bilhassa buna karşı- bir zorluk duyacağımı tahmin ederdim. Sonradan bu tahrir benim en çok sevdiğim şey oldu. Daha ufak yaşta tarih, edebiyat kitapları okurdum. Yaşıma göre hayli ağır olan bu eserlerin de edebiyat hevesim üzerine bir tesiri olmuş olabilir. Yine bu yaşlarda yazı yazmaya başladım. İlk zamanlar yalnız şiir değil, başka tarz yazılar da yazıyordum. Sonra şiir çalışmalarımın gelişmesinde çok tesiri olan iki arkadaşımın Oktay Rifat'ı yedinci sınıfta tanıdım. Melih Cevdet ile arkadaşlığımız bir sene sonra başlar. O tarihlerden sonra bu iki arkadaşımın aynı meseleler üzerinde düşündük, konuştuk. Bu arkadaşlık okuldan sonra da devam etti. Şiir tarzlarımız arasındaki yakınlık da bu münasebetin yakınlığından olsa gerek. Lise 1933

de bitti. Birkaç sene Edebiyat Fakültesine devam ettim. Felsefe okuyordum. Burayı bitiremedim. Bazı memuriyetlerde bulundum. Muallim muavinliği yaptım. PTT de çalıştım, Tercüme Bürosu'nda çalıştım. 1941 den 1944 e kadar askerlik yaptım. "Tercüme Bürosunda çalışmam askerlikten sonra olmuştur." Şairlik ile memurluğun bağdaşamayacağını gördüm. Şairliği tercih ettim. Mizacım beni buna mecbur etmiştir. Tercüme Bürosu'ndaki işim, temayüllerim ile telif edilebilecek gibi bir işti. Orada faydalı olabileceğimi sanıyordum. Fakat Reşat Şemsettin Vekil olunca, Maarifte anti-demokratik bir hava esmeye başladı. Bunun üzerine istifa etmek mecburiyetinde kaldım. Her devrede zamanımızın bütün sanatkârları ile tanışmalarım olmuştur. Nahit Sırrı'nın ısrarı üzerine ilk şiirlerimizi arkadaşlarımla beraber Varlık dergisine verdik. 1935 de Melih Belçika'daydı. Oktay ile (Sürrealistleri) okuyorduk. Melih ile irtibatımızı kesmemiştik. Şiirimiz muhtelif merhalelerden geçmiştir."

Gerçi bu kısa hal tercümesinde de belirttiği gibi Orhan, üç yıl kadar iki arkadaşı ile aynı anlayış, düşünüş içinde kaldı. Fakat sonraları onlardan ayrı bir tutumla birçok yazı türleri denedi. Bunlardan bir kısmı ekmek parası için yaptığı tercüme ve adapterlerdir. Klâsik tercümeler serisine giren Millî Eğitim Bakanlığı yayınlarından tutunuz da, Doğan Kardeş kitapları arasında çıkan Lafonten adapterlerine kadar kısa zamanda birçok kitap yayınlandı. Bir ta-

raftan da tek başına Yaprak dergisini çıkardı. Bu arada her yıl bir şiir kitabını dolduracak kadar irili ufaklı şiir yazıyor, Tercüme dergisine, Yaprak dergisine makale hazırlıyor, rûbai denemeleri yapıyordu.

Devamlı olarak bir yerde çalışmadığı için, para sıkıntısı çekiyor, günübirlik temin ettiği paralarla sigara, içki -çok az olmak üzere yemek- ve üst baş ihtiyacını ancak karşılayabiliyordu. Orhan bilhassa son yıllarda kendini içkiye çok kaptırmıştı. Akşamları bir sofrada mezelerle temiz temiz içmek âdetini çoktan unutmuş, ucuz meyhaneleri birer birer keşfetmiş, (Lambo gibi) buralarda sırasına göre, mezesiz şarap, konyak, votka içmeye başlamıştı. Parası oldukça gündüzleri de içiyor, fakat yemek yemek, zamanında uyku uyumak ihtiyacını âdeta duymuyordu.

Dikkat etmişimdir, İstanbul'da olsun, Ankara'da olsun, Orhan yazılarının pek çoğunu sabahları yazardı. Birçok şair ve yazarlarda olduğu gibi, yer seçmek, masa seçmek, gürültüden kaçmak gibi âdetleri yoktu. Her yerde rahatlıkla çalışabilirdi. Yaprak dergisinin makalelerini, hattâ mizanpajını Ankara'da Kutlu pastahanesinde hazırlardı. Böyle bir yaşayış içinde 36 yıllık kısa ömrüne herbiri edebiyatımızda bir hâdise olan Garip, Vazgeçemediğim, Destan Gibi, Yenisi, Karşı adlı beş şiir kitabıyla 22 tercüme eser, iki yüzden fazla makale ve deneme sığdırmıştır.

Orhan Veli, hiç şüphesiz kendi kuşağı içinde ve kendisinden sonra gelen kuşaklar arasında adı en çok geçen bir şair olmuştur. Yeni şiirin bu ilk ve en büyük müjdecisi iki yönlü bir savaş içinde çırpınıp durmuştur. Bir yandan kendi anlayışı içinde öz şiiri arayıp bulmak, bir yandan da kendini ve dolayısıyla yeni şiiri kabul ettirmek, eski zevki yıkmaya çalışmak, yeni şiire karşıt olanlarla kalem kavgası yapmak.

İşsizliğine, içki zaafına, parasızlığına rağmen Orhan Veli, kesinlikle söyliyebilirim ki, hiçbir zaman serseri olmamıştır. Borç almayı sevmez, yalan söylemeyi bilmez, verdiği sözü ne yapar yapar yerine getirirdi. En sıkıntılı, en dertli günlerinde bile, karamsarlığa kapılmaz, kendini avutmaya çalışırdı.

*Sanırım ki günler hep güzel gidecek
Her sabah böyle bahar;
Ne iş güç gelir aklıma, ne yoksulluğum.
Derim ki: "Sıkıntılar dura dursun!"
Şairliğimle yetinip,
Avunurum.*

Bütün şiirleri topluca gözden geçirildiği zaman Orhan'da zekânın, esprinin asıl şiir unsuruna nazarın daha ağır bastığı hemen farkedilir. Onun bu tutumu, genellikle "şairane" olmaktan kaçtığı için, romantik ekol'ü sevmemiş olmasından doğmaktadır.

Orhan'da klâsik şiirin marazî diyebileceğimiz lirizmi yerine, sadelik, dünyayı olduğu gibi görmek ve özentiden kaçmak eğilimi vardır. İlk yayınladığı şiirlerde henüz yolunu arayan Orhan Veli'nin yanı sıra, aklı ve espriyi ön plânda tutacağa benziyen bir Orhan Veli vardır ki, daha sonra ve hele ölümünden birkaç yıl evvel yazdığı parçalar bu yöndeki kişiliğini olanca açıklığıyla meydana çıkarır.

Şu parçayı birlikte okuyalım:

*Biri bir koca görür rüyasında:
Yüz lira maaşlı kibar bir adam.
Evlenir, şehire taşınırlar.
Mektuplar gelir adreslerine:
Şen yuva apartmanı, bodrum katı.
Kutu gibi bir dairede otururlar.
Ne çamaşıra gidilir artık, ne cam silmeye;
Bulaşıksa kendi bulaşıkları.
Çocukları olur, nur topu gibi;
Elden düşme bir araba satın alınır,
Kızılay bahçesine gidilir sabahları;
Kumda oynasın diye küçük Yılmaz.
Kibar çocukları gibi.*

*Lâğımcının hamam rüyasıdır
Rüyaların en güzeli.
Uzanır yatar göbek taşına;*

*Tellaklar gelip dizilir yanı başına
Biri su döker,
Biri sabunlar;
Elinde kese sıra bekler biri.
Yeni müşteriler girerken içeri,
Lâğımca,
Pamuklar gibi çıkar dışarı.*

OKTAY RİFAT

“Garipçiler” okulunun üçüncü şairi Oktay Rifat, bizim kuşak içinde en yakışıklı, en sevimli ve zamanına göre en güzel giyinen bir sanatkârdır.

Uzun boylu, kara kaşlı, kara gözlü, mütenasip vücutlu ve güzel konuşan bir şairdir. Daima güler yüzlü, şakacı ve nüktedan olan Oktay Rifat, sırası gelince bazan da hiç umulmadık bir zamanda, canını sıkan, münasebetsiz, haddini bilmeden konuşan insanlara karşı evvelâ alaycı, sonra da öfkeli, hırçın çıkışlar yapar. Bu hallerine çok tanıklık etmişimdir. Fakat bütün bu öfkeli konuşmalarına kuvvetli bir mantık ve akliselim hâkimdir.

Değerli fikir adamı ve şair Samih Rifat merhumun oğlu olan ve bugün 54 yaşında bulunan Oktay, baba evinden başlayarak ciddî ve sağlam bir eğitim görmüştür.

Çocuk yaşındayken kalabalık ve hepsi de, kültürlü, yabancı dil bilir bir ev içinde edebiyat ve şiir terbiyesi almış, başta babası olmak üzere ağabeyi ve ablalarından çok şey öğrenmiş, ortaokul ve lise öğrenimindeyken arkadaşları arasında kolayca

kendini göstermiş, irsî diyebileceğimiz bir kabiliyetle şiirler yazmaya başlamıştır.

Birçok şairlerimizin aksine, şairlikle yüksek tahsili bir arada yürütmesini de bilen Oktay Rifat, Ankara Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra, bir müddet Maliye Vekâletinde çalışmış, aynı Vekâlet adına ihtisas yapmak üzere Paris'e gönderilmiş, fakat İkinci Dünya Savaşında Paris'in düşmesi üzerine -o da Cahit Sıtkı Tarancı ile beraber- bisikletle Paris'ten kaçarak yurda dönmüş ve ihtisas tahsilini yarıda bırakmıştır.

Oktay Rifat'ı bana ilk defa 1940 yılında Ankara'da bir yaz günü Kutlu pasthanesinde, Orhan Veli tanıştırdı. Şöhretlerinin ilk basamaklarında tatlı günler geçiren "Garipçiler" okulunun bu iki değerli üyesi, karşılıklı oturmuşlar, dondurma yiyorlar ve haklarında çıkmış olan bir tenkid yazısına verilecek cevap üzerinde konuşuyorlardı.

Orhan, gayet sakin ve kendinden emin duruyor, Oktay ise heyecanlı, biraz öfkeli, haksızlığa uğramış insanların isyanı içinde gayet sert, fakat düzgün, inandırıcı bir dille konuşuyordu. Orhan, onu teskin etmek için:

— Hakkımızda her yazılan yazıya cevap verecek olursak, şiir yazmaya vakit bulamayız, diyordu.

Oktay, bu söz üzerine gülerek:

— Çok haklısın, bu kısıkanç, dar görüşlü adamlara cevap vermeye değmez, diyerek bahsi kapattı. Sonra da bana dönerek çok kibar bir tavırla:

— Çok affedersiniz, tam da sinirlerimi bozan bir konu üzerinde konuşurken geldiğiniz için sizinle meşgul olamadım. Cahit Paris'teyken her zaman sizden bahsederdi, sizi hepimiz severiz, diyerek gönlümü aldı.

O günden sonra Oktay'la artık arkadaş olmuştuk. O yılların Ankara'sı, güzel sanatların her alanında, özellikle edebiyat ve şiir yönünden çok hareketliydi. Bugünkü ünlü şairlerin pek çoğu Ankara'daydı.

Oktay Rifat'la sık sık pastahanelerde, daha çok Ulus'taki Şükran lokantasında diğer arkadaşlarla birlikte buluşuyor, şiirler okuyor, tartışmalar yapıyorduk.

Bir akşam Oktay'la yalnız ikimiz, Şükran lokantasından başka bir yerde, ünlü bir şarapçıda yemek yiyip şarap içtikten sonra hesap istedik. Masamıza bakan garson, elindeki hesap pusulasını -bizi biraz çakırkeyif görmüş olacak ki- şişirdikçe şişirdikten sonra masamıza bıraktı. Oktay'la birlikte pusulaya inceden inceye göz gezdirdikten sonra itiraz ettik:

— Biz şunları, yemedik... Biz bu kadar değil, şu kadar içtik...

Garson gayet sert ve hattâ terbiyesizce cevaplar vermeye başladı. Şaraphanenin patronunu çağırdık, ona da aynı itirazları yaptık. Patron, bizi uzun uzun dinledikten sonra:

— Ben karışmam, kozunuzu garsonla paylaşın! diye çekti gitti.

Nihayet, uzatmıyalım, parayı vermedik. Karakolluk olduk. Karakol da şaraphaneye yüz adım kadar var yoktu. Oktay önde, ben arkada, yanımızda beyaz önlüğüyle garson girdik karakoldan içeri.

Genç bir komiser muavini, garsonun şikâyetlerini dinledi dinledi. Ve sonunda ne istediğini sordu. Garson:

— Hiç beyim... Yakışır mı bu beylere, versinler 15 lirayı nereye giderlerse gitsinler...

Komiser, sonra bizlere döndü ve hüviyetlerimizi tesbit etmek üzere adlarımızı sordu. Önce Oktay, sonra ben sıkıla sıkıla isimlerimizi, iş yerlerimizi söyledik.

Genç komiserin yüzü bir anda kıpkırmızı oldu. Şaraphanenin ârsız garsonuna hışımla:

— Çık dışarı!.. diye bağırdı.

Garson:

— Niçin çıkayım, efendim? diyecek oldu.

Komiser bu sefer daha yüksek sesle:

— Çık diyorum sana, sen bu beylerin kim olduğunu biliyor musun? diye bağırdı.

Garson dışarı çıktı. Genç komiserle başbaşa kaldık. Sonra bize dönerek:

— Affedersiniz efendim, sizi buraya kadar getirmişler. Buyurun, oturun birer kahve içelim, diye hürmetkâr bir tavırla bizleri misafir etmek istedi. Teşekkür ederek vaktin geç olduğunu söyledik ve karakoldan ayrıldık.

Birkaç gün sonra öğrendik ki, garsonu hışımla karakoldan kovan ve bize kahve ikram etmek isteyen genç, terbiyeli komiser, amatör bir şairmiş, Oktay'ın ve benim şiirlerimizi okur, hattâ bazılarını ezbere bilirmiş.

O günlerde Oktay'a bunu telefonla söylediğim zaman, büyük bir sevinçle gülerek şu cevabı verdi:

— Şiir, ilk defa imdadımıza yetişti... Yaşasın komiser bey! Yaşasın şiir! diyordu.

Oktay Rifât da öteki arkadaşları gibi şiirden başka çeşitli sanat ve edebiyat konularında makaleler yazdı, tercümeler yaptı, yeni bir anlayış, yeni bir biçim getiren başarılı piyesler yazdı. Ve hiç şüphesiz en güçlü ve kendisinin de en çok inandığı şiirden ayrılmadı.

Oktay'ın şiirlerinde çoğunlukla dünyaya ve hayata gülerek bakan, zaman zaman da ince bir görüşle alay eden garip, bazan acı, ama yine de her şeye rağmen tasasız gibi görünen bir tutum vardır.

Akıl ve sezi yollarına daima açık bulunan bu rahat, bu pervasız söyleyişler, aslında çok titiz, çok uzun süren çalışmalardan sonra doğmuştur.

BİZİM KUŞAK VE ÖTEKİLER

Şu “Uludağ Sokak Satıcıları” şüirinin, hafif, uçarı güzelliğine bakın:

*Girin satıcılar evimin bülbülleri
Girin girin aydınlık bahçemden içeri
Üzüm satın armut satın nar satın bize
Dağlar görünürken kapıda aranızdan
İndirin tüy gibi küfeyi sırtınızdan
Bir elmada bir mevsim dolsun evimize
Ya sen ey karınca taciri gazeteci
Ağzının içinde bir sap ebegümeci
Kaşlarında macera gözlerinde oyun
Şeytan gibi kaçan yollu bisikletinle
Yırtık çizmelerin kadife kasketinle
Getir o eski sevincini çocukluğun*

*Akşamlı bacada mavileşince duman
Biten türkü gibi uzaklaşın kapımdan
Kayın ağır ağır gündüzden geceye
Ey İstanbul ağzıyla mal satan simitçi
Çocukları eğşine bindiren sütçü
Halil İbrahim bereketi kesenize.*

MELİH CEVDET ANDAY

Sarışın, yeşil gözlü, kırmızı yüzlü, etine dolgun, sıhhatli bir vücut... Bol ışıklı, elektrikli çenesi kendine has bir vakar taşıyan sarı bıyıklarıyla Melih Cevdet Anday, memleketimizde çok sık raslanan tiplerden değildir. Onu tanımayan biri, ilk görüşte, bu adam ya Macar, ya Alman, yahut da bir İngilizdir, diyebilir.

Hareketli, sert mizaçlı bir insandır. Alıngan ve onuruna düşkündür. Fakat hemen söylemeliyim ki, Anday'ın, insanlar için, hak için, hürriyet için çarpan temiz bir kalbi vardır.

Çoğu zaman, en yakın arkadaşlarını bile bu hassasiyeti dolayısıyla kırdığı, uzun uzun tartıştığı görülmüştür. Hatır için, gönül almak için eğriye doğru, doğruya eğri dediğine hiç tanık olmadım. Gençliğinde çok daha sert, çok daha savaşıcı olan Melih Cevdet, yaşlandıkça, hele ellisini aştıktan sonra bu mizacından hiçbir şey kaybetmemekle beraber, tartışmaya ve insanları inandırma çabalarında daha yu-

muşak, daha sevimli ve daha babacan olmaya başlamıştır.

1936'dan bu yana edebiyatımıza katılan "Garipçiler" okulunun üç üyesinden biri olan Anday, kısa zamanda iki arkadaşı, Orhan Veli ve Oktay Rifat'tan ayrı bir şiir anlayışı ve söyleyişi seçmiş, gerçekçi şiire ön-ayak olarak kendinden sonra gelen genç kuşaklara geniş etkilerde bulunmuştur.

Melih Cevdet'in gerçekçiliği kuru, sert bir gerçekçilik değildir. Çağımızın aradığı ve çoğu zaman ulaşabilmek için şiirin his ve derinlik unsurlarını bir yana attığı anlayışın dışında, şiire fikri, insanoğlunun çeşitli sorunlarını hissettirmeden, belâgat ve gösterişe sapmadan istif etmesini bilen bir tutum içindedir.

Onun, birçok konuları tatlı bir şiir rüzgârı içinde ele alıp, kâh şaka edercesine bir espri havasına büründürerek ve bazan da acı söyliyerek yepyeni, taptaze bir söyleyiş tarzı vardır ki, fazla ileri gitmiyorsam, diyeceğim ki; Melih Cevdet Anday, tam anlamıyla günümüzün aradığı şair tipinin ta kendisidir.

Şairimiz bir başka yönüyle şiirde teatral unsura hiç itibar etmez, mısra yapılarında çok titiz bir kelimeci ve yalın Türkçenin yumuşak, rahat, halka mal olmuş akım ve eğilimlerine son derecede riayet-kârdır.

Onun şiirlerini meydanlarda, sahnelerde, radyolarda yüksek sesle, klâsik inşat kaidelerine uya-

rak okuyacak olursanız, mısraların ince yapısı birdenbire kaybolur. Çünkü, birçok şiirlerinde Anday, kulağınıza fısıldar gibi, tâ ruhunuza, benliğinizin derinliklerine seslenir. Bu seslenişin fazla heyecanlanmaya, bağırıp çağırmaya tahammülü yoktur. Onun birçok şiirlerini kendi kendinize -gözlerinizle okuyarak- az çok kapalı gibi görünen müzik kalitesine varmanız lâzımdır.

Melih Cevdet, edebiyatımıza şiir kapısından girmiş, daha sonraları makale, fıkra, inceleme ve piyesler yazmış, tercümeler yapmıştır.

Hemen söylemek isterim ki, düz yazılarında büyük bir başarı sağlayan Melih Cevdet, hele fıkra ve makale türünde, fikir ve sanat çevrelerinin büyük bir ilgi ve sevgiyle izlediği bir kıymet olmasını bilmiştir.

Herkes tarafından rahatlıkla anlaşılan güzel ve sağlam Türkçesi, en ağır, en ciddi konularda bile insanı sıkmayan üslûbu -özellikle bir zamanlar Cumhuriyet gazetesinde çıkan makaleleri- okul kitaplarında örnek olarak gösterilebilecek bir nitelik taşır.

Herhangi bir konuyu anlatış tarzındaki sadelik içindeki renklilik ve hareketlilik, zannımca arkasını giire, şiir terbiyesine dayayan bir tecrübe ve yeterlikten gelmektedir.

Bu arada şunu da söylemeliyim, şair olarak büyük bir güce sahip olan pek çok sanatkâr tanım ki, düz yazıda hiçbir başarı sağlayamamışlardır. Demek ki, Anday'ın düz yazıdaki başarılarını

sadece edebiyata şiir kapısından girmesine bağlamak da doğru değildir. O, iyi bir şair olduğu kadar, kuvvetli bir mantık, sezi ve anlayışa sahip fikir adamıdır da. Dünyada ve memleketimizde neler olup bitiyor, halkımız, aydınlarımız ne haldedir? Bu memleket nelere muhtaçtır? Yarınki dünyaya, gelecek günlere erişecek olan genç kuşaklara ne gibi hizmetlerde bulunabiliriz? Edebiyatımızın, eğitici, öğretici ve zevkleri yükseltici bir niteliğe ulaşabilmesi için neler yapmamız lâzımdır?

İşte, zaman zaman derin bir zevk içinde şiirler yazan güler yüzlü Melih Cevdet, okuyarak, inceleyerek hep bunları düşünür. Makaleler yazarak, dostlarıyla sohbet ederek memleketine ve çevresine kendi çapında faydalı olmaya çalışıyor. Ona göre, günümüzün şairi, sadece tatlı sözler söyleyen, kendi âleminde münzevî bir insan değil, nerede ve hangi koşullar içinde bulunursa bulunsun, faydalı olmayı ve daima ileriye doğru bakmaya mecbur olan bir fikir adamıdır.

Eski şair, -ser çiçekleri gibi- küçücük âleminde yaşayan, sadece bir süs ve zevk insanı gibiydi. Topiumdan ayrı yaşamak, sadece gönlümüze ve zevklerimizle seslenmek onun başlıca ve tek göreviydi.

Çağımızın şairi ise, sadece şiirin kör kuyusuna seslenmekle kalmayıp konferanslarla, makalelerle, fıkralarla, incelemelerle, piyeslerle ve şiirle çok yönlü ve çok ayrıntılı bir çalışma gücüne sahip olmak zorundadır.

Melih Cevdet Anday, bugün 53 yaşındadır. Olgunluk devresinin, eser verme çağının en güzel noktasında bulunmaktadır. Yeni yeni şiirler yazmakta, piyesler hazırlamakta, hocalık yapmakta ve kendisini daha ileri günlerin, gelecek kuşakların yararına adamaktadır.

Onun sanat kişiliğini anlatmaya ve portresini çizmeye çalışan bu yazı, biraz fazlaca ciddi oldu galiba. İsterseniz, tekrar onun şairliğine dönerek, çok sevilen “Rahatı Kaçan Ağaç” adlı şiirini birlikte okuyalım:

*Tanıdığım bir ağaç var
Etlik bağlarına yakın
Saadetin adını bile duymamış.
Allahın işine bakın*

*Geceyi gündüzü bilmiyor
Dört mevsimi, rüzgârı, karı
Ay ışığına bayılıyor
Ama kötülemiyor karanlığı.*

*Ona bir kitap vereceğim
Rahatını kaçırmak için
Bir öğrene görsün aşkı
Ağacı o vakit seyredin.*

Melih Cevdet Anday, yukarıda da söylediğim gibi, tatlı dilli, şaka ile ciddiye yanyana yürüten, in-

sanlara en sert, en yoğun fikirleri sevimli, yumuşak ve rahat bir eda içinde telkin etmesini en iyi başaran şairlerimizden biridir.

Örneğin şu “Hayvanat Bahçesi” adlı şiirin kuşlar bölümünü okuyalım:

*Merhaba küçük kuşlar merhaba
Nedir bu sessizlik, hani selâm sabah
Hani fiskoslar, gülüşmeler, fıkırtılar
Ahlar, oflar, nâralar, çığlıklar
Nerde sevda şarkıları nerde
Göksu safaları, Kâğıthane safaları
Alemdağı, Çırçır, Anadoluhisarı
Anısı da mı kalmadı o günlerin?
Yakışmıyor böyle susup oturmak doğrusu
Yakışmıyor birinize
Kartal mı sandın kendini serçe?
Ya sen sakakuşu
Hani tenekelerin, hani çeşme başı
Merkebin başında Kayışdağ suyu
Çocuk sesleriyle dolu Enez küpleri
Bakır maşrapalar beyaz tülbentler
Merhaba dut yemiş bülbül
Ne düşünüyorsun böyle?
Dut yediğin günleri herhalde
Hani o günler diyorsun
Merhaba arpacı kumrusu
Düşünüp dur bakalım ispinoz kuşu*

*Düşünün bütün kuşlar düşünün
Başınıza gelen işi
Bunu yapan iki buçuk kişi
Çoğu erkek, azı dişi
Azı dişi, köpek dişi
Ey ağrılarla çıkan yirmi yaş dişi.*

*Merhaba muhabbet kuşu
Bil bakayım sevdiğim kızı
Kalmadı değil mi güzelim dünyanın
Tadı tuzu
Sana da merhaba kafiye kuşu
Zır zır zır zır
Kaynana zırlıtısı
Bak sapıtverdin işi.*

İLHAN BERK

*Ne zaman seni düşünsem
Bir ceylan su içmeye iner
Çayırıları büyürken görürüm*

*Her akşam seninle
Yeşil bir zeytin tanesi
Bir parça mavi deniz
Alır beni*

*Seni düşündükçe
Gül dikiyorum elimin değdiği yere
Atlara su veriyorum
Daha bir seviyorum dağları.*

İlhan BERK

Ortadan biraz fazla uzunca boylu, esmer, dalgalı saçlı... İyi giyinmesini bilen ve seven bir insan. İlhan Berk'i bundan 20 yıl kadar önce Ankara'da Şükran lokantasında yalnız başına oturmuş, kadehini yudumlarken görmüştüm. Bizim masamız kala-

balıktı. Necati Cumalı davet ettiği halde yanımıza gelmedi, tek başına içmeye devam etti.

Necati Cumalı:

— Galiba içimizden birine dargın, gelmek istemiyor, dedi. Nitekim sonradan öğrendik, şimdi kim olduğunu unuttuğum, bizim masada oturan bir arkadaşla araları açılmış.

İlhan Berk o yıllarda Anadolu'nun çeşitli kasaba ve şehirlerinde öğretmenlik yaptığı için ancak yaz aylarında Ankara'ya, İstanbul'a gelebiliyordu. Kendisiyle karşı karşıya oturup uzunca bir sohbet yaptığımızı hatırlamıyorum. Ancak uzaktan uzağa selâmlaşıyorduk. Bundan iki yıl evvel onu bir defa da Marmara Adasında eşiyile birlikte plâjda görmüştüm. Selâmlaştık, hal-hatır sorduk, o kadar. Küskün ve neşesiz bir hali vardı. Kendi kendime, İlhan Berk, ya beni sevmiyor, ya da yalnızlıktan hoşlanan, insanlardan kaçan bir mizaca sahip, diye düşündüm. Her ikisi de doğru olabilirdi. Sanatkârlar, özellikle şairler, hep böyledir. Onların bir insana kanı kaynamadı mı ne yapsanız, ne etseniz kendinizi sevdiremezsiniz. Bazıları da kişiliklerine çok düşkün olurlar. Kıldan nem kaparlar. Bir bakış, bir el sıkış onları gücendirmeye yeter. Bilmiyorum, İlhan Berk de bunlardan biri mi? Ama ben onu daha çok yalnızlıktan hoşlanan bir insan olarak gördüm.

30 yıldan beri kitaplarını okuduğum, çeşitli dergi ve gazetelerde şiirlerini, düz yazılarını gördüğüm İlhan Berk, bütün hayatını şiire bağladığı, durup

dinlenmeden okuduğu ve yazdığı halde, şairlik gücüne lâyık bir şöhrete kavuşamamıştır. Sanata karşı bu kadar saygılı ve bağlı olan şairimizin hak ettiği ölçüde ün yapamamasının sebepleri vardır elbet. Berk, İstanbul ve Ankara'dan uzakta, uzun yıllar hocalık yaptığı Anadolu kasaba ve şehirlerinde zaman zaman unutulmuş, zaman zaman da şöhretini tazelemek, güçlendirmek için ortaya çıkmış, fakat son yıllara kadar sanat pazarında ortamını bulamamıştır. Bir de onun sanat anlayışındaki değişmeler, çizdiği zikzaklar, başarılı eserler verse bile halka mal olmasına, geniş bir şirsever kitlesinin hakkını olumlu bir hüküm vermesine imkân bırakmamıştır. Ancak şairler ve eleştiricilerin ilgilendiği dar bir alanda kalan İlhan Berk, ister istemez yaygın bir şöhrete ulaşamamıştır. Biz onun adına "şöhret de neymiş, bir şairin halka mal olamaması bir şey ifade etmez, iyi şair kendi kendine yeten adamdır." desek de, gerçek pek de öyle değildir. Bir sanatkârın adını bol bol duyması, onun yaratma gücünü, yaratma hızını arttırır.

İlhan Berk 1916 yılında Manisa'da doğmuştur. Balıkesir Necati Bey Öğretmen Okulunu bitirdikten sonra Giresun'un Espiye bucağında iki yıl ilkokul öğretmenliği yaptı. 1945 yılında Ankara'da Gazi Eğitim Enstitüsü'nün Fransızca bölümünden mezun oldu. 1945-1953 yılları arasında Zonguldak-Samsun ve Kırşehir'deki ortaokullarda Fransızca öğretmen-

liği yaptı. 1956 yılından beri de Ankara'da Ziraat Bankası'nda mütercim olarak çalışmaktadır.

Berk'in ilk yazıları 1935 yılında Manisa Halkevi dergisinde görülmeye başladı. Sonraları Varlık, Servet-i Fünun, Yeni Adam, Ses, Yeditepe dergileriyle Vatan gazetesinin sanat yaprağında şiirleri, çeşitli düz yazıları çıktı.

Şiir kitapları şunlardır: Güneşi Yakanların Selâmı (1935), İstanbul (1947), Günaydın Yeryüzü (1952), Türkiye Şarkısı (1953), Koroğlu (1955), Gâile Denizi (1959), Çivi Yazısı (1960), Otağ (1961), Mısırkalyonigne (1962).

Öteki kitapları da şunlardır: Mısra ve Beyit Antolojisi (1960), Arthur Rimbaud'nun Seçine Şiirleri (1962).

İlhan Berk, bugün İkinci Yeniler akımına ayak uydurmaya çalışan bir şairdir. İlk şiir kitaplarındaki anlamlı, açık seçik ve bizim kuşak içinde kendine özgü bir değer taşıyan şiir anlayışını artık terketmiş, anlamsız, soyut şiire kendini adamıştır. İkinci Yeniler akımının anlamsızlıkta en çok ifrata kaçan bir sanatkârı olarak görünen İlhan Berk, ne yazık ki, bir zamanlar kendisini seven, benimseyen ve arayan okuyucularını hayrete düşürecek derecede değişmiştir. Benim dileğim odur ki, ya biz onun bugünkü sanat anlayışına hürmet gösterip benimseyelim, yahut o eski şiirlerinin her bakımdan insanı saran havasına dönsün.

Ben eski İlhan Berk'i sevdiğim, eski sanatına bağlı kaldığım için, eski şiirlerinden örnek vermek istiyorum.

“Hikâye” adlı şiirini birlikte okuyalım:

*Her şey bir gece içinde oldu
Sabahleyin her şey tamamdı
Bu gördüğümüz gökyüzü
İlk defa gelip yerini aldı.
Gökyüzünün gelmesiydi
Dünyada büyük bir değişiklik oldu
Mesclâ, ovalar daha o gün
Yalnızlıklarını urutuverdiler
Bu şimdi elsiz ayaksız gibi duran gece
O zaman ağaca yürüyen bir su gibi geliyordu
Gökyüzünün hemen arkasındandı
Denizleri gördük
Baktım bir kuş ilk defa keyifli keyifli
Baktım uçuyordu
Akşama doğruydu
Bitkilerle, hayvanlarla merhabalaştık
Her şey yaşamıya hazırlanıyordu
Her şey gelir gelmez hayatlarını
Himalâya'lar, And'lar, Erciyes'lar
Bir daha kımıldamamak üzere yerleşiyorlardı
Herkes aklından geçirdiği kadar bir yeri
Dünyada kolayca bulmuştu
Gökyüzünde, yerde*

*Her ağacın, her taşın bir yeri vardı
Hatırlarım küçük kirli bir bulut
Durmuş olup bitenleri seyrediyordu
Durmuş niçin bu kadar geç geldiğini
Elinde olsa tutup soracaktı ,
Şimdi bu geceyi, bu yıldızları fevkalâde buluyorsunuz
Bu hiç de kolay olmadı ama
En başta başı boş atlar gibiydi nehirler
Bu şiire girmeden önce
Her şey yerini alıyordu sırası geldikçe
İlhan Berk bütün bunları görüyordu.*

BEHÇET NECATİGİL

*Sen küçük kız ver bir gazete
Hangisi olursa olsun
Öperdim ellerini kötüye çekilmese
Çocukluğunu satıyorsun.*

Behçet Necatigil

Behçet Necatigil'i 1950'den bu yana 1952'de mi, yoksa 1953'te mi tanıdım, nerede ve nasıl tanıdım bugün kesinlikle hatırlamıyorum. Onu ne zaman düşünsem gözümün önüne şu sahne gelir: Yine o yıllarda bizim Edebiyatçılar Birliği adına Tepebaşı'nda Dram Tiyatrosu'nda bir şiir gecesi tertiplemiştik. Müzikli, konuşmalı, zengin bir şiir gecesi... Fakat hepimizde bir endişe vardı: Acaba gecemize kırk, elli kişiden fazla gelen bulunur mu? Koltuklar bomboş olursa, yahut da gelenler arka arkaya okunan şiirlerden sıkılıp kaçarlarsa halimiz nice olur?

Program saat 21'de başlayacaktı. Her şey hazırды. Üç beş arkadaş Beyoğlu'nda akşam yemeğimi-

zi yedikten sonra 20.30'a doğru Tiyatro'nun önüne geldik. Bir de ne görelim, mahşerî bir kalabalık içeri girmek için kapıları zorluyor. Bütün biletler tükenmiş, tek bir koltuk kalmamış. Ekserisi genç olan bu kalabalığı idare etmek oldukça mühim mesele. İçlerinden birkaçı yüksek sesle bağıyor:

— Paradide yer yok mu, yanlara sandalye koyamaz mısınız?

Hepimiz heyecanlandık. Bütün endişelerimiz kaybolmuş, yüzlerimize âdeta gururlu bir tebessüm gelmişti. Birdenbire ne oldu, nasıl oldu, aramızda uslu uslu, her zamanki haliyle boynu bükük duran Behçet Necatigil, yıldırım gibi fırladı, koşarak gişeyi açtırdı, cebindeki boş makbuzları çıkarıp önüne serdi, başladı ikişer buçuk liradan bilet kesmeye... Hepimiz hayret içindeydik. Sanki kırk yıllık gişe memuruymuş gibi elleri mekik dokurcasına işliyor, paralar alıyor, paralar bozuyor, sual soranlara cevaplar veriyor, önüne yığılan paraları desteliyor, sonra önündeki küçük çekmeceye süratle istif ediyordu.

O akşam programı bu yüzden biraz geç başlattık. Dışarda hiç kimse kalmadı. Behçet'in sattığı biletlerle kısa zamanda Tiyatro'da iğne atacak yer yoktu. Gecenin maddî tarafı kurtulmuş, Edebiyatçılar Birliği'nin kasasına umduğumuzun çok üstünde gelir sağlanmıştı. Gariptir, o akşam Behçet, kendinden hiç de ummadığımız bu becerikliliğinin üzerine bir de sahnede hepimizin üstünde büyük bir başarı ka-

zanmıştı. Okuduğu birkaç şiir sürekli alkışlarla tekrar ettirildi. Tiyatro:

— Yaşa! Bravo! Sen çok yaşa hocam! Sesleriyle cınladı durdu. “Sen çok yaşa hocam!” diyenler hiç şüphesiz Behçet Necatigil’in öğretmen olduğunu bilenler, belki de Kabataş Lisesindeki öğrencileriydi. Ama ne de olsa büyük bir kalabalık Behçet’in şiirlerini sevmiş, zevkine varmıştı. Bugün 52 yaşında olan Behçet Necatigil, bizim kuşak içinde edebiyatımıza kendine özgü bir şiir anlayışı getirmiş ve kabul ettirmiş olan bir sanatkârdır. En önemsiz konulardan şiir çıkarmasını bilen, alışlagelmiş söyleyişlerden ve benzetişlerden uzak, yepyeni bir dil ve eda içinde günlük yaşantılarımızı, ev içlerimizi, yalnızlıklarımızı, saklı duygularımızı işleyen Necatigil, tıpkı şiirinde olduğu gibi, yaşayan bir insandır. Şimdi öğretmenlik yaptığı İstanbul Eğitim Enstitüsü’nün dışında, onu kalabalık yerlerde, toplantılarda görmek pek mümkün değildir. Ancak sevdiği birkaç arkadaşıyla -pek seyrek olarak- oturup sohbet etmesini, birkaç kadeh içmesini sever. Bütün günlerini öğretmenlik yaptığı okullarda ve evinde çalışmakla geçirir. Çok mükemmel bir baba olduğu için, işi gücü evine bir şeyler taşımaktır. Çarşı pazar işlerinden çok iyi anlar. Alış-verişlerde ma-ın iyisini kötüsünden büyük bir titizlikle ayırdetmesini bilir. Boş zamanlarında, tatil günlerinde kollarını sıvar mutfığa girer, nefis yemekler pişirir. Bir iki defa yaptığımız kır gezintilerinden bilirim, sofr

hazırlamakta, salata yapmakta pek mahirdir. Hele yemek dağıtırken -evinde çocuklarına yaptığı gibi- kimsenin hakkını kimseye geçirmez.

Behçet'in ev işlerinde bu derecede becerikli olusunun, doğuştan kabiliyeti yanı sıra, eşinin de kendisi gibi bir öğretmen olarak günlerini dışarda geçirmiş olmasına bağlamak lâzımdır. Daha evvel de söylediğim gibi, şairimiz öğretmenliği dışında boş zamanlarını değişmez ve bozulmaz bir program içinde geçirir. Radyo için piyesler, Arkası Yarın'lar hazırlar. Tercümeler yapar, sözlükler düzenler, okul kitapları tertipler ve nihayet havasını bulduğu zaman yelkenini açarak çok sevdiğimiz şiirlerini yazar. Evinde oldukça zengin bir kitaplığı ve arşivi vardır. Bu kitaplıkta ve arşivde bir şair ve edebiyat hocası için ne isterseniz, ne ararsanız bulunur. Ve Behçet'in kafasında her aradığını bir iki dakika içinde bulabilecek yanılmayan bir fihrist vardır.

Şairimiz, son yıllarda benim de teşvikim üzerine radyo oyunları yazmaya başlamış ve bu alanda büyük bir başarı sağlamıştır. Radyolarımızın oyun arşivlerinde 20 ye yakın telif, tercüme oyunu vardır. Bunlardan bir kısmı yabancı dillere de çevrilmiş, Almanya'da Radyo ve Televizyonlarda oynanmıştır. Necatigil, kazandığı bu başarılar üzerine bazı önemli romanları, tarihî eserleri Radyo Oyunu haline getirmiş ve Arkası Yarın serilerinin repertuarını bir hayli zenginleştirmiştir.

Fakat hemen söyleyelim ki, bu çok başarılı, ve-

rimli ve büyük kitlelerin tiyatro zevk ve eğitime yönelmiş olan çalışmaları Behçet'in eskisi gibi sık sık şiir yazmasına, şiir kitapları çıkarmasına ister istemez bir ölçüde mâni olmuştur. Ama bu çalışmalar, şiirden ayrılış, şiiri ağır ağır terkediş değildir. Behçet de tıpkı Ahmet Haşim gibi, Ahmet Hamdi Tanpınar gibi şiirin disiplinine girmeyen, fakat gerçekte birer şiir unsuru olan duygu, düşünce ve görüşlerini radyo oyunlarına serpiştirmiş ve böylelikle hem okunan, hem dinlenen, çağımızın istediği, aradığı bir ozan haline gelmiştir. Nitekim "Yıldızlara Bakmak" adlı radyo oyunu başından sonuna kadar şiir yüklü bir eserdir. Ondan sonra yazdıkları, hattâ tercüme ettikleri de şairin düz yazıda, şiir unsurunu ön plânda tuttuğunu ispatlayan kuvvetli birer örnektir.

Bu arada sırası gelmişken bir görüşümü belirtmek isterim: Günümüzün şairi artık kendini sadece şiir formları, şiir düzenleri içinde hapseden bir insan değildir. Klâsik şair anlayışımız, sadece mısra düzenleyen, fildişi kulesi içinden çıkmaksızın, sosyal anlayış ve akımların tamamen dışında "Şairaneliklerle" uğraşan bir hayalciydi. Çağımızın şairi, büyük kütlelere sesini duyurabilmek için toplumun bütün meselelerine, dertlerine, eğilim ve zevklerine kulak vermek zorundadır. Fakat bütün bunları ele alırken, işlerken şiiri bir yana atсын, kuru, sanatsız yazılar yazsın demek istemiyoruz. İçinde sanat ve şiir unsuru olmayan, harcına sanat karışmayan hiç-

bir eser, uzun ömürlü olamaz. İşte bütün bunları düşünürken, Behçet Necatigil'in çalışmalarını zevkle, hayranlıkla izliyor, daha ileri yıllarda topluma çok daha yararlı bir şair olacağına inanıyorum.

Şu küçük şiirini okuyalım:

*Ne olacak sonumuz
Deyip duruyoruz.*

*Millet kendi derdinde
Gazetelerde okuyoruz
Haydutlar, eşkiyalar
Cumhuriyet devrinde.*

İlk şiirlerinde çok daha hissî ve konuları mahdud olan Necatigil, son yıllarda gönlünü ve gözlerini topluma çevirmiş, hiçbir siyasi eğilime kendini kaptırmadan, bir insanlık - bir dünya şairi olarak gerçekler içinde kaderlerimizi işlemeye başlamıştır. Şu "Güçsüz Dilek" şiirini hangi dile çevirirseniz çevirin, hangi ülkede okursanız okuyun insanlar üzerinde aynı etkiyi yapacaktır:

*Kim devirdi bu kalın kütükleri
Nazlı sarı başaklar toprağına?
En verimli tohumları serpmeliydi
Ömrün en güzel çağına.*

*Yok etmek gerekirdi yokluklar yoksulluklar
İçine düştükleri.*

*Belli bir yaştan sonra nasıl olsa artıyor
Hayatın güçlükleri.*

*Gençlerden ölümleri gizlemek gerekirdi.
Ne diye zehir olsun şimdiden içtikleri.
Belli bir yaştan sonra nasıl olsa görür göz
Siyah servilikleri.*

*Yalnız aşk olmalıydı onların
Acı diye bildikleri,
Nasıl olsa yaşlanınca
Aşkın da hiçlikleri.*

Bu küçük, acı, buruk dilli şiirde şairin biraz da kendisi var tabii. Ortadan biraz uzunca boyu, zayıf, çelimsiz yapısı, hafifçe bazan sağa, bazan sola bükük boynu, bir rüya âlemine dalmış gibi bakan gözleri ve sakın mizacıyla toplumu kendinde, kendini toplumda bulan bir şair. Kendisinin de söylediği gibi, sessizce duvar diplerinden yürüyen, alaca karanlıklarda, parklarda dolaşan, fakat evinin yolunu asla şaşırmayan bir sanatkâr.

Onun çeşitli yönlerini belirtmeye çalışsan bu yazıyı, çok sevilen, çok popüler olmuş, özellikle unutulmaz, gizli aşkları dile getiren “Gizli Sevda” şiiriyle bitirmek istiyorum. Bu şiir de onun bir başka yönünü açıklamaya yeter kanısındayım.

*Hani bir sevgilin vardı
Yedi sekiz sene önce,
Dün yolda rastladım
Sevindi beni görünce.*

*Sokakta ayak üstü
Konuştuk ordan burdan
Evlenmiş, çocukları olmuş
Bir kız, bir oğlan.*

*Seni sordu
Hiç değişmedi, dedim,
Bildiğin gibi...
Anlıyordu.*

*Mesutmuş, kocasını seviyormuş,
Kendilerininmiş evleri,
Bir suçlu gibi ezik,
Sana selâm söyledi.*

CAHİT KÜLEBİ

Uzunca boylu, çakır gözlü, güler yüzlü bir insan... Sesinde yumuşak, inandırıcı bir ton var. Konuşmasında uzaktan uzağa hissedilen bir Orta Anadolu -daha çok Erzurum- diyalekti... Herkese, bütün dostlarına iyilik yapmak isteyen, kalp kırmaktan korkan bir mizaca sahip. Fakat o nisbette de alıngan, kişiliğine düşkün. Eviyle işi arasında sıcak bir ilgi kurmuş. Çocuklarına ve öğrencilerine bağlı, yüreği temiz bir Anadolu çocuğu.

Onu ilk defa bundan yirmi beş yıl kadar önce Antalya'da tanıdım. Benim doğduğum bu güzel güney şehrinin lisesinde Edebiyat öğretmenliği yapıyordu. Daha o zaman pek genç, çevresine çok bağlı, hareketli, fakat zaman zaman içine kapanık olan Külebi'yle arkadaşlık etmek bazan çok kolay, bazan da çok zor oluyordu. İlk bakışta her şeyi olduğu gibi kabul eder görünmesine rağmen, çok alıngan ve hassas mizacı yüzünden, dostlarına zaman zaman, birdenbire küsüyor ve tatlı sitemlerde bulunuyordu. O da pek çok sanatkârlarda olduğu gibi, yalnızlıktan hoşlanıyor, gurbette kalmış insanla-

rın duyduğu buruk acılara benzer içlenimlik ortamında yüzüyordu.

Cahit Külebi, 20 Aralık 1917'de Zile'nin Çeltekköyünde doğdu. Niksar Gazi Ahmet Danişment ilkokulunu 1929'da bitirdi. Sivas lisesinden 1936 yılında mezun olduktan sonra İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü, 1940 yılında tamamladı. Yedeksubaylığını süvari olarak Trakya'da yaptı. Önce Antalya lisesinde edebiyat öğretmenliği, daha sonra Ankara Devlet Konservatuvarı'nda ve Gazi Lisesi'nde öğretmenliğe devam etti. Devlet Konservatuvarı'nda öğretmenken aynı zamanda müdür yardımcılığı da yapıyordu. 1956 yılında Millî Eğitim Müfettişi oldu. 1960 Eylül'ünden sonra da Kültür Ataşesi ve Öğrenci Müfettişi olarak İsviçre'ye gönderildi. 1964 yılına kadar bu görevde kalan Cahit Külebi, memlekete döndüğü zaman Millî Eğitim Bakanlığı Başmüfettişliğine atandı.

Cahit Külebi'nin şiir ve sanat anlayışına hâkim olan ana unsur daha çok halk şiiridir. Söyleyişi kolay, mısraları ahenkli ve kendine özgü bir lirizmi vardır. Bu lirizm bazan katı gerçeklerle birleştiği ve bir potada kaynadığı zaman Cahit'in asıl şairlik gücü meydana çıkar. Çok yazmaz. Fakat âdeta yazma mevsimleri ve günleri varmış gibi yazmaya başladı. Şiir zaman, arka arkaya durmadan şiir yarattığı çok görülmüştür. Son günlerde eski cömertliğini aratan bir sessizlik havası içine girdiği de inkâr edilemez.

Şiirlerini daha çok Varlık, Sokak, İnsan, Türk Dili, Kültür Dünyası dergilerinde yayınlayan Külebi'nin şiir kitapları şunlardır:

Adamın Biri (1946, ilk baskı), Rüzgâr (1949, ilk baskı), Atatürk Kurtuluş Savaşında (1952), Yeşeren Otlar (1954), Süt (1965).

Külebi'nin "Yeşeren Otlar" adlı kitabı 1955 yılında Türk Dil Kurumu Edebiyat Ödülü'nü kazanmıştır.

Şimdi değerli şairden bir iki örnek sunalım:

SİVAS YOLLARINDA '

*Sivas yollarında geceleri
Katar katar kağnılar gider
Tekerleri meşeden.
Ağız dil vermeyen köylüler
Odun mu, tuz mu, hasta mı götürürler?
Ağır ağır kağnılar gider
Sivas yollarında geceleri*

*Ne yıldızlar kaynaşır gökyüzünde
Ne sevdalı, dolar taşar gönüller
Bir rüzgâr eser ki bıçak gibi
El ayak şişer,
Sivas yollarında geceleri
Ağır ağır kağnılar gider.*

*Kamyonlar gelir geçer, kamyonlar gider,
Toz duman içinde,
Şavkı vurur yollara
Arabalar dağılır şoförler söğer,
Sivas yollarında geceleri
Katar katar kağmlar gider.*

H Ü R R İ Y E T

*Eğer kuvvetim yetse benim
Rıhtıma koşarım yalnayak
Halatlarını bütün gemilerin
Bıçağımla keserim
Gemiler açılır sallanarak,
Ben de peşlerinden bakarak
Gülerim.
Bütün kuvvetimle bağırarak
Azat olun gemilerim, azat olun gemilerim!
Eğer kuvvetim yetse benim
Şehrin bütün çocuklarını alırım evlerinden
Hepsine kiraz çiçeklerinden
Bir çift kanad takarım.
Çocuklar havalanır uçarak
Ben de peşlerinden bakarak
Gülerim.
Bütün kuvvetimle bağırarak*

*Azat olun bebeklerim, azat olun bebeklerim!
Sonra da kendi kendime
Artık işin kalmadı derim,
Çeker arabamı giderim.*

ATATÜRK KURTULUŞ SAVAŞINDA'DAN

*Edirne'den Ardahan'a kadar
Bir toprak uzanır
Boz kanatlı üveyikler üstünden uçar
Ardahan'dan Edirne'ye
Edirne'den Ardahan'a kadar.*

*Kopdağı'nda akar bir çeşme var.
Serçe parmak kalınlığında suyu.
Haram etmiş gece gündüz uykuyu
Akar da akar.*

*Samsun'un evleri denize bakar
Sokakları yosun içinde
Çapırlar, takalar, mavnalar
Bilyalar gibi suyun yüzünde
Bir iner bir kalkar.*

*İstanbul'dan bir yar sevdim
Adamı günaha sokar.
Savaştepe köprüsünden geçen trenler*

*Sel olur İzmir'e akar
İzmir'in denizi kız, kızı deniz
Sokakları hem kız, hem deniz kokar.*

*Güneyde mis kokulu bir ağaç
Yuvarlak yaprakları ince
Yaz gelip de güneş vurunca
Dallarından bal akar*

*Bu toprak bizim yurdumuzdur;
Deli gönül yücesine çıkar
Bir üveyik olur, uçar gider
Ardahan'dan Edirne'ye
Edirne'den Ardahan'a kadar.*

SUAT TAŞER

*Gece
Camlarda damlalar
Bir kadın
Solgun bir çiçek
Yalnızlıklar içinde
Kapısı kapalı perdesi inik
Ayak sesleri gelir geçer
Rüzgâr sıırsıklam
Son kadehini içer
Basık tavanlı bir meyhanede
Yalnız adam.*

Suat Ta er

Uzun boylu, kara ka lı, kara gözlü, tam anlamıyla yakışıklı bir insan... Sesinin g zelli iyle şairler arasında, radyocular arasında ayrıca  n yapmış olan Suat Ta er, tiyatro dünyamızın  n sırada gelen kıymetlerinden biri.

48 ya ını doldurmuş olan şairimiz, ya ından da-

ha genç, daha dinç görünüyor. Halbuki küçük yaşından başlayarak çileli, cefalı, yorucu bir hayatı oldu. Gene de bu hayat onu fazla yıpratmamış. Sahne hayatı, Ankara Radyosu'ndaki mikrofon hayatı, şairliği, çeviriciliği onu çok yönlü, çok çalışmak zorunda bırakmıştır. Sabahın erken saatlerinden başlayarak gece yarısına kadar bu saydığım alanlarda çalışmağa mecbur olan Suat Taşer, daima güler yüzlü, hayatından memnun gibi görünür. Oysa ki iç âlemi öyle değildir. Çok az olan boş zamanlarında, sohbetlerinde, içki sofralarında bu çok yönlü çalışmanın yorgunluklarını çıkarırken:

— Bu hayat bana dinlenmek, gülmek, eğlenmek için boş bir dakika bırakmamıştır, diye dert yanar. Yalnız insandır Taşer.

Onu 1943-1944 yıllarında Ankara'da tanıdım. O zamanlar Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümü'nün yüksek kısmına devam ediyor, sahnede ve edebiyat âlemimizde ismini duyurmaya çalışıyordu. Ankara Radyosu'nda açılan spiker imtihanına katılan yüzlerce aday içinde güzel sesi, temiz diksiyonu ile başarı kazanmış ve hemen spiker kadrosuna alınmıştı. 1945 yılında da Devlet Tiyatrosu yüksek kısmından mezun oldu. Bir iki ay süren radyo denemelerinden sonra Suat Taşer, bütün radyo dinleyicileri arasında parlak, kadife sesli spiker diye anılmaya başlamış, çeşitli programlara katılmış, Radyo Tiyatrosu saatlerinde, şiir saatlerinde, masal saatlerin-

de daima aranan ve sevilen bir ses haline gelmiştir.

Şairimiz, bir taraftan Devlet Tiyatrosu'ndaki çalışmaları, diğer taraftan radyonun titizlik, dikkat ve özel bir kabiliyet isteyen günlük işleri içinde kendi kendine İngilizce öğreniyor, şiirler yazıyordu. Çok kısa zamanda İngilizcesini bir hayli ilerletti. Ve küçük küçük kitaplar çevirmeye başladı. İngilizce bilen bazı hocaları ve dostları, Suat'ın bu kadar kısa zamanda bir yabancı dili yeteri kadar öğrenmesine hayret ediyorlar ve onun çalışma gücünü takâirle anıyorlardı.

Genç ozanımız, Radyo'ya spiker olarak girmeden önce, 1942 yılında "Bir", 1943 yılında Fethi Giray'la birlikte "1943", 1945 yılında Ömer Faruk Toprak'la birlikte "Hürriyet" adlı şiir kitaplarını çıkardıktan sonra artık gücünü ve hızını almış bir şair olarak tek başına 1952 yılında "Merhaba", 1954 yılında "Haraç Mezat" ve 1960 yılında da "İkinci Kurtuluş" adındaki kitaplarını yayınladı. İlk şiir kitaplarında Suat, henüz kişiliğini arıyor, fakat zaman zaman kendine özgü bir biçim ve öz yaratmasını biliyor, hele ahenge büyük bir önem veriyordu. Şiirleri daha çok içten ziyade dışa bakıyor, toplumun uzak-yakın ortak kaderini günlük olaylar, savaşlar içinde dile getiriyordu. Çok velût olduğu o günlerde şiirlerini dergilerde yayınlamadan önce çoğunlukla -kendi ağzından dinlediğim için olacak- bende teatral bir hava yaratıyordu.

Taşer artık şiirde kişiliğine kavuşmuş, dili arınmış, içe ve dışa bakış dengesini tam anlamıyla bulabilmiştir.

Yukarıda saydığım ağır devlet görevleri, sanat çalışmaları arasında 1941 yılından başlayarak bugüne kadar telif, tercüme 26 eser yayınlamış olan şairimiz, roman, hikâye, tiyatro ve deneme türlerinde başarılı örnekler vermiştir. "Hayret Beyin Serüveni" adlı bir şiir kitabı daha yayınladı şu sıralarda.

Sahne hayatında iyi bir aktör olduğu kadar, başarılı bir rejisör olan Taşer, kitaplıklarımızda ve tiyatro okullarımızda yokluğunu şiddetle hissettiğimiz tiyatro sanatı ve nazariyatına dair bazı kitapları İngilizceden dilimize çevirmiş ve böylelikle kendi mesleğinde gelecek kuşaklara cidden büyük hizmetlerde bulunmuştur.

Bu konuda onunla konuşurken bana şunları söyledi:

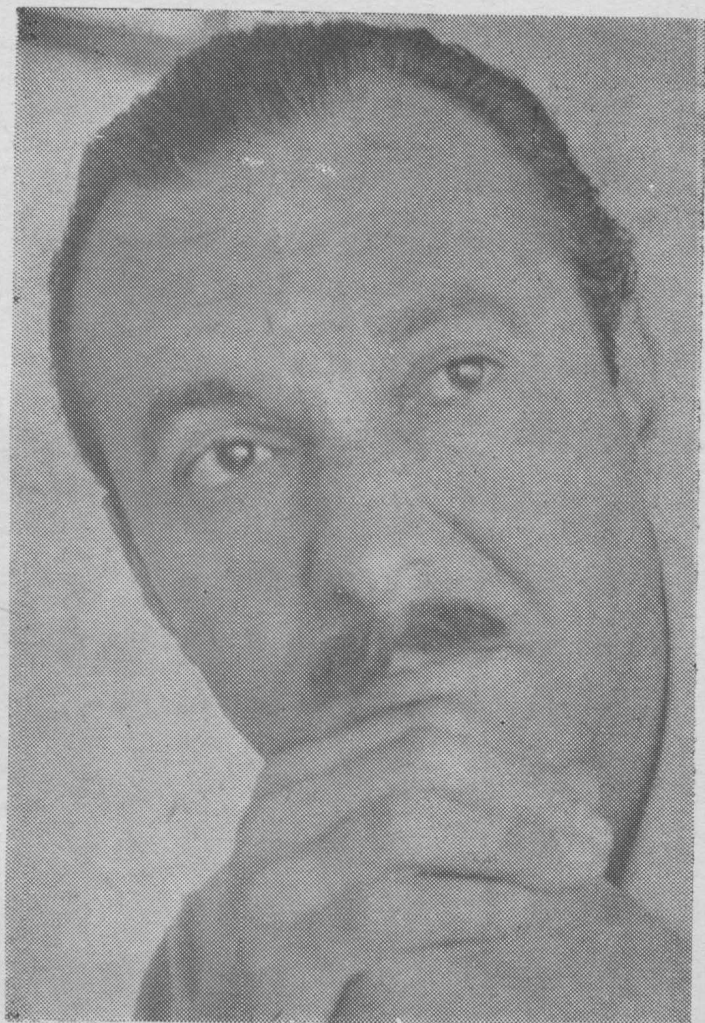
— Biz, kitapsız, sadece notlarla, hocalarımızın dersleriyle güç şartlar altında oyuncu olduk. Kitapsızlığın ızdırabını öğrenciliğimde yaşadığım için, tiyatro alanında çalışmak isteyenlere bir hizmette bulunabilmek için, kendimi son yıllarda bu çeşit çalışmalara adadım.

Konuşmamız sırasında söz ister istemez döndü dolastı şiire geldi. Taşer'e sordum:

— Peki, ya şairlik ne âlemde?

Gülerek cevap verdi:

— Ondan, o ilk göz ağrısından ayrılmama im-

kân var mı hiç? Yazıyorum, hem de çok yazıyorum. Fakat bana bir titizlik, kendi kendimden bir kuşkulanma geldi son yıllarda. Yazdıklarımı bozuyor, çiziyor tekrar yazıyorum. Yakında da "Hayret Beyin Serüveni" adlı bir kitabım Yeditepe yayınları arasında çıktı.

Taşer biraz güldü, derin bir nefes aldı ve içli bir sesle:

— Tiyatro çok güzel. Çok seviyorum. Alkışlar alkışlar... Bunlar bir yerde bitiyor. Seyirci dağılıp gidiyor, kalan alkış seslerini sanki bir odacı salonu temizler gibi süpürüp götürüyor. Alkışlardan bize pek bir şey kalmıyor. Onun için yalnız başıma kaldığım evimde şiirin vefalı koynuna sığınıyorum.

Suat Taşer, tiyatro sanatında hem ameli, hem de nazari bilgileri dolayısıyla sahneden başka radyolarımız için de eşine az raslanır mükemmellikte birçok oyunları yönetmiş, bu arada destan ve masal türünde halkımıza mal olmuş birçok eserleri kendi güzel sesiyle ve titiz bir zevkle seçtiği müziklerle radyofonize etmiştir.

Şimdi onun seveceğinizi umduğum iki şiirini sunuyorum:

Y A S İ Z

*Evrende en güzel bir akşam üstü
vapur düdüklerinde öter yalnızlığım*

*bir de bakarım
telgraf telleri boyunca uzamış gitmiş
sevgisiz zamanlar içinde ölümüm.*

*Bir yıldız doğardı çocukluğumda geceleri
bir çiçek büyürdü kırık saksıda sessiz
umutlarım büyürdü ben büyürdüm
dünya büyürdü dost hilesiz.*

*Yok şimdi eski yağmurlar eski merhabalar
hele türkülerimiz
nerde bir gülen görsem ağlamaklı olurum
Ya siz!...*

Şimdi de son günlerde duyduğu yalnızlığı ve içinde ağır ağır birikmeye başlayan karamsarlığı anlatan “Bir Varmış Bir Yokmuş” adlı şiirini okuyalım:

*Yazık
gülen gülün gülümsüz günü
ne bileyim gelecek günlerimin öldüğünü
denize karşı suskun soğuk
daracık bir yalnızlıktan düşünür seven çocuk*

*Yazık
dünyanın en sevgili sabahında bir
balık bakışlı kızın aklında bir
bir uzak yağmur yağar öpüşmesiz
eski bahçelerin birinde bir gül can verir*

Yazık

*güneşli kıyılarda unutulmuş ayak izleri
yeşil şehrin karanlığı gözlerim gözleri
rüzgârlı hendeklere düşen yıldızlarımız
yaban otları sarmıştır şimdi oturduğumuz yeri*

Yazık

*gül gündüzü gül akşamı gül yitik
yolları tüketelim derken kendimizi tükettik
sarı sarı kâğıtlarda buruşuk zaman
nasıl oldu bilmem başlamadan bittik*

MEHMET KEMAL KURŞUNLUOĞLU

*Bir tencere kaynar ocakta
Et mi kaynar, dert mi kaynar
Bilinmez.*

*Bir adam gezer sokaklarda
İşi var mı, gücü var mı
Sorulmaz.*

*Ekmek umar, aş umar evdeki
Bulunsa da, bulunmasa da
Darılmaz.*

*Çağırırlar, çağırırlar da dostlar
Karlı dağlar ara yerde
Varılmaz.*

M. K. Kurşunluoğlu

Ortadan biraz uzun boylu, esmer, kara kaşlı, kara gözlü -evvelce zayıftı- şimdi tıknaz, şişmana yakın.. Ankara'da yaşayan şairler, yazarlar arasından dostlukları, kavgaları, çeşitli yönleriyle yaygın bir ün yapmıştır. Çocukluğundan beri onun başına

gelenler pişmiş tavuğun başına gelmemiştir. Çocukluğundaki okuma güçlükleri, geçim sıkıntıları, çevre ve hükûmet baskıları, kendi kendini yetiştirmek için -yardımsız, tek başına- yaptığı sonu gelmez çabalar, gazetecilik hayatındaki siyasî savaşları içinde daima sevimli bir insan olarak kalmasını bilmiştir Mehmet Kemal. Doğrusu sinirleri kuvvetli insandır. Kendini bildi bileli hükûmetlerden, dost görünen çevrelerden çekmediği kalmamıştır. Adı, daha lise sıralarından başlayarak solcuya çıktı. Sonra daha ileri giderek tescilli komünist bile dediler ona. Hâlâ da diyorlar ya.

Eski dostumu savunmak için söylemiyorum, gerçekte Mehmet Kemal, özgür düşüncesinin adaletin, sosyalizmin namuslu bir savunucusudur. Sanatkâr olarak yıllar yılı şiirlerinde, düz yazılarında, gazeteci olarak makale ve röportajlarında bu memleketin gerçeklerini, bu memleket insanının çilelerini dile getiren ozanımız, hükûmetleri, mutlu azınlıkları aydınları uyarmaya çalışmıştır. Bu yüzden de adı kötüye çıkmıştır.

Şimdi tam 48 yaşında olan Kemal, bizim kuşağın özellikle kendisinin çektiği çileleri yaptığı savaşları -ancak bir kısmını- geçen yıl yayınladığı "Acılı Kuşak" adlı bir kitapta anlatmaya çalıştı. Öğrendiğime göre bu kitap üç cilt olacak, eski ve yeni günlerin ibretle okunacak hâtıraları daha geniş, bütün ayrıntılarıyla ele alınacaktır.

Mehmet Kemal, 1920'de Ankara'da doğdu. Ankara Erkek Lisesini bitirdikten sonra Felsefe okudu. Çalışma hayatına Ticaret Bakanlığı Dış Ticaret Dairesinde memurluk ederek başladı. Sonra gazeteci oldu. Yazı ve gazetecilik hayatını 25 yıldır sürdürmüş olan Mehmet Kemal, birçok İstanbul gazetelerinin Ankara mümessilliğini ve muhabirliğini yaptı. Bu arada bazı gazetelerin de Genel Yazışları Müdürlüğünde bulundu. Ankara Gazeteciler Sendikası, Türkiye Gazeteciler Sendikaları Federasyonu kurucu üyeliğine ve başkanlıklarına seçildi. Bu kurum ve kurullarda yıllarca bir ırgat gibi çalıştı. Meslektaşları için faydalı işler başardı. 1945'de "Birinci Kilometre", 1954'de de "Dünya Güzel Olmalı" adlı iki şiir kitabı yayınladı.

Halen Adana'da çıkan Yeni Adana Gazetesi'ne günlük fıkralar yazan Mehmet Kemal, Ankara'da bütün sanatçıların devam ettiği "Kalem" adlı içkili bir lokanta işletmekte ve geçimini bu lokantayla sağlamaktadır.

Sevilen bir şair-yazar olan Mehmet Kemal, evlidir, biri Üniversiteye biri de liseye giden iki kızı vardır.

Ozanlığının en verimli, en hızlı devresini, İkinci Dünya Savaşı içinde yaşayan Mehmet Kemal, şiirlerinde ister istemez o günlerin vesikalı ekmek da-

ğitimından, karartmalarından, dünyayı kana boyayan faşizmin kötülüklerinden etkilenmiş, bunların yanısıra daha çocukluğundan başlayarak çektiği yoksulluk ve geçim sıkıntılarının, uğradığı haksızlıkların acı rüzgârlarından esinlenmiştir.

Bugün hayatın acı, tatlı bütün deneylerinden geçen Mehmet Kemal, artık durmuş, oturmuş, yaşantısında ve yazılarında görülen o eski savaşçı mizacının yerini akıl yoluna, itidale, sükûnete terketmiş gibi görünüyor. Bir zamanlar, gözünün üstünde kaşın var deyince alevlenen, sinirli, alıngan ve kişiliğine son derece düşkün olan şairimiz, duyduğuma göre, şimdi kendinden küçüklere, genç kuşaklara öğütler veren, heyecanlı, atak yapan delikanlı şairleri frenleyen bir olgunluğa erişmiş.

Şiirlerinde olduğu kadar düz yazılarında da güzel Türkçemizin arı, duru, ifrata kaçmayan bir ortamında kalmış olan Mehmet Kemal, sanat anlayışında içten çok dışa bakarken başarılı olan bir ozandır. Fakat bu dışa bakış, her zaman her şiirinde biteviyelik göstermez. Yer yer ve zaman zaman iç acılarını da dile getirmesini bilir. Fakat bu iç acılarını anlatışta kendine özgü erkek bir ses, yolunda usanmadan yürüyen bir dâva adamı edası vardır. Çoğu zaman topluma çevrilmiş olan bakışları, çeşitli sorunlar karşısında hiçbir zaman gözü yaşlı, romantik olmamıştır.

Son yıllarda arasına şiir yazmakla beraber, daha çok düz yazı alanında çalışan Mehmet Kemal, ya-

kında yayınlanacak olan “Uygun Adım” adlı bir roman üzerinde çalışmakta, ayrıca “Dil Tarih Olayları” adlı bir inceleme hazırlamaktadır. Şimdi onun kendi kuşağı içinde sevilen ve tutulan kitaplarından aldığı bir iki şiirini sunuyorum:

BU SABAH DOĞAN GÜNEŞE SÖZ

*Seni masallardan tanırım saadet
Kurnaz ve hilecisin
Daima havalar iyi elbisem ütülenmiş
Karnım tokken gelirsin*

*Bu şehirde yaşamak böyle
Evden daireye gidersin daireden eve
Güzel kadınları seyredersin yolda
Çam ağaçlarını asfaltı
Bu hikâye devam eder her gün*

*İnsanların kandan korktuğunu bilirim
Neden severler harp haberlerini aklım ermez
Ölüm bizim için değil
Bir kere âdet olmuş gelip gelip gidiyoruz
Yoksa bırakılmaz bu güzel dünya
Ölünce dirilmesi var bir daha
Ot olarak ağaç olarak*

*Bir gül olup takılması var göğsüne sevgilinin
 Turnalara selâm ederim
 Başı telli turnalara
 Siperlerden siperlere atlıyan
 Mavi gözlü kara gözlü çocuklara iletsin*

*Malûm dünyanın hali
 Lâf etmekle bitmez
 Madem ki misafir oldun
 — Buyur
 Seni masallardan tanırım saadet.*

BAHAR BİR BEZİRGÂN OLMUŞ

*Bahar bir bezirgân olmuş,
 Bizim mahalleye gelmiş.
 Zerdali dalında gülmüş,
 Ayvada sararıp solmuş...*

*Şu garip çingene kızı,
 Kenar sokakların süsü,
 Omuzunda al başörtüsü
 Ağzına yeşillik almış...*

*İhtiyar çöpçil Hasan ağa,
 Eyvallah demiş çocuğa,
 Bağrını açmış sıcağa,
 Elinde top süpürgesi...*

SABAHATTİN KUDRET AKSAL

*İçimde yaşasa bir çocuk
Saçları buğdaydan sarı
İçimde yaşasa bir çocuk*

*Benden istese bütün dağları
Ve Hint'e uzun bir yolculuk
Çırılçıplak ayaklar*

S. K. Aksal

1938 yılında, Cahit Sıtkı ile Beşiktaş pazarında akşam nevaleri almak üzere dolaşırken yanımıza bir delikanlı yaklaştı. 18, 19 yaşlarında var, yoktu. Teni yüzü, terbiyesi, mahcup haliyle Cahit Sıtkı'ya elini uzattı. Koltuğunun altında kitaplar vardı. Cahit'e karşı hayranlıkla dolu hürmetkâr bir hali vardı. Onlar ayakta konuşurlarken ben birkaç adım uzakta duruyordum.

Kendi kendime, herhalde genç bir şiir amatörü olacak, Cahit'ten bir şeyler soruyor, yahut şiirlerini göstermek, ya da okumak istiyor, diye düşün-

yordum. Genç şiir meraklıları, amatörler, her halleriyle birbirlerine ne kadar da benzerler... Koltuklarının altında ya bir kitap, yahut kalınca bir defter vardır. Çekingen, mahçup dururlar. Kendilerinden evvel gelen şair ve yazarların yanında korka korka konuşurlar; el kol hareketleri biraz telâşlı, biraz şaşkın, bakışları ürkek ve terbiyelidir.

Ben bunları düşünürken, Cahit Sıtkı ile yanındaki genç bana doğru yaklaştılar. Cahit, genci takdim etti:

— Sabahattin Kudret Aksal... Geçenlerde Varlık'ta güzel bir şiiri çıktı.

Teşhisimde hiç yanılmadığım genç şair, çok terbiyeli, çok kibar bir tavırla elimi sıktı. Hafifçe kekeliyerek:

— Çok memnun oldum, sizinle tanışmak istiyordum, diyebildi.

Sabahattin Kudret Aksal o tarihlerde liseyi yeni bitirmiş, Edebiyat Fakültesinin Felsefe Bölümünde, çalışkan, dikkatli bir öğrenciydi. Arasına ona, Beyazıt kahvelerinde, yahut Beyoğlu pastahanelerinde raslıyordum. Varlık dergisindeki şiirleri birbirini takibediyor, her şiirinde yeni bir aşamaya yükseliyor ve bizden sonra gelen kuşak arasında ismini ön plânda canlı olarak tutmasını biliyordu. İlk şiirlerinde günümüzün ün yapmış şairlerinin hissedilir derecede etkisi altında bulunan Aksal, zamanla, a-

ğır ağır yeni bir düzeye çıkmış, günlük hayatın renkli, değişik, bazan uzun, bazan kısa süreli yaşantılarını, mutluluk ve acılarını yeni bir açıdan yeni bir dille ele almasını bilmmişti.

Sabahattin Kudret'in şiirlerinde insanı sıkmandan kendi iklimine çekip götüren saf, kimi zaman şehir ve tabiat görüntülerini, kimi zaman da kendi içinden taşıp gelen duyguları olduğu gibi, fazla işlemeden veren bir rüzgâr eser. Diyebilirim ki, ben Aksal'ın şiirlerini okurken temiz bir kır havası almış, ya da sakın bir mahalle kahvesinde dinlenmiş, tasalarını bir yana atmış, günlük yorgunluklarından sıyrılmış gibi olurum.

Bazı şiirlerinde de konusuz bir hikâye anlatırcasına sereserpe, fakat olanca gerçekçiliğiyle çağımızın sorunlarına da dokunup geçen şairimiz, eninde sonunda, birçok şairlerimiz gibi o da şiirin disiplinine girmeyen duygu ve görüşlerini hikâyelerinde yansıtmış, tahkiye sanatını zedelemeyen, yeni bir anlayış içinde, ölçülü, klâsik nizama sadık kalmıştır.

Yüksek öğrenimini felsefe bölümünde tamamlayan Aksal, hikâye ve piyeslerinde, ister istemez, insanoglunun iç âlemine de inmiş, fakat hemen söylemeliyim ki, bu türlerde de hiçbir zaman bilgiçlik taslayan -eski tâbiriyle- ukalâlıklara sapmamış, kendine özgü bir hava içinde en katı sorunları bile şiir potasında hissettirmeden eritmiştir.

Aksal'ın sanat görüş ve anlayışını kendi açımından kısaca özetleyen bu satırlardan sonra, birkaç

cümleyle de hayatını ve kitaplarını vermek isterim.

Şairimiz 1920'de İstanbul'da doğmuştur. 1937 yılında Işık Lisesini, 1943'de de Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünü bitirmiştir. 1943-1948 yılları arasında özel liselerde Felsefe öğretmenliği yaptı. Daha sonra 1949-1951 yılları arasında Çalışma Bakanlığı İş Müfettişi görevinde bulundu. İstanbul Belediye Konservatuarı Müdürlüğünü yaptı. Şimdi de yine İstanbul Belediyesinde Yazışleri Müdürü olarak çalışmaktadır.

İlk şiirlerini Varlık ve Oluş dergilerinde yayınlayan Sabahattin Kudret Aksal, 1947 yılından sonra tiyatro ve hikâyeleriyle tanınmaya başladı. Sırasıyla eserleri şunlardır: İlk şiir kitabı 1944'te yayınladığı "Şarkılı Kahve", 1952'de yayınladığı tiyatro eseri "Şakacı", 1948 de yayınladığı başka bir tiyatro eseri "Evin Üstündeki Bulut", 1953'te yayınladığı şiir kitabı "Gün Işığı", 1954'te yayınladığı hikâye kitabı "Gazoz Ağacı", 1956'da yayınladığı yine hikâye kitabı "Yaralı Hayvan", 1956'da yayınladığı üçüncü tiyatro eseri "Bir Odada Üç Ayna", 1958'de yayınladığı şiir kitabı "Duru Gök", 1958'de yayınladığı dördüncü tiyatro eseri "Tersine Dönen Şemsiye", 1962'de yayınladığı şiir kitabı "Elinle", yine 1962'de yayınladığı başka bir şiir kitabı "Bir Sabah Uyanmak" ve 1964'te Paul Eluard'dan çevirerek yayınladığı şiir kitabı "Ağızda Bir Sevi".

Tam 48 yaşında olan şairimizin, çeşitli türlerdeki eserlerine topluca bakıldığı zaman, yazı hayatı-

na atıldığı yıllardan başlayarak bugüne kadar hiç de boş durmadığı ve her kitabının kendi alanında bir değer taşıdığı rahatça söylenebilir. Yalnız, Sabahattin Kudret Aksal, çalışma gücünü çeşitli türlere dağıttığı ve her türden az-çok ön plâna çıkabildiği halde, ona asıl kalıcı bir ad sağlayacak yönü, hiç şüphesiz şairliğidir.

Tiyatro eserleri, hikâyeleri, itiraf etmek lâzımdır ki, eleştiricilerimiz tarafından sevildiği, hakkında güzel yazılar çıktığı halde, halkımız tarafından beklenildiği kadar tutmamış, hattâ unutulmuştur da diyebiliriz. Ama Aksal'ın şairliği öyle değildir. Bugün yeni kuşaklar içinde sayılabilecek on on beş şair arasında onun adı ön sırada gelmektedir.

Şimdi bir iki şiirini okuyalım:

BİR SABAH UYANMAK

Bir sabah ellerin cebinde çık evinden!

Ceketin iskemleye asılı kalsın.

Bekliye dursun dostun

Kahvede.

İşe gitmekten de

Bugünlük vazgeç.

Öylece dolaş çiçek kokan sokaklarında

Güzel şehrinin.

Yeniden tat gökyüzünü,

Ağaçlara selâm ver!

Apartımanların hatırını sor!

Senden başkaları için değil

*Bu güzel gün
Mavi gök.*

Bence, Sabahattin Kudret Aksal'ın başka bir yönünü, daha doğrusu asıl sanat kişiliğini yansıtan "Okul Dışı" adlı şiiri çok sevilmiş ve özellikle şair dostları arasında bir hayli sevgi toplamıştır. Şimdi de onu okuyalım:

*Bakın şimdi şu sayacağım şeylerin
Okulu yok
Gökyüzünde rasgele bir bulut parçası için
Körükörüne tutkunluğun
Ağacın birine durup dururken abayı yakmanın
Sigara içmekten
Kibrit çakmaktan alacağınız keyfin
Okulu yok
Yaz geceleri cırcır böceklerini
Dinlemeyi bilmenin de okulu yok
Okulu yok ekmeği peyniri domatesi
Küçümsememenin
Sözün sazın oyanın yazmanın
Halisini seçmenin
Daha buna benzer nise
Nice şeyin okulu yok
Aşkın inancın insanlığın okulu yok
Ama dilerseniz hepsini öğrenebilirsiniz
Biraz çaba
Yeter*

CEYHUN ATUF KANSU

Orta boylu, kumral, derinlere bakıyormuş his-sini uyandıran koyu yeşil gözlü... Çoğunlukla dü-şünen, az gülen bir hali var. Onu ancak içki sof-rasında birkaç defa neşeli, güler yüzlü gördüm. Çev-resine çok bağlı, temiz yürekli bir ozan. Yalan söy-lemesini hiç bilmez ve yalandan, yapmacıktan hiç hoşlanmaz. Kansu, boş vakitlerinde durmadan oku-yan, okudukça yazan bir güce sahip, iyi bir şair ol-duğu kadar, iyi bir hekim. Kendini bu memlekete adayın birkaç idealist ozanımızdan biri de odur. Büyük şehirlerden, kalabalıklardan pek hoşlanmaz. Onun için Anadolu'nun küçük kasaba ve köyleri okumak, yazmak ve incelemek için Kansu'ya çok da-ha elverişli birer ortamdır.

Ceyhun'u ilk önce Ankara'da 1941 yılında tanı-dım. O zamanlar, çok olgun bir kadro ile yayın ha-yatına devam eden Ülkü dergisinin en verimli şai-riydi. Gösterişsiz, sade ve bu memleketin dertleri-ni dile getiren aydınlık mısralar yaratıyordu.

Ceyhun Atuf Kansu, 7 Aralık 1919'da İstanbul'da doğmuştur. İstanbul'da Necatibey İlkokulunu bitirdikten sonra orta öğreniminin bir kısmını İstanbul'da İstiklâl Lisesinde yapmış, 1938 yılında da Ankara Gazi Lisesini bitirmiştir. Daha sonra Tıp Fakültesine devam eden ozanımız, 1944 yılında hekim olarak Ankara'da Nümune Hastahanesinde ihtisasını tamamladıktan sonra Çocuk Hastalıkları Mütehasssısı olarak Turhal Şeker Fabrikasında, daha sonra Ankara'da Turhal Şeker Fabrikaları Anonim Şirketi Genel Müdürlüğünde çocuk doktoru olarak görev almıştır. Bu arada, Turhal Şeker Fabrikası Hastahanesi ve çocuk kliniğini kurmuştur. Şimdi Etimesut Şeker Fabrikasında çocuk hekimliği yapmaktadır.

Şiir kitapları şunlardır:

Bir Çocuk Bahçesinde (1941), Bağbozumu Sofrası (1944), Çocuklar Gemisi (1946), Yanık Hava (1951), Haziran Defteri (1955), Yurdundan (1960), Bağımsızlık Gülü (1965).

Bundan başka, makale ve denemeleri de şunlardır:

Devrimcinin Takvimi (1962), Ya Bağımsızlık, Ya Ölüm (1964), Köy Öğretmenine Mektuplar (1964), Atatürkçü Olmak (1966).

Şimdi de ozanımızın iki eski şiirini okuyalım:

BİR KASABADAN RESİMLER

*Haziran geceleri ay döküldü mü
Uzaklardan, uzaklardan bir avludan
Çingenelerin çaldığı davuldan
Düğün dernek sesleri duyulur.*

*Ne nağmedir sevinçli mi hüznü mü
Bilinmez, bir garip zurnadan
Yırtılmış perdeler düşer durmadan
Can sıkıntısı içinde kaybolur.*

*Sarhoş delikanlıların eğlendiği
Şişelerin kırıldığı büyük gece!
Sürer kendi süresince,
Gelin ilk geceden unutulur.*

*İlân edilir evlendiği,
Kızın hüznü yaşından büyük,
Ondördünde seken geyik
Bir su başında vurulur.*

*Uzaklarda davullar çalındı mıydı,
Bilin ki ben gelin oldum,
Gelin olmadım, satıldım.
Haziran gecelerinde ay döküldü mü,
Benim kanımdır hâlâ tuze,
Bir erik ağacı dibinde kurur.*

KAR HAVASI

*Tam bana göre bu hava
Bekliyorum kar yağacak
Bulutlar indi inecek
Bekliyorum yollar kapanacak
Kurt sürüleri derin ormanlardan
Bekliyorum peşime düşecek
Bir ışık görüyorum ileride,
Oraya doğru yürüyorum
Bir ışık aşk ışıǵı dost ışıǵı
Benim için yakıp bırakmışlar
İtince usuldan kapıyı
Isınacağım ocak, orada,*

*Kar bulutlarında bir düş
Bölüyorum bu düşün yüređini
Sıcacık bir kan akıyor
Yaşıyor diyorum yaşıyor hâlâ
Söndürmeyi unutmuştur.*

*Kurt seslerini duyuyorum
Ormanı yalnız geçeceğim
Bulutların karanlığından kar
Akça-kavaklara kar düşüyor
Duruyor, yeniden bakıyorum
Yanılmıyorum, ışık orada*

NECATİ CUMALI

Yıl 1939... Ankara'da -o zamanki adıyla- Hergele Meydanı'nda (15 inci Yıl) adlı havuzlu kahve-
de mermer masalardan birine oturmuş, ekmek pa-
rası için bir gazeteye hikâye hazırlıyordum. Tam da
hikâyeyi şöyle toparlayacağım sırada yanıma yir-
mi yaşlarında var yok bir delikanlı yaklaştı. Koltu-
ğunun altında kalın kalın kitaplar, notlar vardı. Bel-
li ki, kahvehaneye pek yakın olan Ankara Hukuk
Fakültesinde talebeydi. Zaten Fakültenin bütün ta-
lebeleri oraya devam ederler, tavla, bilârd, pişpirik
oynarlardı.

Orta boylu, uzunca burunlu, zayıf, güler yüzlü,
dişleri bembeyaz delikanlı:

— Affedersiniz, meşgulsünüz ama, sadece bir
dakikanızı alabilir miyim? diye söze başladı.

Sesindeki kibar ve nazik tona, hürmetkâr tavır-
larına rağmen hikâyenin tam da biteceği sırada vak-
timi bir dakika dahi çalacak olan bu gence ister
istemez, hissettirmeden kızdığımı itiraf etmeliyim.
Kalemi kâğıdı bıraktım:

— Buyurun, ne istiyorsunuz, söyleyin? dedim.

Genç, saf bir gülüşle birkaç saniye durdu, beni şöyle baştan aşağı bir süzdükten sonra yine nazik bir tonla cevap verdi:

— Hiçbir şey istemiyorum efendim; sadece boş bir zamanınızda birkaç şiirim var, onları okumak istiyorum.

Beni adam yerine koyup şiirlerini okumak isteyen bu terbiyeli gence karşı takındığım soğuk tavırdan dolayı bir anda utandım. Kendisine dönüp zoraki bir gülüşle yanımdaki sandalyeyi göstererek:

— Buyurun kardeşim, şöyle oturun, diyebildim.

Beyaz dişli, güler yüzlü genç, gösterdiğim sandalyeye nezaketle oturdu ve hemen ismini söyledi; hal tercümesini özetledi:

— Ahmet Necati Cumalı... İzmir'in Urla ilçesinden. Florina'da doğmuşum. Oraya muhacir olarak yerleşmişiz. İzmir Lisesini bitirdim, şimdi Hukuk Fakültesinde okuyorum. Şiire yeni başladım. Sizi bana Şahap Sıtkı uzaktan gösterdi, rahatsız ettiğim için özür dilerim.

— Estağfurullah, sizi tanıdığımıza çok memnun oldum, diyerek sesime daha sıcak, daha tatlı bir ton vermeye çalıştım ve hemen şiirlerini okumasını rica ettim.

Ahmet Necati Cumalı, kitaplarının arasından ince bir defteri çekip çıkardı ve başladı şiirlerini okumaya. Konuşmasında uzaktan uzağa hissedilen bir Rumeli diyalekti vardı. Şiir okuyuşu Kur'anı Kerim'den sûre okur gibi edalı, kendine özgü bir ton için-

de, yeknesak ve biteviyeydi. Zaman zaman gözle-
rini de yumsaydı, onu hatim indiren genç bir mol-
laya benzetecektim. Fakat şiirlerinin birçoğu güzel,
taptaze, yepyeni duyuşlar ve buluşlarla doluydu.

Bir ara durdurup sordum:

— Hiçbir yerde şiir yayınladınız mı?

— Hayır efendim, hiçbir yerde... Ben de sizden
zaten onu rica edecektim.

— Neyi?

— Yani şiirlerimi bir yerde yayınlatabilir mi-
siniz, diye düşünüyordum.

Birkaç gün sonra Kurban Bayramıydı. Necati
Cumalı'yı yeni yaptırdığı elbiseler içinde yine aynı
kahvede gördüm. Bayramlaştıktan sonra, şiir defte-
rini hemen nerede ise getirmesini, çünkü Yaşar Na-
bi'ye bayram ziyaretine gideceğimi, kendisini de def-
teriyle birlikte götürüp tanıştırmak istediğimi söyle-
dim.

Necati sevinçle bir ok gibi yerinden fırladı, ya-
tıp kalktığı pansiyona koştu, yarım saat sonra ne-
fes nefese defteri koltuğunda geldi. Bir otobüse at-
layıp Yaşar Nabi'nin Bahçelievler'deki evine gittik.
Kapının önünde, Necati:

— Hem ziyaret, hem ticaret diye kendi kendi-
ne bir şeyler söylüyordu. Yüzünde tam bir bayram
çocuğu havası esiyordu. Eski dostum Yaşar Nabi'ye
genç şairimizi takdim ettim:

İyi şair, ben çok sevdim, sen de beğenirsen birkaç parçasını yayınla! diyerek defteri uzattım.

Yaşar Nabi, o her zamanki sakın, donuk, ümit vermeyen bakışlarıyla defteri şöyle bir süzdü baktı, bir daha baktı, sonra kapatıp hiçbir fikir söylemeden; bende kalsın, dedi. Beş on dakika daha oturup havadan sudan konuştuğundan sonra bayram ziyaretimiz bitmiş, yine bir otobüsle Hergele Meydanı'ndaki kahvemize dönüyorduk. Necati Cumalı, ikide bir endişeli endişeli soruyordu:

— Şiirlerimi beğendi galiba, ne dersiniz? Hiçbir şey söylemedi, ne iyi, ne de kötü...

Ben sükûnetle cevap veriyordum:

— Onun huyu öyledir. Bir dergi sahibi olarak kendi aklınca kimseyi şımartmak işine gelmez.

— Ama efendim, hiçbir şey söylemedi. Bana kalırsa beğenmedi...

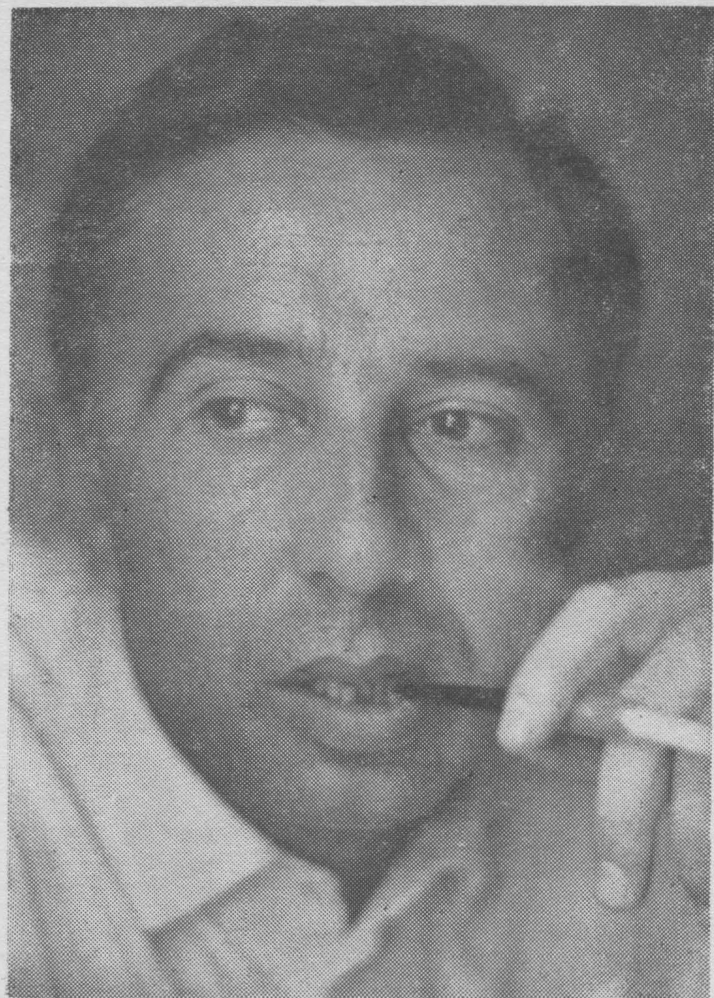
— Peki öyleyse defteri ne diye alıyordu?

— Evet... Bana pek yüz vermek istemedi, diyorsunuz.

Necati, on beş gün, yirmi gün belki de bir ay merakla bekledi. Şiirleri bir türlü Varlık dergisinde çıkmıyordu. Bir gün bana geldi, ümitsiz, hattâ kederliydi:

— Ben size söylemedim mi? Bu Yaşar Nabi Bey benim şiirlerimi beğenmedi. Bari gidip defterimi geri alayım, diyordu.

Kendisini teskin ettim, biraz daha bekle, biz bir zamanlar çok bekledik, dedim.

Sustu, derin bir tevekkül içinde ilk şiirinin çıkacağı o mutlu günü yeni bir ümitle beklemeğe başladı.

Aradan iki ay kadar bir zaman geçmişti, bir akşam üstü Ahmet Muhip'le birlikte şairlerin devam ettiği meşhur Şükran lokantasında oturuyorduk. Bir de baktık, camların arkasında beyaz dişleri, güler yüzü ile Necati Cumalı göründü. Elinde Varlık dergisi vardı. İşaret edip içeriye davet ettik. Necati, kendinden emin adımlarla, fakat saklamağa çalıştığı çocuksu bir sevinç içinde geldi yanımıza oturdu. Büküp katladığı Varlık dergisinin hemen birkaç saat evvel çıkmış olan taze baskısını masamıza bıraktı. Açtık baktık, Necati'nin ilk şiiri, derginin en güzel yerinde yayınlanmıştı. Kendisini tebrik ettik ve şerefe kadehleri kaldırdık. Cumalı artık aramıza resmen genç bir şair olarak katılmıştı.

Varlık dergisi, daha başka dergiler şiirlerine sık sık yer veriyor, şöhreti ağır ağır duyulmaya başlıyordu. Zamanla Orhan Veli, Cahit Sıtkı, Melih Cevdet, Oktay Rıfat gibi ünlü şairlerle arkadaş oldu. Millî Eğitim Bakanlığında iş aldı. Kısa zamanda ilk şiir kitabı olan "Kızılçullu Yolunda"yı yayınladı. Nurullah Ataç'la tanıştı. Ataç, onun için birkaç güzel yazı yazdı. Oktay Rıfat'la Melih Cevdet kendisini daima destekliyordu. Şöhretini duyup, hattâ biraz bu şöhrete doyduktan sonra kalktı İzmir'e gitti. Orada avukatlık yaparken hikâyeler, şiirler yazdı, da-

ha sonra Paris'e gitti, döndü, roman yazdı, piyesler yazdı, kısacası beş on yıl içinde tanınmış bir şair, hikâyeci, piyes yazarı haline geldi. Özellikle Nâzım adlı piyesi genç piyes yazarları arasında onu ön plâna geçirdi.

Necati Cumalı bu çok yönlü çalışmalarına, edebiyatımızın her türündeki başarılı örneklerine rağmen, en kuvvetli tarafı bence, şairliğidir. Onun şiirlerinde katıksız bir içtenlik, güçlü bir duyuş ve sezîş, kendine özgü bir müzikalite vardır. Türkçesi çok temiz ve yalın. Yapmacıktan, taklitten kaçan, sade güzeli arayan çabası hemen her şiirinde kendini gösterir. Dünyamızı ve hayatımızı sevdiren bir sevinç peşindedir Necati. Hele aşk şiirlerindeki yaşama sevinci, tabiat sevinciyle elele verdi mi, tadına doyum olmaz bir armoni çıkar ortaya. Şu "Dere" şiirini okuyalım:

*Gözlcrin düşer kaldırımlara
Top top ağaçların altında
Ellerin gezer kendi aydınlığında
Bir dere tutturmuş bir türkü
Yüreğim ortasında
Adını çağıra çağıra
Önünden geçiyorum evinizin
Önünden aka aka
Dönerken uykuların arasında
Bir yandan bir yana
Kulak ver işitirsin.*

ATTILÂ İLHAN

*Deryalar, dünyalar içinde maviş
Kutuplar, iklimler, medarlar içinde.
Deryalar, derya değil de dünyalar:
Muhteşem bir hayat sular içinde.
Enginden engin derinden derin
Tuzlu su: Su ve Sodyum Klorür.*

A. İlhan

Attilâ İlhan'ı uzaktan yakından bir iki defa gördüm, gördüm. Öyle uzun boylu dostluğumuz, yakınlığımız olmadı kendisiyle. Fakat adını 1944 lerden bu yana duyar, şiirlerini okurdum. 1946'da CHP'nin şiir yarışmasında ikinciliği aldıktan sonra ister istemez daha çok ilgilendim.

Orta boylu, gür dalgalı siyah saçlı, esmer, hareketli bir gençti ilk gördüğümde, 1951'de ya da 1952 de Taksim'de güzel bir kahvehane vardı. Sonradan meydanı genişletmek için yıktılar o güzelim kahveyi. Birine söz verip buluşmak, oturup dinlenmek gazete okumak, mektup yazmak için -tıpkı Paris kahvele-

ri gibi- çok müsait, çok rahat olan bu yerde zaman zaman şairler, sanatkârlar da bir köşede otururlar, uzun uzun konuşturlardı.

Hatırimda kaldığına göre, daha evvel bir şiir matinesinde tanıştığım Attilâ İlhan ile ilk defa orada başbaşa kalıp konuşma fırsatını bulmuştum. Çok canlı, renkli bir sohbeti var. Bir konuya dalıp biteviye konuşarak insanı sıkıyor, daldan dala atlayarak edebiyatımızın, özellikle şiirimizin, genç ozanlarımızın sorunlarından bahsediyordu. O gün, ün yapmış bazı ozanlarımızı da karşılıklı olarak yerdığımızı hatırlıyorum. Attilâ İlhan bu konuda oldukça heyecanlı ve inandırıcı bir dille konuşuyor, bu arada kendisinin ilerde neler yapmak istediğini, nasıl çalıştığını anlatıyordu. Şiire olanca gücü ile tutkun ve kendinden çok emin bir hali vardı.

Attilâ İlhan'ı daha sonraları birçok yönleriyle uzun uzun inceledim. Hemen söylemeliyim ki, ozanımız bu dünyaya, Allah vergisi büyük bir şairlik-yazarlık kabiliyetiyle doğmuş. Hangi türde olursa olsun kendine özgü bir sezgi, duyuş ve anlatış gücü var. Şimdi bana, onun imzası olmaksızın bir şiir, ya da bir düz yazı verseler, belki de kısa süren bir tereddütten sonra, bu şiir, bu düz yazı Attilâ İlhan'ındır, diyebilirim. Başka ozanlara benzemiyor onun duyuşları, söyleyişleri. Bu sadece bir üslûp meselesi değil,

dünyaya, insanlara ve sorunlara bakış özelliğidir.. Şiirle düşünceyi çok rahat, çekici, sürükleyici bir ton içinde verebilme yeteneği ve tekniği.

Şairimizin hayatını ve eserlerini kısaca anlatalım:

Attilâ İlhan 1925'de Menemen'de doğdu. İlk ve orta okulu İzmir'de Karşıyaka'da okudu; İzmir Erkek Lisesi'nde başladığı lise öğrenimini İstanbul'a gelerek 1946 yılında Işık Lisesi'nde tamamladı. Daha sonra İstanbul Hukuk Fakültesinde başladığı yüksek öğrenimini 1949 yılında yarıda bıraktı. 1949 ve 1951 yıllarında iki defa Fransa'ya giderek bir buçuk yıl Paris'te kaldı. 1952-1959 yılları arasında İzmir'de ve İstanbul'da çeşitli gazete ve dergilerde çalıştı. Artık genç ozan, şiirin dışında hemen hemen her türde yazı yazıyor, bir yandan da Ali Kaptanoğlu adı ile Senaryo yazarlığı yapıyordu. Gerek Fransa'daki görgülerinden, gerekse gün geçtikçe çevresini gerçekçi bir gönül ve kafa ile inceleme deneylerinden faydalanan şairimiz, toplumumuzun çeşitli sorunlarına eğilmesini biliyor, fakat o kendine has romantik, çoğu zaman da dramatik diyebileceğimiz üslûbundan ayrılmıyordu.

İlk şiiri olan "Balıkçı Türküsü"nü 1941 yılında Yeni Edebiyat gazetesinde yayınlayan İlhan'ın düz yazıları 1945'de İstanbul dergisinde görülmeye başladı. İlk denemeleri olduğu halde bu düz yazılarda insanı doyuran ve inandıran, zaman zaman sert, za-

man zaman İzmir'in tatlı imbatlarını hatırlatan bir rüzgâr esiyordu. Şiirlerindeki ahenk ister istemez düz yazılarında da kendini hissettiriyordu.

Attilâ İlhan'ın şiirleri, o günlerin sanat ve edebiyat hareketlerini olanca cömertliğiyle veren Gün, Varlık, Yirminci Asır, Seçilmiş Hikâyeler dergileri ile Vatan Gazetesi sanat yaprağında çıktı. Eleştirileri ise Kaynak ve Mavi adlı dergilerde yayınlandı.

Ozanımız, 1948'de ve 1959'da iki defa basılan ilk şiir kitabı "Duvar"dan sonra yine iki defa basılan ve çok tutulan ikinci şiir kitabı "Sisler Bulvarı" 1954-1960 yıllarında yayınlandı. Attilâ İlhan asıl köklü ve yaygın şöhretini bu kitabı ile yapmıştır bence. Bu iki kitabı izleyen diğer şiir kitapları şunlardır: Yağmur Kaçağı (1955), Ben Sana Mecburum (1960), Belâ Çiçeği (1962).

Romanları: Sokaktaki Adam (1953), Zenciler Birbirine Benzemez (1957), Kurtlar Sofrası (1963).

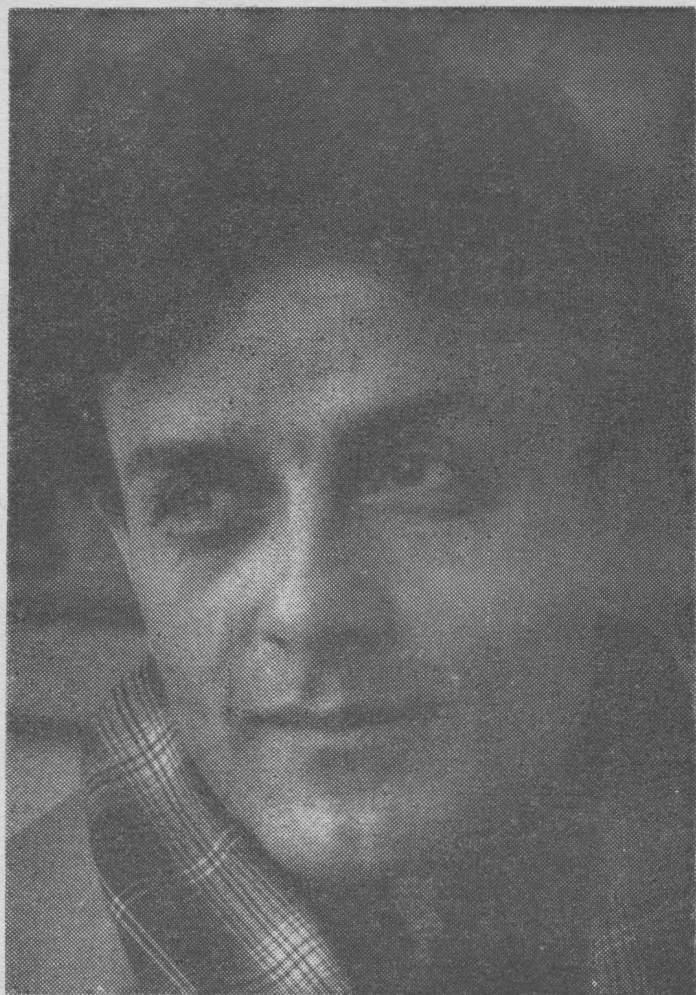
Bunlardan başka bir de Fransa'ya yaptığı gezileri 1959'da Abbas Yolcu adı ile yayımlayan Attilâ İlhan'ın son yıllarda eskisi kadar verimli olmadığı kanısındayım. Ama o Türk şiirinde, kendine özgü bir alan açmış, edebiyatımıza güçlü bir ozan olarak katılmıştır.

Şimdi onun ününü memleket ölçüsünde yaygın bir hale getiren "Sisler Bulvarı"adlı şiirini okuyalım:

*Elinin arkasında güneş duruyordu
 Aylardan kasımdı üşüyorduk
 Ağacın biri bulvarda ölüyordu
 Şehrin camları kaygısız gülüyordu
 Her köşe başında öpüşüyorduk
 Sisler bulvarı'na akşam çökmüştü
 Omuzlarımıza çoktan çökmüştü
 Kesik birer kol gibi yalnızdık
 Dağlarda ateşler yanmıyordu
 Deniz fenerleri sönmüştü
 Birbirimizin gözlerini arıyorduk*

*Sisler bulvarı'nda seni kaybettim
 Sokak lâmbaları öksürüyordu
 Yukarda bulutlar yürüyordu
 Terkedilmiş bir çocuk gibiydim
 Dokunsanız ağlıyacaktım
 Yenikapı'da bir tren vardı.*

*Sisler bulvarı'nda öleceğim
 Sol kasığımdan vuracaklar
 Bulvar durağında düşeceğim
 Gözlüklerim kırılacaklar
 Sen rüyasını göreceksin
 Çılglık çılgılığa uyanacaksın
 Sabah kapını çalacaklar
 Elinden tutup getirecekler
 Beni görünce taş kesileceksin
 Ağlamıyacaksın! Ağlamıyacaksın!*

*Sisler bulvarı'ndan geçtim sırsıklamdı
 Islak kaldırımlar parlıyordu
 Durup dururken gözlerim dalıyordu
 Bir bardak şarapta kayboluyordum
 Gece bekçilerine saati soruyordum
 Evime gitmekten korkuyordum
 Sisler boğazıma sarılmışlardı*

*Bir gemi beni Afrika'ya götürecekti
 İsmi bilmiyorum ne olacak
 Kazablanka'da bir gün kalacağım
 Sisler bulvarı'nı hatırlıyacağım
 Kırmızı melek şarkısından bir satır
 Lodos'tan bir satır yağmur'dan ilki
 Senin kirpiklerinden bir satır
 Simsiyah bir satır hatırlıyacağım
 Seni hatırlatanın çenesini kıracağım
 Limanda vapurlar uğuldayacak.*

*Sisler bulvarı bir gece haykırmıştı
 Ağaçları yatıyordu yoksuldu
 Bütün yaprakları sararmıştı
 Bütün bir sonbahar ağlamıştı
 Ağlayan sanki İstanbul'du
 Öl desen belki, ölecektim
 İçimde biber gibi bir kahır
 Bütün şüirlerimi yakacaktım
 Yalnızlık bana dokunuyordu*

*Eğer sisler bulvarı olmasa
Sabah ezanında yağmur yağmasa
Şüphesiz bir delilik yapardım
Hiç kimse beni anlıyamazdı
On beş senə hüküm giyerdim
Dördüncü yılında kaçardım
Belki kaçarken vururlardı*

*Sisler bulvarı'ndan geçmediğim gün
Sisler bulvarı öksüz ben öksüzüm
Yağmurun altında yalnızım
Ağzım elim yüzüm ıslanıyor
Tren düdükləri iç içe giriyorlar
Aklımı fikrimi çeliyorlar
Aksaray'da ışıklar yanıyor
Sisler bulvarı ayaklanıyor
Artık kalbimi susturamıyorum.*

METİN ELOĞLU

Uzunca boylu, esmer tenli, oldukça yakışıklı, kalın tok sesli bir ozan. Çoğu zaman içine kapanık, fakat dost sofralarında, akşam üstleri daha renkli, daha açık ve daha şiirli konuşmalarıyla dikkati çeken bir kişiliğe sahiptir. Yalnızlığı pek sevmez. Tartışmalarında ölçülü, mantıklı ve insaflıdır. Güzel sanatların iki dalında şiirle resim arasında benliğini yitirmeden, özelliğini daima koruyarak çalışmasını bilmiştir. Ev hayatı çoğu zaman intizamlı, eşine bağlılığı kusursuz ve evcimendir.

Metin Eloğlu 11 Mart 1927'de İstanbul'da doğmuştur. İlk öğrenimini Çamlıca'da, orta öğrenimini Kısıklı'da yaptıktan sonra, Güzel Sanatlar Akademisi resim bölümüne yazılmış, 1943'den 1947'ye kadar orada okumuştur. İlk şiiri Mehmet Metin imzasıyla 1943 yılında İzmir'de çıkan Kovan Dergisinde yayınlanmıştır. Ozanımız aynı zamanda Yeditepe'de, Seçilmiş Hikâyeler Dergisi'nde, ayrıca Ali Hazi-ranlı takma adı ile de eleştiriler yayınlamıştır. Resme ilk yönelişi Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölü-

mü'ne girmek niyetini ailesinin engellemesi, fizik, matematik gibi derslerden ürküntüsü Güzel Sanatlar Akademisi'ni seçmesine sebep olmuştur.

Bugüne değin Anadolu'muzun birçok kentlerinde otuza yakın resim sergisi açmıştır. Kendi anlatışına göre başka bir uğraşısı, iş bağıllığı yoktur. Memurluk deneyi 1950'de İstanbul Belediyesi Bahçeler Müdürlüğünde ancak üç buçuk ay kadar sürmüştür. İlk evliliği 1957'de olmuştur. İki çocuğu, Hasan şimdi 11 yaşında, Şiir adlı kızı 6 yaşındadır. İkinci evliliği 1965'de yapmıştır.

"Sultan Palamut" adlı kitabı müstehcen gerekçesiyle basılmakta iken "müsadere" edilmiştir. 1950'de Yeni Dergi adlı bir dergiyi ancak üç sayı çıkarmıştır. Şimdi hazırlamakta olduğu Bektâşi Dediki adlı manzum Bektâşi fıkralarını bir araya getiren bir eseri yakında yayınlanacaktır.

Bundan evvel yayınlanan kitapları şunlardır: "Düdüklü Tencere" (1951, 1962), "Odun" (1959), "Horoz'dan Korkan Oğlan" (1960), "Türkiye'nin Adresi" (1965).

Şimdi sevilen şiirlerinden bir iki örnek sunalım.

DÜDÜKLÜ TENCERE

*Pazarları daha gündüzden,
Ahçıbaşı, aklını başına devşir;
Börekler kızaracak nar gibi,*

*Kıymalı, ispanaklı, peynirli...
 Sonbahar yağmuru oluklarda,
 Çüşbalığı haşlanacak!
 Meselâ zamkinüzzarefe yemeğinin
 Akşama yetişmesi lâzım, başın darda,
 Al eline şu nesneyi,
 Dibini bir güzel yağla,
 Sovanını da doğra, düd, desin;
 Bir tutam tuz, biraz kimyon;
 Şıpın işi pişiverir.
 Baksanıza göbek atıyor;
 Beylere selâm, hanımlara selâm.
 Çengi misin be gâvur icadı,
 Düdüklü tencere misin?*

A Ş K L A M A

*Şaraptı rakıydı şuydu buydu
 Kişi esrimeyi bir aşta tatmalı ilkten
 Dedim ya ondan gayri korkuluğa güvenmem
 İçtiğim hep aşktı benim gerisi tortu*

*Sevişik bir keçi yumukgöz oğlağına
 Öziine aşk sızmış o sütü emziriyor
 Yumurtasını bir kovuğa koyarken
 Aşkı da koyuyor anaç zargana*

*Aşk mavisi tükendiye a boşuna denizde
 Bil ki diken diken bir çamurla örtülüdür sığlğı
 Niye enez bu zambak diye sordular mıydı
 Aşksız geçen günlerinde örselenmiş de,*

*Aşk bürünmeseydi de bak hiç şakır mıydı
 Şu bi damlacık iskefeyi tâ gagadan kuyruğa
 Kişi gönlünü yitirdi mi ne yüzle çıkar sokağa
 Yaşamda nesi varsa aşk işte onun adı.*

*Ansıyın, aşkla yağdı da sular
 Ondan kokulandı ıtır çekirçeklendi elma
 Doğayla elele bizi üreten bir sevgi var
 Evrende en soylusu sezdim ki bu çoğalma*

VAR MISIN ?

*Sen yoksan İstanbulda,
 Gitmiyeceğim.
 Sensizse buraları,
 Durmıyacağım.*

YİĞİTLEME

*Parası olan rahat yaşar bir bakıma
 Han kurar konak döşer
 Uşak tutar kapısına
 Gönlü olan bir güzele gönül verir
 Seni bilir seni söyler
 Akli olan.*

ÜMIT YAŞAR OĞUZCAN

Bu yazı serisinde şair ve yazarlarımızın önce boylarından boslarından bahsetmek benim için kaçınılmaz bir âdet haline geldiğine göre, şimdi Ümit Yaşar için ne diyeyim? diye bir hayli düşündüm. Onu tarif etmek pek de kolay değil. Çünkü boyu ne kısadır, ne de orta... Orta ile kısa arasında bir şey. Kara kaşlı, kara gözlü, teni beyaza yakın buğdaysı. Başı vücuduna nazaran biraz büyükçe. Yüzünde cefa çekmiş, düşünen, çoğu zaman kederli ve yorgun bir ifade var. Fakat gözleri canlı, zeki ve alabildiğine sevimli... Bana öyle geliyor ki, Ümit Yaşar'ın artık çizgilerle dolmaya başlıyan alınından kederli aşk şiirleri, gözlerinden de hicivler fışkırmaktadır. Çoğu zaman mahzun ve içine kapanık olan şairimizze gülmek pek yakışmaz. Çektiği hasretler, hicranlar, acılar, sonu gelmez aşklar yüzünden çehresi gülmeye idmanlı değildir.

Kekeme olduğu halde, şiir okurken hiç kekelemez. Ve kendine has güzel bir okuma tarzı, daha

doğrusu duygulanma ve hissettirme gücü vardır. Yazdığı yüzlerce şiirin hemen hepsini ezbere okuyabilir. Sırası düşünce irticalen şiir söyleyebilir.

Bütün hayatını, bütün gücünü şiire bağlayan Ümit'in, günlük hayatta birçoklarımızı imrendirecek bazı yönleri vardır. Bir defa mesleğinde çok muvaffak olmuş bir bankacıdır. Hayret edilecek derecede intizamlı, tertipli ve temizdir. Evinde olsun, iş yerinde olsun masası, dosyaları, notları, kalemleri yerli yerindedir. Masası üzerinde bir zerre sigara külü, okunduktan sonra tertipsizce atılmış bir kâğıt parçası göremeyeceğiniz gibi, iğri duran bir kitap, istifi bozulmuş mektup yığını -şairimiz okuyucularından çok mektup alır- bulamazsınız. Şimdiye kadar yazdığı bütün şiirleri, makaleleri, çektiği veya kendisinin çektiği resimleri, hakkında yazılanları ayrı ayrı dosyalarda, zarflarda saklar. Çok güzel olan el yazısı ile bunların üzerine gereken notları, tarihleri yazar. Bütün dostlarının, özellikle şair ve sanatkâr dostlarının resimlerini büyük bir titizlikle saklar. Doğrusunu isterseniz ben şimdiye kadar, bu derecede intizamlı, titiz, meraklı bir şaire rastlamadım.

Ümit Yaşar'ın kişiliğine ve özel hayatına ait bu bölüme, kendi kaleminden çıkmış, kendini anlatan çok renkli bazı satırları ilâve etmek istiyorum:

"Önce şunu belirtmek yerinde olur (benim haya-

tım) roman değildir. Baştan başa şiirdir benim hayatım, şiirdir ve aşktır. Köhne dünyayı 1926 yılında şereflendirdim. Daha doğrusu çilem 1926 yılında Tarsus'ta başladı. İlk çocukluk yıllarımdan bu yana çeşitli kazalar, hastalıklar, ameliyatlar geçirdim. Üç yaşımda ayağım kırıldı, dört yaşımda mangala oturdum, beş yaşımda yirmi basamak taş merdivenden düştüm, yedi yaşımda başıma sandık kapağı düştü, bu arada fazla ateşli olarak geçirdiğim kızamık sonucu kekeme kaldım, o günden beri ateşliyimdir. On dört yaşımda apandisit, on dokuz yaşımda böbrek (tek böbrekliyim), otuz yaşımda bademcik ameliyatları geçirdim. Yirmi iki yaşımda evlendim, düşme, boğulma, otomobil kazası nevinden geçirdiğim ufak tehlikelerden sonra üç kere de canımdan bezdim. Eşimin adı Özhan. Vedat ve Lûtfi adlarında iki oğlum var. Babamın memuriyeti dolayısıyla çeşitli illerde, çeşitli okullarda okudum. 1946 yılında Eskişehir Ticaret Lisesini bitirdim. Aynı yıl Ankara'da Osmanlı Bankasına girdim. Bir yılı doldurmadan ayrıldım. Adana'da İş Bankasına girdim. İş Bankasındaki memurluğum 15 yılı buldu. Adana, Turgutlu, Niğde ve Ankara'da çeşitli görevlerde çalıştım. Neşriyat Müdür Muavini iken 1961 yılı başında İş Bankasından ve Ankara'dan ayrıldım. Altı ay kadar Yapı ve Kredi Bankasında çalıştıktan sonra, adımlı taşıyan bir yayınevi kurdum. İki üç yıl yalnız kalemimle geçindim. Sonra işlerim bozuldu, uzun bir süre işsiz kal-

dım, hayli sıkıntı çektim. Bu arada Akbank'ın İzmir şubesine tâyinim çıktı. Canım İstanbul'dan ayrılamadım. Bir yıl kadar da bir reklâm şirketinde muhasebe müdürlüğü yaptım. İki yıldır Akbank Umum Müdürlüğünde Krediler İkinci Müdürü olarak çalışıyorum. Hayatımdaki istifaların yekûnu dokuzdur. Çok güzel istifa ve aşk mektupları yazdığımı hiçbir tevazua kapılmadan söylemeliyim. İlk şiir denemelerime 10-11 yaşlarında başladım. O zamanki çocuksu denemelerim Eskişehir İnkılâp Okulunun Yankı adındaki duvar gazetesinde çıkmıştı. Basında ilk şiirlerim 1940-1941 yılları arasında rahmetli Faruk Şükür Yersel'in teşvikiyle Eskişehir'de Kocatepe ve Sakarya gazetelerinde çıktı. O günden bu yana 26 yıl içinde çeşitli dergi ve gazetelerde yazdım. Çeşitli Antolojilerde şiirlerim çıktı. Bunların bazıları Fransızca, İngilizce, Rusça, Bulgarca, Lehce, Rumca ve Arapçaya çevrildi. Hiciv şiirlerimi iki buçuk yıldan beri Cumhuriyet gazetesinde yayınlıyorum. Bugüne kadar kesin olarak kaç bin şiir yazdığımı bilmiyorum. Fakat verimli bir şair olduğum hakkındaki yaygın bir kanıya da katılmıyorum. Duygularımın ve yazmak istediklerimin pek azını yazabilmişimdir. Şiirin en güç sanat dalı olduğuna inanıyorum. Ve bence şiir duygu ve düşüncelerin, kelimelerle en yoğun, en mükemmel şekilde ifadesidir. Kelimeler mısraları, mısralar da şiiri meydana getirir. Ben mısra-

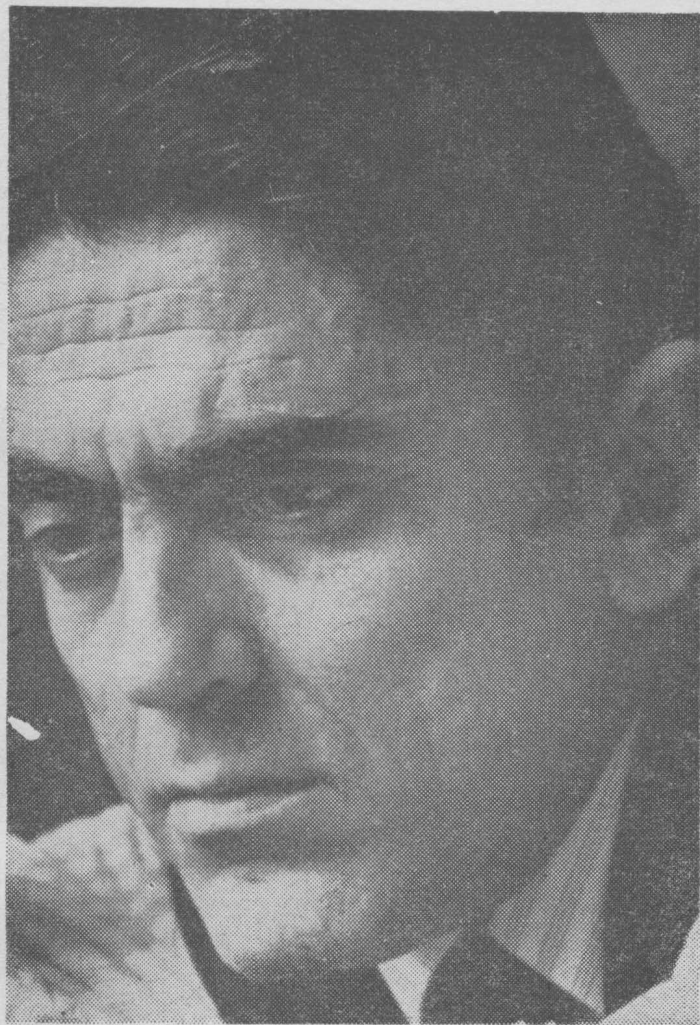
lar kurarken anlam kadar, ahenge de önem veririm. Hayatımı şiirlerime koymazş bir şairim ben.”

Bugün 41 yaşını tamamlamış olan Ümit Yaşar, şimdiye kadar 37 kitap yayınlamış ve eserlerinin bas-kı sayısı -hayret etmeyiniz- 350 bini bulmuştur. Bu kitapların 26'sı şiir, 4'ü nesir, 7'si antolojidir.

Şairimiz bunların dışında 5 şiir plâğı doldurmuş, ayrıca Avni Anıl ve Timur Selçuk gibi bestekârlar tarafından 50 kadar şiiri bestelenmiştir. Kitapları-nın birçoğu ikinci, üçüncü, hattâ beşinci defa basıl-mıştır Tükenenleri de yeniden bastırılmaktadır.

Hemen kabul etmek lâzımdır ki, Ümit Yaşar Oğuzcan memleketimizin her köşesinde tanınan ve sevilen bir şair haline gelmiştir.

Günümüzün en ünlü aşk ve ıstırap şairi olarak tanınan Oğuzcan, bütün hayatını şiire bağlamış, şiir-siz teneffüs edemez bir insan haline gelmiştir. Onun, evinde, işyerinde, sokakta, meyhanede günlük işleri yanı sıra şiir düşünmediği bir an yok gibidir bence. Son on yıl içinde genç şair kuşakları arasında onun kadar yaygın bir isme sahip olan kimse yoktur, der-sem mübalağa etmiş olmam. Özellikle, aşk ve ıstı-rap temalarını işleyen şair, daha çok gençler tara-fından rağbet görmekte, hayatında aşkın ve ıstı-rapın ilk sillesini yiyen genç kızlar, delikanlılar Ümit Yaşar'ın şiirlerinde kendilerini bulmakta, sızlayan kalplerini onun mısralariyle avutmaya çalışmakta-dırlar.

Gerçek odur ki, Ümit Yaşar kendi yaşantılarını, aşklarını, çilelerini dile getirmekte ve tam anlamıyla kendini anlatmaktadır. Dili sade ve güzel, anlatışı içten gelen ürpertilerle doludur. Herkesin kolaylıkla anlayacağı mısralarında fazla oyun ve süs yoktur. Bu yüzden halka malolmuş, bir bakıma şehirde yaşayan bir halk şairi niteliğine yükselmiştir. Onun çok şiir yazmasını, çok kitap çıkarmasını, plâklara şiir doldurmasını, bestekârlara güfte yazmasını, şairliği adına kötüye yoranlar da vardır. Fakat hemen söylemeliyim ki, Ümit Yaşar Oğuzcan hiçbir zaman bayağılaşmamıştır. Hele son yazdığı Rübai'lerin bazıları, ün yapmış şairlerimizi kışkandıracak kadar güzeldir.

İşte bir-iki örnek:

*Dindar kişiler zannediyor Hak çağırır
Aslında o fanileri toprak çağırır
Toprak anamız her zaman âdil ve büyük
Her canlıyı ölmezliğe mutlak çağırır.*

Bir başka Rübai'si:

*Yıllar boyu bir puslu zamandan geçtim
Sen nerde isen kırk yıl o yandan geçtim
Can kaldı senin uğruna tek vermediğim
Al sevgili, artık ben o candan geçtim.*

Ümit Yaşar, aynı zamanda İstanbul'u yer yer,

semt semt, dile getiren ve âdeta İstanbul'dan ayrılmasına imkân olmayan bir şairdir. Aşklarının pek çoğu burada doğmuş ve burada gömülmüştür. Yaşantılarının çeşitli ürperişleri, dile gelişleri bu büyük şehirde vücut bulmuştur.

“Üstüme Varma İstanbul” adlı şiirini birlikte okuyalım:

*Sana geldim, içim ümitlerle dolu
Beni sarhoş etme İstanbul, ne olur
Bir gün ben de eririm caddelerinde
Çürür kemiklerim, adım unutulur*

*Yine sen kalırsın dindiri, sımsıcak
Göğün, bulutların, denizlerin kalır
Oynama İstanbul, benimle oynama
Bir gün öldürür beni bu dert, bu kahr*

*Ezilmiş ellerimin arasında başım
Bu yeryüzünde başka çarem kalmamış
İşte gelip kapılarına dayanmışım*

*Karşında yıkılmış bir duvar gibiyim
Beni sarhoş etme, başım dönüyor
Üstüme varma İstanbul, kederliyim,*

TURGUT UYAR

Turgut Uyar'ı yakından gorup tanışamadım. Dört yıl kadar evvel Marmara Adası'nda uzaktan gördüm. Başka bir ozan arkadaşım onun Turgut Uyar olduğunu söyledi. Orta boylu, sarışınla kumral arası genç bir insan. Ağır ağır yürüyor ve çevresiyle pek ilgilenmiyordu. Her halinde ozan olduğu belliydi.

Turgut Uyar 4 Ağustos 1927'de Ankara'da doğmuştur. Konya Askeri Ortaokulu'nu, Bursa Askeri Lisesi'ni bitirdikten sonra 1947'de tamamladığı askeri memurlar okulundan sonra Posof, Terme ve Ankara'da subay olarak çalışmıştır. Askerlikten ayrılınca 1958 yılından itibaren sivil memurluğa geçmiştir. Şimdi Ankara'da Sellüloz Sanayiinde çalışıyor. Bir zamanlar Kaynak Dergisi'nde düzenlenmiş bir şiir yarışmasına gönderdiği şiiri ile Nurullah Ataç'ın sevip beğendiği şairler arasına karışmıştır. Yarışmada ikinciliği kazandıktan sonra şiir üzerindeki çalışmalarının arttığını söyleyen Behçet Necatigil'e göre, ilk dönem şiirlerinde çevresinin, yaşayışının izlemleri üzerinde durmuştu. Bence Necatigil'in bu yargısı pek

de doğru değildir. Turgut Uyar daha çok içine dönük gönül ve bu arada düşün şiirleri yazan bir mizaca sahiptir. Son yıllarda şiir yapısının biçim ve özünde bir hayli değişiklik gösteren Turgut Uyar, kuşkusuz diyebilirim ki, günümüzün en güçlü şairlerinden biridir.

Şiirleri en çok Varlık, Yenilik, Yeditepe, Pazar Postası dergilerinde, eleştirmeleri de Dost, Değişim dergilerinde çıktı. Şimdi de Türk Dili ve Papirüs dergilerinde yayınlanıyor.

Şiir kitapları şunlardır: Arz-ı Hâl (1949), Türkiyem (1952, 1963), Dünyanın En Güzel Arabistan'ı (1959), Tütünler Islak (1962).

Sevilen şiirlerinden birkaç parçayı birlikte okuyalım.

S E N F O N İ

*Önce sesin gelir aklıma
Çaresiz kaldıkça hep seni düşünürüm
Güzel olan, dolgun başaklardaki sarışın sevinçli,
Sonra cumartesi geceleri gelir
Sonra gökyüzü gelir hemen kurtulurum
Bir yağmur yağsa beraber ıslansak.*

*Kırk kere söyledim bir daha söylerim
Savaşta ve barışta karada ve denizde*

*Düşkünlükte ve esenlikte
Zamanımız apayrı bize göre
Yanyana olduk mu el ele
Aç kalsak ağlamayız biliyorum.*

*İçim güvercinleri okşamış gibi rahat
Sen yanımdayken ister istemez
Geniş meydanlarda akşam üstleri
Üstüste üç kere deniz üç kere çınarlar
Sen yanımdayken ister istemez
Uzak ırmakları hatırlıyorum.*

*Arasıra düşmüyor değil aklıma
Yabancı kadınların sıcaklığı
Ama Allah bilir ya ne saklıyayım
Yanında ihtiyarlamak istiyorum.*

Y I L G I N

*Bir sargın umut yakaladım onu kuşandım
Serin mavi bir gökyüzü buldum onu kuşandım
Denizde doğru sokaklar gördüm onları da kuşandım
Üstlerine üstlük seni kuşındım
Tedirgindim namussuzdum deli deliydim
Uslandım.*

*Üç dilim kavun kestim birini ben yedim
Kavundan üç dilim kestim birini yedim*

*Birini sana ayırdım kadın al birini sen ye
Sabah olsun sabah olsun ilk işim bu
Öbürünü götürüp civcivlere vereceğim.*

*Senin bir yönün var orada durur yaşarım
Bir de acun var ben içindeyim
Ben içindeyim tüm itlikler sahaında yumurtalar onun
içinde*

*Orospular içinde Hurşit bey içinde sen içindesin
Uç dilim kavun kestim birini sen ye
Kabuğunu at Hurşit bey'i at itlikleri at*

Durup durup sana sesleniyorum.

GÖĞE BAKMA DURAĞI

*İkimiz birden sevinebiliriz göğе bakalım
Şu kaçamak ışıklardan şu şeker kamışlarından
Bebe dişlerinden güneşlerden yaban otlarından
Durmadan harcadığım şu gözlerimi al lurtar
Şu aramıp duran korkak ellerimi tut
Bu evleri atla bu evleri de bunları da
Göğе bakalım*

*Falanca durağa şimdi geliriz göğе bakalım
İnecek var deriz otobüs durur ineriz
Bu karanlık böyle iyi afferin Tanrıya*

*Herkes uyusun iyi oluyor hoşlanıyorum
Hırsızlar polisler açlar toklar uyusun
Herkes uyusun bir seni uyutmam bir de ben uyumam.*

*Herkes yokken biz oluruz biz uyumıyalım
Nasıl olsa sarhoşuz nasıl olsa öpüşürüz sokaklarda
Beni bırak göğе bakalım*

*Senin bu ellerinde ne var bilmiyorum göğе bakalım
Tuttukça güçleniyorum kalabalık oluyorum
Bu senin eski zaman gözlerin yalnız gibi ağaçlar gibi
Sularım ııınsın diye bakıyorum ısınıyor
Seni aldım bu suntermu yere getirdim
Sayısız penceren vardı bir bir kapattım
Bana dönesin diye bir bir kapattım
Şimdi otobüs gelir biner gideriz
Dönmiyeceğımız bir yer beğen başka türlüğü güç
Bir ellerin bir ellerim yeter belliyelim yetsin
Seni aldım bana ayırdım durma kendini hatırlat
Durma kendini hatırlat
Durma göğе bakalım.*

 DİP

CANSEVER

Çoğunlukla insanlardan kaçtığı halde, İstanbul'da en çok görülen şairlerden biri de Edip Cansever'dir. Kuytu meyhaneleri, ünlü balıkçı lokantalarını onun kadar tanıyan, özelliklerini bilen ve seven azdır genç şairlerin içinde.

İnce uzun boylu, yakışıklı, bembeyaz kar gibi dişleri, güler yüzlü. Kırk yaşına bastığı halde saçlarının yarısından fazlası dökülmüştür.

Bana anlattığına göre, çocukken sıska ve koca kafalı imiş, ne yalan söyliyeyim diyor, uzun zaman g r saçlarım da oldu. Çocukken sarışınmış. şimdi de kumral. Vücudu ile kafası arasındaki denge yıllar sonra gerçekleşmiş. Öğrencilik hayatının en güzel günleri Kumkapı Ortaokulunda geçmiş. Yani orada okurken okul dışında. O günleri ve daha sonralarını söyle anlatıyor Edip Cansever:

‘Mendirek, İstasyon, eski Ermeni evlerinin havası ve meyhaneler karışımı bir hayat... İstanbul Lisesini bitirdikten sonra, askerliğini yapmak üzere Ankara'ya 1949 yılında gittim. Orada Ulus'taki   

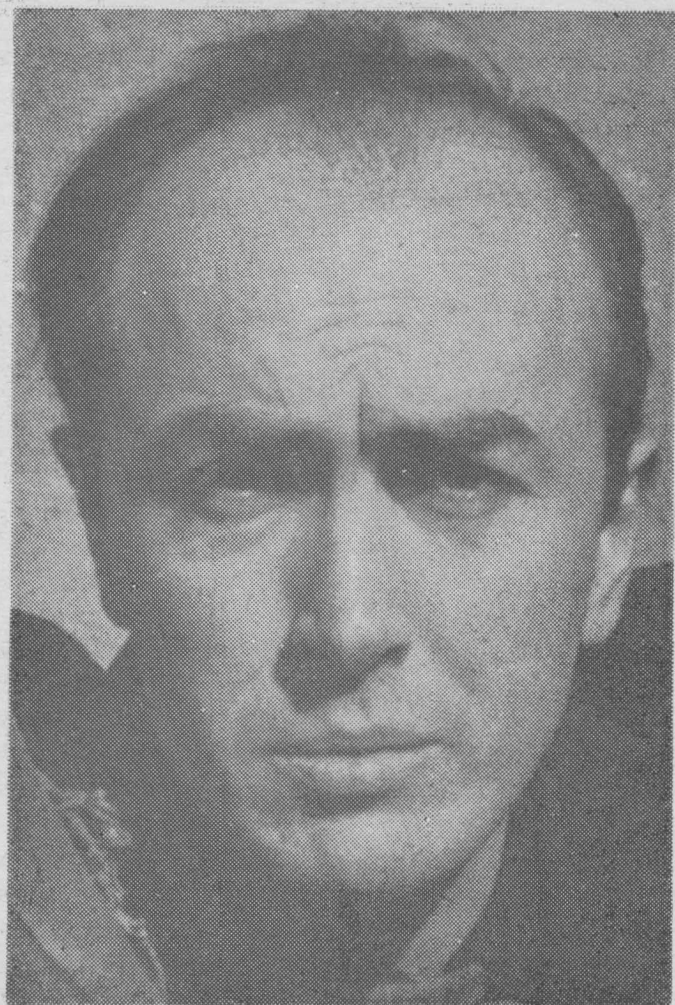
Nal lokantasını hatırlıyorum. Nurullah Ataç beni görmek istemiş, dergilerden birinde çıkan bir şiiri mi sevmiş. Buluştuk, uzun uzun görüştük. Beni öylesine bir soru yağmuruna tuttu ki, sanırım hep ters cevaplar verdim. Görüş o görüş oldu, bir daha karşılaşmadık.”

Edip Cansever, özel hayatının öteki yönlerini de şöyle anlattı bana:

“İçkiye çoğu gençler gibi ben de votka ile birayı karıştırarak başladım. İstanbul’un Lambo’lu, Nisuzaz’lı, Elit’li günlerini biliyorum. Ama daha çok Eminönü Balık Pazarı’nda içerdim. Toma’nın ilk yerinde, ya da Doktorun Meyhanesi’nde çoğu kez Orhan Kemal, Hüsamettin Bozok, Buyrukçu ile birlikte. Bizden önceki kuşağın çoğunu Elit’te tanıdım.”

Edip Cansever, kendi yaşındakilere göre, çok renkli, çok değişik bir hayat yaşar. Kapalı Çarşıda bir ortağı ile antikacı dükkânı işletir. Asma katlı bir dükkân. Cansever bütün şiirlerini, düz yazılarını bu dükkânda yazar. Ortağı da işleri yürütür. Tam 15 yıldan beri sabahtan akşama kadar özgürlüğünü değerlendirmeye çalışarak bütün kitaplarını bu dükkânda tamamlamıştır.

Bir şiirinde “Şiirdir benim ülkem” diyen Edip Cansever, sanırım ki, kendinden en hoşnut olduğu yılları yaşamaktadır. Benim anladığıma göre, birçokları onu hırçın, hattâ geçimsiz bulur. Aslında soğukkanlı ve uysaldır. Bazıları da Edip Cansever’i

kendini beğenmişlikle suçlar. Bence bu da doğru değildir. Pek çok konuşmalarımızda, kendini sık sık kontrol eden, sanatından vakit vakit kuşkulara düşen bir mizaca sahip olduğu kanısına vardım.

Sohbet ederken, dostlarıyla şaka yapmayı, nükteler savurmayı pek seven şairimiz, içkiyi, rahat rahat konuşabilmek, içinde biriktirip de fırsat bulup söyleyemediği fikirlerini kolayca söyleyebilmek için sever. Onun için, Cansever'in geceleriyle gündüzleri arasında hissedilir bir mizaç farkı bulunması pek tabiidir. Her hali ve her tutumuyla dostlarına düşkün, vefalı ve temiz yüreklidir. Çok değişik, çok hareketli bir hayat yaşadığı halde verdiği söze, randevularına sadıktır.

Edip Cansever'in şiirlerine hakim olan hava, önceleri kalabalık, büyük şehirlerin değişik yaşantılarıyla, insanoğlunun günlük hayatı boyunca dikkat ve ilgisinden kaçan, aslında önemsiz gibi görünen fakat gerçekte hepsi bir araya gelince adeta gizli kalmış güzel bir göl, ya da ayak basılmamış meçhul bir arazi gibi insanda hayret uyandıran yaşantılar.

İlk şiirlerinde birçok şairler, kendinden evvel gelmiş kuşakların, ya da kendi çağları içinde birden bire birinci plâna çıkmış şöhretlerin etkisi altında kaldığı halde, Edip Cansever'de böyle bir etkilenmenin rüzgârlarını bulmak çok zordur. Belki birkaç mısra, birkaç düşün onu bu yönden Orhan Veli'ye

yaklaştırır gibi gösterirse de, şairimiz bütünüyle kendi ikliminde kalmasını bilmiş ve Edip Cansever adı genç kuşak arasında hiç şüphesiz haklı olarak ön plâna çıkmıştır.

1954 yılından bu yana şiir anlayışında hissedilir bir değişme gösteren şairimiz, artık bütün gücüyle kendini soyut şiire adanmış ve bu alanda birbirinden güzel örnekler vermiştir. Dilinin güzelliği, arılığı bakımından da dikkati çeken şiirleri, soyut akımı tutmayan, benimsemyen çevreler tarafından bile beğenilmekte ve yeni şiirin son yıllardaki öncüleri arasında İstanbul Türkçesini ve yeni dil akımını ifrata kaçmadan sürdüren sanatçıların başında gelmektedir.

Onun çok sevilen, popüler olmuş “Masa Da Masaymış Ha...” adlı şiirini birlikte okuyalım:

*Adam yaşama sevinci içinde
Masaya anahtarlarını koydu
Bakır kâseye çiçekleri koydu
Sütünü, yumurtasını koydu
Pencereden gelen ışığı koydu
Bisiklet sesini çıkırık sesini
Ekmeğin havanın yumuşaklığını koydu
Adam masaya
Aklında olup bitenleri koydu
Ne yapmak istiyordu hayatta
İşte onu koydu*

*Kimi seviyordu kimi sevmiyordu
 Adam masaya onları da koydu
 Üç kere üç dokuz ederdi
 Adam koydu masaya dokuzu
 Pencere yanındaydı gökyüzü yanında
 Uzandı masaya sonsuzu koydu
 Bir bira içmek istiyordu kaç gündür
 Masaya biranın dökülüştünü koydu
 Uykusunu koydu uyanıklığını koydu
 Masa da masaymış ha...
 Bana mısın demedi bu kadar yüke
 Bir iki sallandı durdu
 Adam ha babam koyuyordu.*

Yazı hayatına 1944 yılının Mart ayında İstanbul Dergisi'nde çıkan bir şiiriyle başlayan Edip Cansever, daha sonraları Yücel, Fikirler, Edebiyat Dünyası, Kaynak, Yeditepe gibi dergilerde görülmüştür.

Cansever'in özellikle Yeditepe ve Papirüs dergilerinde yayınladığı sanat ve şiire dair makaleleri düz yazı alanında da onun başarılı bir kaleme sahip olduğunu ispatlamıştır. Çoğunlukla bu yazılar, Cansever'in özel eğilim ve düşüncelerini belirtmekle beraber, genç kuşakların şiirde tuttukları yolu zaman zaman savunan ve zaman zaman yeren ve böylelikle, yaşadığımız çağın sanat yönündeki ana fikirlerini dile getiren ileri görüşlü orijinal yazılar. Edip Can-

sever, bazıları gibi çok yazan, çok kitap çıkaran bir şair değilse de, az yazan, kısır bir ozan da değildir.

Başlıca kitapları şunlardır:

İkinci Üstü, Dirlik Düzenlik, Yerçekimli Karanfil, Umutsuzlar Parkı, Petrol, Nerde Antigone, Tragedyalar, Çağrılmayan Yakup.

Onun hakkında biraz daha geniş bir fikir verebilmek üzere, bir kitabına adını veren "Yerçekimli Karanfil" şiirini okuyalım:

*Biliyor musun az az yaşıyorsun içimde
Oysaki seninle güzel olmak var
Örneğin rakı içiyoruz, içimize bir karanfil düşüyor
gibi*

*Bir ağaç işliyor tıkr tıkr yanımızda
Midemdi, aklımdı şu kadarcık kalıyor.
Sen o karanfile eğilimsin, alıp sana veriyorum işte
Sen de bir başkasına veriyorsun daha güzel
O başkası yok mu? Bir yanındakine veriyor
Derken karanfil elden ele.*

*Görüyorsun ya bir sevdayı büyütüyoruz seninle
Sana değiniyorum, sana ısınıyorum, bu o değil
Bak nasıl, beyaza keser gibisine yedi renk
Birleşiyoruz sessizce.*

CEMAL SÜREYA

Adını on yıldan beri her yerde, her zaman duyduğum, şiirlerini, düz yazılarını bol bol okuduğum halde ancak iki yıl evvel tanışabildiğim Cemal Süreya "İkinci Yeniler" adlı akımın başında gelen bir ozan olarak, genç kuşak arasında en çok ün yapmış bir ozandır. Tıknaz, orta boylu, esmer, kara kaşlı, kara gözlü, hareketli bir insan... Bakışları zaman zaman kaçak, ürkek, fakat zekâ dolu... Onun kişiliğine hâkim olan durgunluk ve itidal, düşünmeden, bir fikri kafasında yoğurup pişirmeden sere serpe konuşan bir his adamı olmadığı kanısını yaratıyor insanda. Çok değil, birkaç defa karşılaştığımızda fakat uzun süren sohbetlerimiz sırasında, içki sofrasında Cemal Süreya'nın -birçok şairlerimiz gibi- ataklar yaptığına, yüksekte konuştuğuna hiç tanıklık etmedim. Ancak karşısındakinin duyabileceği kadar hafif sesli anlatıyor, konuşmasında nereden geldiğini kesin olarak bilemediğim ve tarif etmeme de imkân olmayan garip, fakat kendine özgü ama yine de güzel bir diyalekt var. Fakat tuhafı şu ki, konuş-

malarında iyiden iyiye hissedilen bu diyalekt, şiir okurken kayboluyor, sanki başka bir insan tatlı, yumuşak, zaman zaman da tonlu bir İstanbul ağzı ile inşat yapıyor. Bana öyle geliyor ki Cemal Süreya şiir okurken şivesine başka bir çeki düzen veriyor, sesini daha titiz bir dikkatle kontrol ediyor.

Şairimiz 1931 yılında Erzincan'da doğdu. 1950 yılında Haydarpasa Lisesi'ni, 1954 yılında da Siyasal Bilgiler Okulu'nu bitirdi. Memurluk hayatına önce Maliye Müfettiş Muavini olarak başladı. Daha sonra Maliye Müfettişi oldu. İlk şiirleri Mülkiye Dergisi'nde, daha sonraları da Yeditepe'de çıktı.

Cemal Süreya ile geç tanışmamın bir sebebi var.

Fazıl Hüsnü Dağlarca ile bir akşam Beyoğlu'nda küçücük bir meyhanede demleniyorduk. Bir aralık yanımıza Ümit Yaşar Oğuzcan geldi. Biraz dalgın ve yorgundu. Ayakta duruyor, oturmuyordu.

— Buyur, otur, dedik.

Teşekkür ederek, bu akşam kendisini Cemal Süreya'nın Degüstasyon Lokantasında beklediğini söyledi. Ben, kendisini tanımak istediğimi söyleyerek:

— Git, onu da buraya getir, tanışalım, görüşelim, dedim.

Ümit Yaşar Oğuzcan ricamı kabul etti, gitti Cemal Süreya'yı çağırmaya... Bulunduğumuz yere Degüstasyon Lokantası çok yakın olduğu için on dakika sonra döndü geldi. Fakat yanında kimse yoktu.

— Nerede Cemal Süreya, neye gelmedi? diye sorduk.

Ümit Yaşar, biraz mahcup, kekeliyerek şu cevabı verdi:

— Efendim, Cemal Süreya, takma ad olarak kullandığı Osman Mazlum imzası ile Ankara'da yayınlanan Pazar Postası'nda Baki Süha'nın aleyhinde bir yazı yazmış. Şimdi diyor, aleyhinde yazı yazdığım bir kimsenin sofrasında nasıl oturabilirim? Otursam bile çok sıkılırım, rahatsız olurum...

Fazıl Hüsni Dağlarca ile birbirimize şaşkın şaşkın bakakaldık. Benim böyle bir yazıdan haberim yoktu. Fakat Cemal Süreya'nın bu itirafı hoşuma gitti. Kendi kendime demek ki mert bir çocuk, Osman Mazlum takma adının arkasına saklanarak sanki gizlice arkamdan vurmuş gibi -güya kendince işlediği suçun- kefareтини bu itirafıyla ödemek mi istiyor? nedir diye düşündüm. Ve bu noktadan hareketle onun çekingen, biraz içine kapanık, öfkelerini, sevinçlerini saklıyan fakat temiz yürekli bir insan olduğu kanısı uyandı bende.

Pazar Postası'nda yazdığı makaleyi sonradan buldurup okudum. Bazı noktaları beni yermekle beraber hiç de fena bir yazı değildi.

Cemal Süreya, ikinci yenilerin başında gelen sairlerdendir. "İkinci Yeniler" bilindiği gibi, Orhan Veli, Oktay Rifat, Melih Cevdet üçlüsünü, yani, "Garipçiler"i birinci yeniler olarak kabul edip, kendile-

rini onlardan sonra gelen ve bir ekol gibi gören şairler topluluğudur. Tuttukları yol, soyut şiiri yepyeni bir anlam ve tutum içinde sürdürmek, anlamsızlığı yaşatmaktır. Bir zamanlar, doğuş sebepleri ile ana fikirleri Pazar Postası Dergisi'nde Muzaffer Erdost tarafından açıklanan bu akım, ilk yıllarda edebiyat ve sanat çevrelerinde ilgi görmüş, fakat gün geçtikçe bu akıma ayak uyduran şairler halkımız, hattâ aydınlarımız tarafından anlaşılmaz bir hale gelmiş, bazı eleştircilerin söylediği gibi, "İkinci Yeniler" ekolü doğumundan bir iki yıl sonra ölmüştür. Ben bu konuda, bu derecede insafsız değilim. Toplumumuz "İkinci Yeniler"i sevmek, benimsemek için gerekli çabayı göstermemiştir. Bence "İkinci Yeniler", kolay, rahat, lâti lokum bir sanat anlayışı içinde değildirler. Bugünkü şiir okuyucusu, çok gariptir, dünün şiir okuyucusuna bakıp, kafasını yormaktan, uzun uzun düşünmekten hoşlanmaz. Tıpkı hazır elbiselere, hazır fikirlere, harcına hiçbir emek katmadığı hazır apartmanlara sonu gelmez bir tembellik ve rahatlık içinde sahip çıkmak, yerleşmek ister gibidir. Bundan elli yıl önce Ahmet Haşim'in:

"Göllerde bu dem bir kamış olsam..."

diye biten "Bir Günün onunda Arzu" adlı şiirini o günün toplumu hiç yadırgamadan kabul etmiş, ancak şairine: "Bu adam biraz kapalı, biraz garip yazıyor" demekten ileri gitmemiştir.

“İkinci Yeniler”, üzüntü ile söylemek isterim ki, daha ileride anlaşılmak, sevmek şansını da kaybetmiş gibi görünüyorlar. Toplumumuz, her gün biraz daha ileri, biraz daha olumlu bir sanat ve şiir anlayışına gideceği yerde aksine geri geri yürümekte, şiir pazarında âdilik, bayağılık rüzgârı esmekte, büyük bir kitle şarkı güftesi bile olamayacak şiirleri okuyup tutmaktadır.

Cemal Süreya “İkinci Yeniler” arasında kendini sanata adayan iki üç kişiden biridir. Benim çok sevdiğim şiirleri yanı sıra makaleler, denemeler yazmakta ve Papirüs adlı nefis bir dergi çıkarmaktadır. Sırası ve yeri gelmişken söyleyeyim ki, çok titiz bir dikkat ve zevkle hazırlanan bu dergiyi bütün aydınlarımıza, özellikle genç edebiyat ve şiir meraklılarına tavsiye ederim. Birçok aydınlarımızın adını bile dıymadıkları Papirüs, Cemal Süreya’yı işinden gücünden etmiş, sırf onu istediği gibi çıkarabilmek, edebiyatımıza hizmette bulunmak üzere devlet kapısından ayrılmıştır.

Şimdi, sizi Cemal Süreya’nın bir şiiri ile başbaşa bırakmak istiyorum:

D A L G A

*Bulut kestiler bulut üç parça
Kanım yere aktı bulut üç parça*

*İki gemiciynen Van Gogh'dan aşırılmış
Bir kadının yüzü ha ha ha.*

*Bir kadının yüzü avucum kadar
İki gözümle gördüm vallahi billahi
Yıldızlar vardı kafayı çekmiştim
Bu kimin meyhanesi ha ha ha.*

*Bu Añ'nin meyhanesi bu da masa
Bu ipi kimse için gezdirmiyorum
Bir kere asılmıştım çocukluğumda
Direkler gemideydi ha ha ha.*

*İki gemiciynen Van Gogh'dan aşırılmış
Bir kadının yüzü kaçıyordu yetişemedim
Ben ömrümde aşk nedir bilmedim
Süheylâ'yı saymazsak ha ha ha.*

AHMET OKTAY

Uzun boylu, esmer, yakışıklı bir delikanlı... Yüzüne ayrı bir anlam katan ve üst dudağını boydan boya kapayan gür siyah bıyıkları var. Henüz 35 yaşında olduğu halde, gözlerinde epeyce cefa çekmiş insanların ifadesi, alnında derinleşmiş kalın çizgiler var. Fakat her haliyle hareketli, neşeli ve güçlü görünmeye çalışıyor. Fazla konuşkan değil. Fakat konuştuğu zaman inandırıcı. Buluşları, benzetişleri yeni ve kendine özgü. İçki sofrasında çok dikkatli ve kontrollü.

“İkinci Yeniler”in sevdiğim ozanlarından biri olan Ahmet Oktay, 1933 yılında Ankara’da doğdu. Çocukluğu ve ilk gençlik yılları burada geçti. Oktay, şimdi de Ankara’da oturduğu halde başkentimizi pek sevmez. Gri binaları, küçük memur düzeni ile bu şehir onu zaman zaman bunalımlara götürür.

İlk ve orta öğrenimini Ankara’da yaptıktan sonra, Lise’nin birinci sınıfında iken Bursa’ya yatılı olarak sürgün edilen ozanımız, orada “Sürgünlük” ve “Yalnızlık” duyguları içinde beslene dursun, bi-

linçli, ya da bilinç altı kafasında ve ruhunda tıkanma zaman zaman bağlı, zaman zaman küskün bir ozanın nesci dokunuyor.

Okuduğu kitaplardan, yazdığı ilk şiir ve düzyazılardan sonra Bursa'da Oktay'a bir de damga vurmaya kalkışıyorlar: Buz gibi solcu! Gerek okul idaresi, gerekse çevresi onu şiddetli bir baskı altında tutmaya başlıyor.

Yarı aydınların bol bulunduğu, söz sahibi olduğu yerlerde hep böyledir. Bir gencin elinde, ya da kitaplığında sosyalizme, Marksizme ait bir kitap bulunmaya görsün. Hele o genç, günlük yaşantılara, maddî ve manevî yoksulluğa, cahillığe, halkımıza, işçilerimize dair birkaç mısra da yazmışsa hapı yuttu demektir. Adı derhal solcuya çıkar. Canım efendim dersiniz, bu genç kafa, dünyada neler olup bitiyor, Marksizm nedir, sosyalizm nedir? Diğer (izimler) nelerdir öğrenmesin mi? Şiirlerinde, düzyazılarında hep saadetten, refahtan, aydınlık günlerden, tabiattan, gülden, bülbülden mi bahsetsin.

Daha okuma ve aydınlanma çağında damga vurulmak istenen yüzlerce genç tanırım ki, yapılan baskılar yüzünden toplum içinde menfi birer insan olmuşlardır.

Fakat bizim Ahmet Oktay, bu karanlık görüşlü baskıcıların, jurnalcıların fenalıklarından kurtulmasını, kendini çekip çıkarmasını bilmiş, kişiliğini, özgür düşünme ve yazma gücünü kazanmıştır.

Oktay'ın en hızlı şairlik yılları İstatistik Genel Müdürlüğünde yüz lira ücretle çalıştığı günlerde başlıyor. O günlerde hafiften şarap ve rakıya başlıyor. Daha sonra, yıllardan beri düşlerini dolduran, her gün, her yerde yüreğinde özlemini taşıdığı İstanbul'a geliyor. Yıl 1956.

Artık genç ozanın avarelik dolu yaşantıları başlamıştır. Çevresi genişliyor. Şairler, romancılar, hikâyeciler, ressamlar ve alabildiğine sevimli bir İstanbul halkı.. Bu sıralarda yazdığı şiirler dolayısıyla Edip Cansever'in ona "Hüzün İşçisi" dediğini hatırlıyorum.

1958'de Sivas'a askerliğini yapmaya giden Oktay, karavana nedir, talim nedir, emir nedir, öğreniyor. 27 Mayıs'tan sonra terhis edilerek Ankara'ya geliyor ve gazeteciliğe başlıyor. Çalıştığı gazete, seçimler ya da başka hadiseler dolayısıyla onu Anadolu'ya yolluyor. Bu güzel fırsatlar dolayısıyla bir baştan bir başa ana vatani ve onun toprağını, insanını iyice öğreniyor. Bu geziler hiç şüphesiz onun, şiirlerinde daha bilinçli, daha güçlü olmasına yarıyor.

Ahmet Oktay ilk şiirlerini 1963'de "Gölgeleri Kullanmak" adlı bir kitapta topluyor. Ertesi yıl bir yenisini veriyor: "Her Yüz Bir Öykü Yazar". Bu kitapla Yeditepe Şiir Ödülünü kazanan şair, ününü

iyiden iyiye duyurmaya başlamıştır. Oktay'ın üçüncü kitabı -ki bu kitap beni çok sarmıştır- "Doktor Kaligari'nin Dönüşü"dür.

Bugün TRT Kurumu Haber Merkezi'nde çalışan ozanımız, durmadan okuyan ve yazan, okudukları ve yazdıkları ile yetinmeyen bir mizaca sahiptir. Şiir, ona göre, kişiliğini ayakta tutan biricik silâhtır, yaşamak nedenidir. Son yıllarda her nedense bir yalnızlığın bir yabancılaşmanın şiirini yazmaya çalışmaktadır. Bence bunun nedeni de şu olsa gerek: Türk aydını bu yabancılaşmayı yaşıyor. Türk aydını halka henüz kafası ile bağlı, kolu ve yüreği ile değil. Oktay'a göre, akıl yolu ile sürdürülen bir şiir çoğu zaman sakıncalıdır. Akıl yolu ile ancak bilimsel doğrulara varılabilir. Ama, "gerçek insan durumu"na varılamaz.

Ahmet Oktay bu türlü düşünceleri yüzünden bir iki yıldan beri karanlık yazan şairler arasında anılmaya başlamıştır. Bana kalırsa, onun yazıları son derecede açık ve seçiktir.

Son günlerde "Sürgün" adlı bir kitap hazırlamaya başlayan Ahmet Oktay, "İkinci Yeniler" arasında en çok gerçekçi ve her söylediğinin nedenini çok iyi bilen bir ozandır.

İÇİNDEKİLER

Yahya Kemal Beyatlı	5	Oktay Rifat	155
Halit Fahri Ozansoy	16	Melih Cevdet Anday	162
Faruk Nafiz Çamlıbel	21	İlhan Berk	170
Kemalettin Kâmil Kamu	27	Behçet Necatigil	177
Ahmet Hamdi Tanpınar	34	Cahit Külebi	186
Ahmet Kutsi Tecer	41	Suat Taşer	193
Ömer Bedrettin Usaklı	49	Mehmet Kemal Kurşunlu-	
Necip Fazıl Kısaklırek	57	oğlu	201
Behçet Kemal Çağlar	64	Sabahattin Kudret Aksal	208
Yaşar Nabi	71	Ceyhun Atuf Kansu	215
Ahmet Muhip Dranas	78	Necati Cumalı	220
Hamit Macit Selekler	85	Attilâ İlhan	227
Ziya Osman Saba	92	Metin Eloğlu	235
Munis Falk Ozansoy	100	Ümit Yaşar Oğuzcan	240
Cahit Sıtkı Tarancı	106	Turgut Uyar	248
Feridun Fazıl Tülbentçi	119	Edip Cansever	254
Bedri Rahmi Eyüboğlu	127	Cemal Süreya	261
Fazıl Hüsnü Dağlarca	134	Ahmet Oktay	268
Orhan Veli Kanık	143		

Bu kitaptaki fotoğraflardan Ahmet Kutsi Tecer, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Oktay Rifat, Melih Cevdet Anday, Suat Taşer, Sabahattin K. Aksal, Necati Cumalı, Attilâ İlhan, Metin Eloğlu, Ümit Yaşar, Edip Cansever ve Cemal Süreya'ya ait olanlar Ara Güler tarafından çekilmiştir.

Kendisi de tanınmış bir şair olan Baki Süha Ediboğlu, otuz yılı aşan sanat hayatı boyunca ünlü şairlerimizden pek çoğunu tanımış, onlarla dostluklar kurmuş, yaşantılarını yakından yada uzaktan izlemiştir. İşte, yazar bu eserinde, size o tanımış olduğu şairleri, çeşitli özellikleri ve bilinmeyen yanlarıyla anlatıyor. 36 şair üzerine bu anılar ve bilgilere ek olarak en sevdiği şiirlerini de alıyor yazılarına.

Bu nitelikleriyle geniş bir ilgiye aday bir kitap sunuyoruz size.

8 lira